

T.C.
İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ

EBEVEYNLERİN KENDİ ÇOCUKLUKLARINDAKİ
ÖRSELENME YAŞANTILARI İLE 3-6 YAŞ ARASINDAKİ
ÇOCUKLARININ PSİKOSOSYAL DURUMU ARASINDAKİ
İLİŞKİDE EVLİLİK DOYUMUNUN ARACILIK ROLÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

YAREN İLAYDA KORMAN

İSTANBUL, 2024

T.C.
İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ

**EBEVEYNLERİN KENDİ ÇOCUKLUKLARINDAKİ
ÖRSELENME YAŞANTILARI İLE 3-6 YAŞ ARASINDAKİ
ÇOCUKLARININ PSİKOSOSYAL DURUMU ARASINDAKİ
İLİŞKİDE EVLİLİK DOYUMUNUN ARACILIK ROLÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

YAREN İLAYDA KORMAN

DANIŞMAN: DR. ÖĞR. ÜYESİ MUSTAFA GÜRSOY

İSTANBUL, 2024

KABUL VE ONAY

YAREN İLAYDA KORMAN tarafından hazırlanan “**EBEVEYNLERİN KENDİ ÇOCUKLUKLARINDAKİ ÖRSELENME YAŞANTILARI İLE 3-6 YAŞ ARASINDAKİ ÇOCUKLARININ PSİKOSOSYAL DURUMU ARASINDAKİ İLİŞKİDE EVLİLİK DOYUMUNUN ARACILIK ROLÜ**” adlı tez çalışmasının savunma tarihi 05.08.2024 tarihinde yapılmış olup aşağıda verilen jüri tarafından oy birliği ile İstanbul Arel Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Klinik Psikoloji programı Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa GÜRSOY

İstanbul Arel Üniversitesi

.....

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Nilgün ONNAR

İstanbul Arel Üniversitesi

.....

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Kaynak

İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi

.....

İstanbul Arel Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun
..... tarih ve sayılı kararıyla onaylanmıştır.

.....

Prof. Dr. Ali AKDEMİR

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**EBEVEYNLERİN KENDİ ÇOCUKLUKLARINDAKİ ÖRSELENME YAŞANTILARI İLE 3-6 YAŞ ARASINDAKİ ÇOCUKLARININ PSİKOSOSYAL DURUMU ARASINDAKİ İLİŞKİDE EVLİLİK DOYUMUNUN ARACILIK ROLÜ**” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmanın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

05.08.2024

YAREN İLAYDA KORMAN

ÖZET

**EBEVEYNLERİN KENDİ ÇOCUKLUKLARINDAKİ ÖRSELENME
YAŞANTILARI İLE 3-6 YAŞ ARASINDAKİ ÇOCUKLARININ
PSİKOSOSYAL DURUMU ARASINDAKİ İLİŞKİDE EVLİLİK
DOYUMUNUN ARACILIK ROLÜ
YÜKSEK LİSANS TEZİ
YAREN İLAYDA KORMAN
İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ
(DANIŞMAN: DR. ÖĞR. ÜYESİ MUSTAFA GÜRSOY)**

İSTANBUL, 2024

Yürütülen bu çalışmada ebeveynlerin kendi çocukluklarında yaşadıkları örselenme yaşantıları ile 3-6 yaş arasındaki çocuklarının psikososyal durumu arasındaki ilişkide evlilik doyumunun aracılık rolü incelenmiştir. Araştırmanın katılımcıları 18 yaş üstü ve 3-6 yaş aralığında çocuğa sahip 182 ebeveynden oluşmaktadır. Çalışmada Demografik Bilgi Formu, Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği, 3-6 Yaş Çocuklar İçin Psikososyal Durum Değerlendirme Ölçeği-Ebeveyn Formu, Evlilik Doyum Ölçeği kullanılmıştır. İlişkisel tarama modelinde yürütülen araştırmada toplanan veriler yapısal eşitlik modellemesi ile analiz edilmiştir. Aracılık analizi maksimum likelihood kestirim yöntemi ile ölçüm ve yapısal model testleri olmak üzere iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Hem ölçüm hem de yapısal modellerde kabul edilebilir düzeyde uyum iyilikleri elde edilmiştir. Analiz sonucunda ebeveynlerin çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile 3-6 yaş aralığındaki çocuklarının psikososyal durumları arasındaki ilişkide evlilik doyumunun aracılık etkisinin bulunduğu belirlenmiştir.

Bulgular, olumsuz çocukluk deneyimlerinin çocukların psikososyal işlevleri üzerinde olumsuz etkisinin olduğunu ve ebeveynlerin evlilik doyumunun da bu ilişkide çocukların psikososyal durumlarına aracılık yaparak bu olumsuz etkiyi düşürdüğünü göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Psikososyal durum, evlilik doyumu, çocukluk çağı örselenme yaşantıları, yapısal eşitlik modeli

ABSTRACT

**THE MEDIATING ROLE OF MARITAL SATISFACTION IN THE
RELATIONSHIP BETWEEN PARENTS' OWN CHILDHOOD ABUSE
EXPERIENCES AND THE PSYCHOSOCIAL STATUS OF THEIR 3-6 YEAR
OLD CHILDREN
MASTER'S THESIS
YAREN İLAYDA KORMAN
GRADUATE SCHOOL, ISTANBUL AREL UNIVERSITY
CLINICAL PSYCHOLOGY
(SUPERVISOR: ASSIST. PROF. DR. MUSTAFA GÜRSOY)**

İSTANBUL, 2024

In this study, the mediating role of marital satisfaction in the relationship between parents' own childhood abuse experiences and the psychosocial status of their children aged 3-6 years was examined. The participants of the study consisted of 182 parents who were over the age of 18 and had children between the ages of 3-6. Demographic Information Form, Childhood Abuse Experiences Scale, Psychosocial Status Assessment Scale for 3-6 Year Old Children-Parent Form, Marital Satisfaction Scale were used in the study. The data collected in the study conducted in the relational survey model were analyzed with structural equation modeling. Mediation analysis was conducted in two stages: measurement and structural model tests with maximum likelihood estimation method. Acceptable levels of goodness of fit were obtained in both measurement and structural models. As a result of the analysis, it was determined that marital satisfaction mediated the relationship between parents' childhood abuse experiences and the psychosocial status of their children aged 3-6 years. The findings suggest that adverse childhood experiences have a negative impact on children's psychosocial functioning and that parents' marital satisfaction mediates this negative impact by mediating the psychosocial status of children in this relationship.

Key Words: Childhood Abuse Experiences, Marital Satisfaction, Psychosocial Status

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET.....	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER	iii
ŞEKİL LİSTESİ.....	v
TABLO LİSTESİ	vi
KISALTMA VE SEMBOL LİSTESİ.....	vii
ÖNSÖZ.....	viii
1 GİRİŞ	1
1.1 Problem	1
1.2 Araştırmanın Amacı	2
1.3 Araştırmanın Önemi	3
2 KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE ARAŞTIRMALAR	5
2.1 3-6 Yaş Özellikleri	5
2.1.1 3-6 Yaş Çocuklarının Özellikleri	5
2.1.1.1 Fiziksel Gelişim	7
2.1.1.2 Duygusal Gelişim	8
2.1.1.3 Sosyal Gelişim	9
2.1.1.4 Bilişsel Gelişim	10
2.1.1.5 Dil Gelişimi.....	12
2.1.2 3-6 Yaş Psikososyal Gelişim.....	12
2.2 Çocukluk Örselenme Yaşantıları	13
2.2.1 Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları.....	13
2.2.2 Travma ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantılarının Tanımı ve Tarihsel Rolü.....	15
2.2.3 Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Alt Boyutları	17
2.2.3.1 Fiziksel İstismar	17
2.2.3.2 Duygusal (Psikolojik) İstismar	18
2.2.3.3 Cinsel İstismar	19
2.2.3.4 Fiziksel İhmal	20
2.2.3.5 Duygusal İhmal.....	21
2.2.3.6 İstismar Olasılığını Etkileyen Faktörler.....	22
2.3 Evlilik Doyumu	23
2.3.1 Evlilik ve Evlilik İlişkilerinin Tanımı ve İşlevi	23
2.3.2 Evlilik Doyumu Tanımı	23
2.3.3 Evlilik Doyumuyla İlişkili Kavramlar	25
2.3.4 Evlilik Doyumunu Etkileyen Faktörler	26
2.3.4.1 İletişim	26
2.3.4.2 Saygı	27
2.3.4.3 Güven.....	27
2.3.4.4 Fiziksel Yakınlık.....	27
2.3.4.5 Ortak Hedefler	27
2.3.4.6 Sorun Çözme Becerileri.....	27
2.3.4.7 Aile ve Arkadaş Desteği	28
2.3.5 Evlilik Doyumu ile İlgili Kuramsal Yaklaşımlar	28
2.3.5.1 Bağlanma Kuramı	28

2.3.5.2	Sosyal Mübadele Kuramı.....	30
2.3.5.3	Bağlamsal Model	31
2.3.5.4	Dinamik Hedef Kuramı	32
2.3.5.5	Sosyal Öğrenme Kuramı.....	33
2.3.5.6	Yükleme Kuramı.....	34
2.3.6	Evlilik Doyumuyla Alakalı Faktörler	35
2.3.6.1	Toplumsal Faktörler.....	35
2.3.6.2	Kişisel Faktörler.....	35
2.3.6.3	Ailesel Faktörler	35
2.3.7	Evlilik Doyumu ile İlgili Sosyo-Demografik Değişkenler	36
2.3.8	Evlilik Doyumu Yüksek İlişkiler	40
2.3.9	Evlilik Doyumu Düşük İlişkiler	41
3	YÖNTEM.....	43
3.1	Veri Analizi	43
3.2	Araştırma Modeli	43
3.3	Çalışma Grubu	44
3.4	Verilerin Toplanması	44
3.4.1	Demografik Bilgi Formu.....	44
3.4.2	Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği.....	44
3.4.3	3-6 Yaş İçin Psikososyal Değerlendirme Ölçeği	45
3.4.4	Evlilik Doyum Ölçeği	46
4	BULGULAR.....	47
4.1	Karşılaştırma Analizi	48
4.2	Korelasyon Analizi.....	50
4.3	Ölçüm Modeli Sonuçları	54
4.4	Yapısal Model Sonuçları.....	57
5	SONUÇ VE ÖNERİLER.....	60
5.1	Sosyodemografik değişkenler bakımından katılımcıların evlilik doyumu, çocuklukta olumsuz yaşantıları ve çocukların psikososyal işlevselliklerindeki farklılaşmaların tartışması	61
5.2	Ebeveynlerin çocukluk çağı olumsuz yaşantıları, evlilik doyumu ve çocuklarının psikososyal işlevselliği arasındaki korelasyon bulgularının tartışması.....	64
5.3	Ebeveynlerin çocukluk çağı olumsuz yaşantıları ve çocuklarının psikososyal işlev düzeyleri arasındaki ilişkide evlilik doyumunun aracı rolüne ilişkin bulguların tartışması	65
5.4	Gelecek Çalışmalar İçin Öneriler.....	68
6	KAYNAKLAR	70
7	EKLER.....	92
	EK A Demografik Bilgi Formu.....	92
	EK B Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Ölçeği -KF.....	94
	EK C Evlilik Doyum Ölçeği	96
	EK D 3-6 Yaş Çocuklar İçin Psikososyal Durum Değerlendirme Ölçeği	97
	EK E Ölçek Kullanım İzinleri.....	99
	EK F Bildiri Onayı.....	101
	EK G Etik Kurul Onayı.....	102
8	ÖZGEÇMİŞ.....	103

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1.1 Hipotetik Model	2
Şekil 4.1 Örselenme Yaşantıları, Evlilik Doyumu, Psikososyal Durum'a İlişkin Ölçme Modeli Sonuçları (Standardize Çözümleme Değerleri)	54
Şekil 4.2 Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları, Evlilik Doyumu, Psikososyal Durum' a İlişkin Ölçme Modeli Sonuçları (T-Değerleri)	55
Şekil 4.3 Yapısal Modele Ait Standardize Faktör Yük Değerleri (Model A)	57
Şekil 4.4 Yapısal Modele Ait Standardize Faktör Yük Değerleri	58

TABLO LİSTESİ

Sayfa

Tablo 2.1 3-6 Yaş Çocukların Bilişsel Gelişimi	10
Tablo 4.1 Ölçeklere Ait Betimsel İstatistikler.....	47
Tablo 4.2 Katılımcılara Ait Bilgilerin Demografik Dağılımları	47
Tablo 4.3 Evlenme Biçimine Göre Evlilik Doyumu Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	48
Tablo 4.4 Psikolojik Bozukluk Durumuna Göre 3-6 Yaş Çocuklar İçin Psikososyal Durum Değerlendirme Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	49
Tablo 4.5 Çalışma Durumuna Göre 3-6 Yaş Çocuklar İçin Psikososyal Durum Değerlendirme Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması	50
Tablo 4.6 Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği, 3-6 Yaş Çocuklar İçin Psikososyal Durum Değerlendirme Ölçeği ve Evlilik Doyumu Ölçeği Arasındaki İlişki	53
Tablo 4.7 Ölçme Modeline ait Faktör Yükleri, Standart Hata ve T- Değerleri	56
Tablo 4.8 Örtük Değişkenlere Ait İlişkiler	56
Tablo 4.9 Yapısal Modele İlişkin Uyum İyiliği Değerleri	58
Tablo 4.10 Yapısal Modele İlişkin Yol Katsayıları	59

KISALTMA VE SEMBOL LİSTESİ

DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
TDK	: Türk Dil Kurumu
ÇÖYÖ	: Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Ölçeği
EDÖ	: Evlilik Doyum Ölçeği

ÖNSÖZ

Öncelikle tez çalışmam boyunca her alanda beni destekleyen tez danışmanım Dr. Öğretim Üyesi Mustafa Gürsoy’a teşekkür ederim.

Tez araştırma ve yazım sürecinde beni destekleyen, motive eden, katılımcı bulmama yardım eden bana yol boyu eşlik eden tüm arkadaşlarıma

Mesleğimde ve akademik hayatımda buralara gelmemi sağlayan, benimle her an gurur duyduklarını hissettiğim, hayatım boyunca arkamdaki güç olan sevgili annem Mediha Aydoğdu’ya ve sevgili babam Haluk Muratoğlu’na

Ve tabii ki bu süreçte benimle birlikte koşan, heyecanlanan, stresimi ve sevincimi paylaşan tüm desteği ve şefkatiyle güvenle ilerlememi sağlayan eşim Burak Korman’a

Savunma jürimde yer alan Dr. Öğr. Üyesi Nilgün Onnar ve Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Kaynak’a

Burada ismini yazdığım ve yazamadığım katkıda bulunan herkese,

Çok teşekkür ederim.

05.08.2024

YAREN İLAYDA KORMAN

1 GİRİŞ

Bu kısımda bu tez çalışmasında ele alınan problem durumu ifade edilmiş, ulaşılmak istenen amaçlar, çalışmanın önemi ve varsayımları açıklanmıştır.

1.1 Problem

Ebeveyn tutumları ve travma deneyimleri karşılıklı olarak etkileşimlidir. Anne babaların çocuklarına karşı yanlış tutumları çocuğun hayatına zarar verebilmektedir. Ebeveynlerin çocukluk travmaları, çocuklarına davranış biçimleri üzerinde önem arz eden bir etkiye sahiptir.

Çocuk gelişimi açısından 0-6 yaş aralığı çok önemlidir. Bu süreçte beden gelişiminin yanı sıra, psikososyal gelişim ve kişilik oluşturma temelleri atılmaktadır. Çocukluk çağındaki maruz kalınan tutum ve kazanılan davranışlar ileri dönemde kişilik, tavır, inanç ve alışkanlıkları belirler (Yavuzer, 2018).

Young ve Klosko' ya (2009) göre kişiler eş seçiminde bulunurken farkında olmadan da olsa kendi ailesinden benzer şeyler taşıyan kişilere yönelir, buna da “ilişki kimyası” denir. Eğer kişi ailesinde güvenli bir bağlanma stiliyle büyüdüyse, uyum bozucu şemalara sahip olmadıysa önce kendini sevmeyi sonra kendisini seveni sevmeyi öğrenir. Ailesinde mutlu olmayan biri evliliğinde de mutlu olamayabilir.

Evlilikte uyum ile evlilikte doyum kimi araştırmacılar tarafından birbirinin yerine kullanılan bir kavram olarak düşünülse de Spanier ve Cole'e (1976) göre evlilik uyumu, evlilik doyumu ve mutluluk kavramlarını kapsayan, evlilikte eşlerin birbiriyle olan ilişkilerinde başarıyı sağlayan bir söz olarak öne sürer.

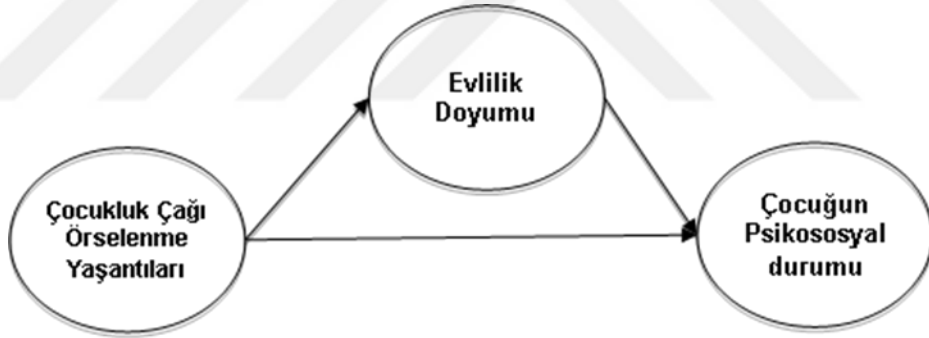
Evlilikten doyum evli bireylerin evlilik içerisinde iki farklı ailede büyümüş, farklı kültürlerden gelmiş, farklı mizaçları sahip belki de farklı şemalara sahip kişilerin evlilikten ne beklediği ve bu evlilikte ne kadarının gerçekleştiği ile ilgili bir durumdur.

Çocukluk çağı örselenme yaşantılarının ileri dönem flört yaşantılarına olan etkisini araştıran Türk ve Tekin (2018), yapmış oldukları çalışma sonucunda üniversite çağındaki öğrencilerin cinsiyete göre şiddet kabul seviyelerinde anlamlı farklılık

olduğu tespit edilmiştir. Çocukluk çağı örselenme yaşantılarının çift bireyler arası şiddeti kabul etme seviyesi ile ilişkili olduğu belirtilmiştir. Yapılan bu araştırmanın, çocukluk çağı örselenme yaşantılarının ileri dönemlerdeki yaşantılar üzerinde etkisinin önem arz ettiği vurgulanmıştır. Yukarıda kısaca değinilmiş olan değişkenler arası ilişkilerden yola çıkılarak bu tez çalışmasının problem durumunda çocukluk çağı örselenme yaşantıları, 3-6 yaş arası çocukların psikososyal durumları ve evlilik doyumu değişkenleri üzerinde çalışılmış ve bu sayede hem literatürdeki önemli bir boşluğun doldurulması hem de klinik pratiğe anlamlı katkılar sunulması amaçlanmıştır.

1.2 Araştırmanın Amacı

Araştırmamızın temel amacı, kendi çocukluk dönemlerinde örseleyici yaşantıları deneyimlemiş bireylerin, 3-6 yaş aralığındaki çocuklarının psikososyal durumları ile ilişkisini incelemek ve bu ilişkide evlilik doyumunun aracılık rolünü araştırmaktır.

Şekil 1.1 Hipotetik Model

Araştırmanın Hipotezleri

H1: Ebeveynlerin çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile 3-6 yaş aralığındaki çocuklarının psikososyal durumu arasındaki ilişkide evlilik doyumunun aracılık rolü vardır.

H2: Ebeveynlerin çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile 3-6 yaş aralığındaki çocuklarının psikososyal durumları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki vardır.

H3: Ebeveynlerin çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile evlilik doyumları arasında negatif yönde anlamlı ilişki vardır.

H4: Ebeveynlerin evlilik doyumları ile 3-6 yaş aralığındaki çocuklarının psikososyal durumları arasında negatif yönde anlamlı ilişki vardır.

H5: Katılımcıların evlenme biçimlerine (flört, görücü) göre evlilik doyumları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

H6: Katılımcıların bir psikolojik bozukluk şikayetlerinin olup olmamasına göre 3-6 yaş aralığındaki çocuklarının psikososyal durumları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

H7: Katılımcıların çalışma durumlarına göre 3-6 yaş aralığındaki çocuklarının psikososyal durumları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

1.3 Araştırmanın Önemi

Bu çalışmada bireyin çocukluk döneminde örselenme yaşantıları ele alınarak ebeveynliği ve evliliğindeki etkilerine bakılmıştır. Ebeveynlerin evlilik doyumunun, kendi yaşadıkları çocukluk çağı örselenme yaşantılarının 3-6 yaş arasındaki çocuklarına olan etkisindeki aracılık rolü incelenmektedir. Türkiye’de çocukluk çağı örselenme yaşantılarının yetişkinlik dönemindeki etkilerini ortaya koyan birçok farklı çalışma mevcuttur. Ancak bu çalışmada ele alınan değişkenler arasındaki ilişki ile ilgili sınırlı çalışma bulunmaktadır. Bu nedenlerden dolayı araştırmanın alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu araştırma, çocukluk çağı olumsuz yaşantıları ile çocukların psikososyal işlev bozukluğu sorunları arasındaki ilişkide evlilik doyumunun aracı rolüne dair literatüre yeni bulgu sunmaktadır. Bu bulgu ile aile dinamikleri ile çocukların iyi olma hali arasındaki etkileşimin önemi hem araştırmacıların hem de alanda çalışan klinisyenlerin dikkatine sunulmaktadır. Bu çalışma doğrudan çocuk istismarını ele almasa da aile dinamiklerinin çocukların psikososyal işlevleri üzerindeki daha geniş etkisini anlamakla ilgili olabilecek, evlilik doyumunun ebeveynin iyi olma halindeki aracılık rolüne ilişkin değerli bilgiler sağlamaktadır. Bu araştırmalar, çocukluk çağı olumsuz yaşantıları ile çocukların psikososyal işlev bozukluğu sorunları arasındaki ilişkide evlilik doyumunun aracı rolüne dair değerli bilgiler sunmakta, iddiayla uyum sağlamakta ve aile dinamikleri ile

çocukların iyi olma hali arasındaki karmaşık etkileşime dair önemli kanıtlar sunmaktadır.

Evlilik doyumu yüksek olan ebeveynler, çocuklarına fiziksel bakım ve duygusal destek sağlayarak, onların sağlıklı büyüme ve gelişmelerine katkıda bulunabilirler (Yavuzer, 1990:86).

Evlilik doyumu yüksek olan çiftlerin, sevgi ifadelerinde daha aktif oldukları, çocuklarından daha fazla memnuniyet duydukları ve cinsel doyum yaşadıkları gözlemlenmiştir (Lee, 1999:88). Sosyal öğrenme kuramına göre, insanların yaşam ve evlilik algıları genellikle ebeveynlerinden edindikleri gözlem ve deneyimlere dayanır. Bireyler, kendi ilişki ve evliliklerini şekillendirirken ebeveynlerinin model aldıkları davranışları önemli ölçüde etkiler.

İnsanların çoğu, eski beyin olarak bilinen limbik sistemleriyle çocukluk dönemi deneyimlerini yeniden yaşama eğilimindedir. Bu durum, bireylerin bilinçli veya bilinçdışı olarak eş seçiminde etkili olan davranış ve karar alma mekanizmalarını şekillendirir. Eski beyin, kişinin eşini bilinçsizce ebeveyn figürüyle karıştırmasına yol açabilir; bu durum, çocukluk döneminden kalan yaraları onarabileceği inancından kaynaklanır (Hendrix, 2014:26).

2 KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE ARAŞTIRMALAR

2.1 3-6 Yaş Özellikleri

2.1.1 3-6 Yaş Çocuklarının Özellikleri

3-6 yaş dönemi anaokulunda geçirilen bir dönemdir. Çocuk bu dönemde benmerkezci bir yapıya sahiptir. Sözcükler ile nesneler ve olaylar arasındaki ilişkiyi anlamaya, dünyayı keşfetme çabasıdadır (Ünüvar, 2006:12).

3-6 yaş arasında çocuk kendi ön planda olmak üzere çevreyle de yakından ilgilenmeye başlamaktadır. Sürekli olarak keşif halindedir. Daha öncesinde evde gördüğü sevgi ve ilgi bu yaşta artık akranlarına, diğer çocuklara ve çevresine yönelmektedir. Yakın ilişki kurduğu arkadaşları daha çok aynı cinsiyetten oluşur. Bu girişim engellendiğinde suçluluk duygusunun artışı ve geri çekilme ile birlikte içe dönüklük olarak çocuğun davranışlarına yansımaktadır (Yavuzer, 2015:54).

Çocuk bu dönemde kaba ve ilkel sözcükler kullanmaktan zevk alır. Hayal dünyası bu dönemde hızla gelişmeye devam eder ve bu hayata uydurma hikâye ve masallar ile yansır. Bu sebepten kaynaklı yalanlara başvurabilir (Yavuzer, 2007:85).

3-6 yaş çocuğunda iyi olma üzerine bir çaba söz konusudur. Çocuklar genellikle kurallara uyarak ebeveyninden onay alarak bu çabayı hayata yansıtırlar. Aynı çabanın sonuçlarından biri de çevresine karşı dostça yaklaşması, uyumlu davranışlarıdır. Daha önceki dönemlerde yaşanan huzursuzluklar artık minimum seviyededir. Sosyal ilişkileri ve iletişim becerileri bu çabayla birlikte güçlenmektedir (Yavuzer, 2015:54).

3-6 yaş çocuğunun en net görülen özelliklerinden biri de önceki dönemlere göre karar verme becerisinin daha güçlü ve hızlı olmasıdır. Ancak fikri çabuk değişebilir ve bundan kaynaklı 6 yaşa doğru bu dönemde görülen uyumluluğu yerini ara ara da olsa yeniden uyumsuzluğa bırakabilir. Bağımsızlık duygusunun ortaya çıkması çocukta zaman zaman belirsiz durumlardan kaynaklı kaygı oluşturur. Bu kaygı ile başa çıkabilmek için önde olmak, birinci olmak, övülme ihtiyacı gibi durumların arayışındadır. Bundan kaynaklı dikkate alınmak, başarmak iyi hissettirir ve sert eleştirilere tepkiyle duyarlılık gösterir (Yavuzer, 2007:85).

Benmerkezci olmasından kaynaklı kendine ait duygu ve düşüncelerini ifade edecek durumlardan hoşlanır. Dil gelişiminin artık ilerlemiş olmasından kaynaklı akıcı ve net konuşabilmektedir. Şiir, tekerleme, şarkı vb. aktivitelerden hoşlanır, dil gelişimini, ezber yeteneği ile bilişsel gelişimi ispatlamak başarı duygusu ile birlikte ona iyi hissettirir. Yardıma ihtiyaç duymadan giyinip soyunabilir. Sıkıntı halinde olan çevresinde bir kişiyi gördüğünde onunla ilgilenir ve duygusunu paylaşmaya meyilli davranır. Bu dönemin sonlarına doğru empati yeteneği gelişmeye başlamıştır (Yavuzer, 2015:55)

Bir nesneye sembolik anlamlar yükleyebilmekte, metaforik yollar ile kendini ifade etme çabasındadır. Bir sopayı at yerine kullanabilir, annesini taklit edip bebeğine bakım sağlayabilir, hayatındaki bir kaosu çeşitli araçlar ile sembolleştirebilir. Çocuk oyunlar oynayarak kendini gerçek yaşama hazırlanmaktadır (Baran, 2011:67).

Çevreyi keşfetme duygusu ile kendini her ortama katmak ister ancak benmerkezci yapısından kaynaklı grup oyunlarında akranları ile iletişim kurmakta problem yaşayabilir. Kendi kendine konuşması önceki dönemlerine göre azalırken başkalarıyla konuşmaya ve iletişim kurmaya başlamaktadır. Çocuğun davranışları daha yumuşak ve sevecen hale gelmiştir, bu da onun saygı ve güven duygularının geliştiğini gösterir. Kendi adını, soyadını ve cinsiyetini bilir ve bunları ifade edebilir. "Ne", "nerede" ve "kim" ile başlayan soruları artmıştır, bu da merakının ve bilgi edinme isteğinin arttığını gösterir. Yetişkinlerin konuşmalarını ve hikayelerini dikkatle dinleyebilmekte ve bunlardan keyif almaktadır. Bu gelişmeler, çocuğun sosyal ve dil becerilerinin olgunlaşmaya başladığını işaret eder. (Ekinci-Vural, 2006:52).

Çocuğun benmerkezci yapısı, gelişiminin getirdiği duygular, gün içerisinde yaşadığı olaylar ve korku duygusunu tetikleyen deneyimler iç dünyasındaki belirsiz durumdan kaynaklı, kekeleme, parmak emme, tırnak yeme, alt ıslatma, gece terörü ve kaygılar olarak dışa vurumu görülebilmektedir. Ebeveyn tutumunun burada büyük önemi ve etkisi vardır. Ebeveynlerin psikolojik durumunun ebeveyn tutumunda etken ve belirleyici olduğu düşünüldüğünde burada çocuklarda görülen davranış sorunları ve kaygılar ile ilişkisi olabileceği düşünülmektedir.

2.1.1.1 Fiziksel Gelişim

Ebeveynlerin kendi çocukluklarındaki örselenme yaşantılarının, 3-6 yaş arasındaki çocuklarının fiziksel gelişimi üzerindeki etkisinde, evlilik doyumunun aracılık rolü önemlidir. Ebeveynlerin çocuklukta yaşadıkları travmalar, çocuklarının fiziksel gelişimini olumsuz etkileyebilir. Bu süreçte evlilik doyumu, ebeveynlerin çocuklarına sağladıkları bakım ve destek düzeyini etkileyerek, çocukların fiziksel gelişimini dolaylı olarak şekillendirebilir. Evlilik doyumu yüksek olan ebeveynler, çocuklarının fiziksel gelişimine daha fazla katkıda bulunabilirler. Bu da çocukların sağlıklı büyüme ve gelişme süreçlerini destekleyebilir. Dolayısıyla, ebeveynlerin kendi çocukluk deneyimlerinin, evlilik doyumu aracılığıyla çocuklarının fiziksel gelişimi üzerindeki etkisi dikkate alınmalıdır (Aral, 2000). Çocuğun kilo ve boyundaki artışlar, benzer bir gelişim gösterir. İlk 2 yılda hızlı bir büyüme görülür, ardından daha yavaş bir büyüme süreci başlar (Yavuzer, 1990:63). 2-6 yaş arası dönem, motor gelişim evresidir. Çocuk, vücudun farklı bölgelerini kullanarak ve bunların koordinasyonunu sağlayarak yeni ve daha karmaşık beceriler geliştirir (Başaran, 2000:32). 3 yaşından itibaren çocuk, oyun dönemine girer ve motor becerileri geliştikçe çevresinde kontrol sağlamaya başlar, çevresini keşfeder (Yavuzer, 1997:51). Ebeveynlerin çocukluklarında yaşadıkları örselenme yaşantıları, yetişkinlik dönemlerinde stres, anksiyete ve depresyon gibi psikolojik sorunlara yol açabilir. Bu sorunlar, ebeveynlerin çocuklarına sağladıkları bakım kalitesini ve çocukların fiziksel gelişimini etkileyebilir. Ebeveynler, kendi travmatik deneyimleri nedeniyle çocuklarına yeterli ilgi ve bakım gösteremeyebilirler, bu da çocukların fiziksel gelişimlerini olumsuz etkileyebilir. Evlilik doyumu, bu süreci önemli ölçüde etkileyen bir faktördür. Ebeveynlerin evliliklerinde doyum sağlamaları, birbirlerine destek olmalarını ve stresle başa çıkma kapasitelerini artırabilir. Bu destek ve uyum, ebeveynlerin çocuklarına daha sağlıklı bir aile ortamı sunmalarını sağlar. Evlilik doyumu yüksek olan ebeveynler, çocuklarına fiziksel bakım ve duygusal destek sağlayarak, onların sağlıklı büyüme ve gelişmelerine katkıda bulunabilirler (Yavuzer, 1990:86). Evlilik doyumu, ebeveynlerin stresle başa çıkma becerilerini artırırken, çocuklarına daha fazla zaman ve enerji ayırmalarını sağlar. Bu da çocukların düzenli beslenme, uyku düzeni ve fiziksel aktiviteleri gibi fiziksel gelişimlerini destekleyen unsurları olumlu yönde etkiler. Ayrıca, evlilik doyumu yüksek olan ebeveynler, çocuklarının sağlık ve gelişim süreçlerini daha yakından takip edebilir ve gerektiğinde

profesyonel yardım alabilirler. Sonuç olarak, ebeveynlerin kendi çocukluklarındaki travmatik yaşantılarının, çocuklarının fiziksel gelişimi üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmada evlilik doyumunun önemli bir aracılık rolü vardır. Bu nedenle, ebeveynlerin evlilik ilişkilerini güçlendirmeye yönelik müdahaleler, çocuklarının fiziksel gelişimini desteklemede etkili bir strateji olabilir. Bu bağlamda, aile terapileri ve evlilik danışmanlığı gibi destekleyici hizmetler, ebeveynlerin evlilik doyumlarını artırarak, çocuklarının sağlıklı fiziksel gelişimlerine katkıda bulunabilir. (Yavuzer, 1997:51).

Evlilik doyumu, ebeveynlerin stresle başa çıkma kabiliyetlerini artırarak, çocuklarına daha fazla zaman ve enerji ayırmalarını mümkün kılar. Bu durum, çocukların düzenli beslenme, uyku düzeni ve fiziksel aktiviteleri gibi fiziksel gelişimlerini destekleyen unsurları olumlu şekilde etkiler.

Ebeveynlerin çocukluk travmalarının çocuklarının fiziksel gelişimi üzerindeki etkilerini hafifletmek için evlilik doyumunu artırmak önemli bir adım olabilir. Evlilik doyumu, ebeveynlerin çocuklarına daha iyi bakım sağlamalarına ve onların sağlıklı büyüme ve gelişim süreçlerini desteklemelerine yardımcı olur. Bu, çocukların fiziksel gelişimlerini olumlu şekilde etkileyen önemli bir faktördür. (Yavuzer, 1997:52).

2.1.1.2 Duygusal Gelişim

Ebeveynlerin kendi çocukluklarındaki örselenme yaşantıları, 3-6 yaş arasındaki çocuklarının duygusal gelişimini doğrudan ve dolaylı olarak etkileyebilir. Bu süreçte evlilik doyumu önemli bir aracılık rolü oynar ve çocukların duygusal gelişimini olumlu yönde şekillendirebilir (Başaran, 2000:33). Ebeveynlerin kendi çocukluklarında yaşadıkları travmatik olaylar, onların duygusal yüklerini artırabilir ve stres, kaygı, depresyon gibi duygusal sorunlara yol açabilir. Bu duygusal sorunlar, ebeveynlerin çocuklarına karşı daha az sabırlı ve anlayışlı olmalarına neden olabilir, bu da çocukların duygusal gelişimini olumsuz etkileyebilmektedir (Yavuzer, 1997:53).

Ebeveynlerin kendi çocukluklarında yaşadıkları travmatik deneyimler, onların duygusal deneyimlerini etkileyebilir ve çeşitli zorluklarla başa çıkmalarını zorlaştırabilir. Bu deneyimler, ebeveynlerde stres, kaygı ve duygusal zorlanmaların artmasına yol açabilir. Bu duygusal zorluklar, ebeveynlerin çocuklarına karşı duygusal

olarak daha az erişilebilir olmalarına ve onlara karşı daha az sabırlı veya anlayışlı davranmalarına sebep olabilir. Özellikle travma sonrası stres bozukluğu gibi durumlar, ebeveynlerin günlük yaşamlarında işlevselliklerini etkileyebilir ve bu da çocuklarına yeterince duygusal desteği sağlamalarını zorlaştırabilir. Ebeveynlerin kendi duygusal iyilik halleri, çocuklarının duygusal gelişimi üzerinde doğrudan bir etkiye sahip olabilir. Örneğin, depresyon veya kaygı, ebeveynlerin çocuklarıyla bağ kurma ve onların duygusal ihtiyaçlarını karşılama yeteneklerini olumsuz yönde etkileyebilir. Ancak bu durum tamamen çaresiz değildir. Ebeveynlerin destek alması, özellikle travmatik deneyimlerin etkilerini yönetmelerine ve duygusal iyilik hallerini iyileştirmelerine yardımcı olabilir. Terapi, danışmanlık veya destek grupları gibi kaynaklar, ebeveynlere bu süreçte rehberlik edebilir ve kendi duygusal zorluklarıyla başa çıkmalarını sağlayabilir (Kılıçcı, 2000:63). Okul çağındaki çocukların sevgi ve ilgisi, gelişim sürecinde farklı şekillerde ortaya çıkar. Özellikle 5-6 yaşlarından sonra çocukların sevgi ve ilgi gösterme tarzları çeşitlenir ve odaklanma noktaları değişebilir (Binbaşıoğlu, 1990:45). Kendisinden küçük kardeşlerine sevgi göstermekte, onlara sevecen bir davranmaktadır (Yavuzer, 1997:54). Okul çağındaki çocuklar, duygusal gelişimleri üzerinde değişiklik gösteren ve çevrelerindeki insanlara karşı daha fazla empati göstermeye başlayan bir dönemden geçerler. Bu dönemde, çocuklar diğerlerinin duygularını daha iyi anlamaya ve onlarla daha etkili bir şekilde iletişim kurmaya başlarlar. (Gökner, 2004:42). Okul, çocuğun sosyalleşmesini hızlandırmaktadır.

2.1.1.3 Sosyal Gelişim

Toplumsallaşma, bireyin çevresindeki topluma uyum sağlama sürecidir. Bu süreçte birey, çevresinin normlarını, değerlerini, kendisinden beklenen rolleri ve sosyal etkileşim için gereken becerileri öğrenirken aynı zamanda kişisel kimliğini ve benlik duygusunu da şekillendirir (Özdemir vd., 2012:566). Duygusal ve sosyal gelişim birbiriyle yakından ilişkilidir. Duygusal gelişim, özellikle diğer insanlarla olan ilişkileri üzerinde önemli bir etkiye sahiptir ve sosyal gelişimi destekler (Vural, 2006:56). Duygular, insan doğasının önemli bir bileşenidir ve sosyal ilişkilerde merkezi bir rol oynar. 3-6 yaş arası dönem, çocuğun bireysellikten sosyalleşmeye doğru ilerlediği, toplumsallaşmaya odaklandığı ve zihinsel gelişimi ile bilgilerini artırdığı bir evredir (Alptekin, 2018:77). Aile, çocuk için ilk sosyal çevredir ve çocuk,

aile üyeleriyle olan etkileşimleriyle ilk sosyal davranışlarını öğrenir. Ebeveynler ve diğer insanlarla kurulan etkileşim, çocuğun aile içindeki konumunu belirler. Okul öncesi dönem çocuklarının öğrenmesi, çevreleriyle etkileşime girmek ve merak duygusuyla ilişkilidir (Kandır ve Alpan, 2008:35). Bu iki kavram birbirini tamamlar. Toplumsal gelişim, bireyin yaşamı boyunca sürekli ve olumlu değişimler gösterdiği sosyal davranışlar, duygular, tutumlar ve değerler açısından önemlidir. Kişinin içinde bulunduğu toplumun beklentilerine uygun davranışlar sergilemesini sağlayan toplumsal gelişim, bireyin toplum içinde diğer insanlarla uyum içinde yaşamasını sağlar (Koçak vd., 2015:22). Çocuklar, sosyal medya aracılığıyla farklı insanları, yaşam tarzlarını ve kültürleri tanımaya başlarlar (Erdoğan, 2010:765). Sosyal medya, öğrenme ve sosyalleşme süreçlerine katkıda bulunur.

2.1.1.4 Bilişsel Gelişim

Bilişsel gelişim, psikologların en büyük ilgisini çeken kavramlardan biridir, çünkü biyolojik, kültürel ve bilişsel unsurlar arasındaki ilişkileri inceler. Zihinsel süreçlerin tümünü içerir ve çeşitli uyaranların birey tarafından anlamlı hale getirilmesini sağlar. Anlam yükleme ve bazen koşullanma yoluyla gerçekleşir, ancak bilişsel gelişim, sadece koşullanma öğrenmesinden daha derin bir zihinsel faaliyeti ifade eder (Aydın, 2005:87). Bilişsel gelişim, dil, bellek, düşünme ve akıl yürütme gibi alanlarda değişimleri içerir. Bu gelişmeler, anlama sistemlerinde ve düşünme süreçlerinde gerçekleşir (Erden ve Akman, 1998:78). Senemoğlu (2008:69), kişinin çevresini ve dünyayı anlama yöntemlerinin bebeklikten yetişkinliğe kadar daha etkili ve karmaşık hale gelme süreci olarak tanımlar. Ataç (1991) ise zekâ ve bellek gelişimi olarak açıklar. 36-72 ay arası çocuklarda bilişsel gelişimle ilgili beklenen özellikler Milli Eğitim Bakanlığı tarafından aşağıdaki maddelerde belirtilmiştir (MEB, 2013):

Tablo 2.1 3-6 Yaş Çocukların Bilişsel Gelişimi

36-48 Aylık	48 - 60 Aylık	60-72 Aylık
Modele bakarak iki nesneden oluşan örüntüyü devam ettirir.	Seslerdeki farklılıkları (kalın/ince ses, yüksek ses) ayırt eder.	10-25 parçalı yapbozu tamamlar.
Cinsiyetini söyler.	İki nesneden oluşan örüntü yapar.	İnsan resmindeki eksik vücut bölümlerini çizer.
Resmini gördüğü nesneyi tanımlar.	Neden-sonuç ilişkisi içeren soruları yanıtlar.	Geometrik şekilleri birleştirerek yeni şekiller oluşturur.
Renkleri tanıır ve eşleştirir.		

Kendisine söylenen vücut bölümlerini gösterir. 1'den 10'a kadar olan nesnelerden istenilen sayıdaki nesneyi gösterir. Üç küple köprü yapar. 4 parçalı yapbozu tamamlar. 1' den 10'a kadar sayar. Zıt kavramları ayırt eder. Bire bir eşleştirme yapar.	Gösterilen resimlerden öykü oluşturur. Nesneleri değişik özelliklerine istinaden karşılaştırır. Kısa bir süre önce gördüğü nesne/kişi/ resimle alakalı sorulan soruları yanıtlar. Renkleri isimlendirir. Örneğe bakarak resimlerdeki eksik parçaları tamamlar. 10 küple kule yapar. Birkaç nesnenin hangi malzemeden yapıldığını söyler. Değişik dokulardaki nesneleri ayırt eder. 1'den 20'ye dek ritmik sayar. 1-5 nesneyi ortak özelliklerine istinaden gruplandırır. 4-10 parçalı yapbozu tamamlar. İnsan resmini 6 ögeyi içerecek şekilde çizer. Rakamlar ve nesneler arasında ilişki kurar. Eş sayıdaki nesne gruplarını eşleştirir. Mekânda konumla alakalı yönergeleri uygular. Verilen iki yarımı birleştirerek bütün oluşturur. Bir olayı oluş sırasına göre sıralar	1'den 10'a kadar olan nesne grupları ile rakamlar arasında ilişki kurar. 6-10 nesneyi herhangi bir özelliğine göre gruplandırır. 1'den 10'a kadar olan nesneleri kullanarak toplama yapar. Yarım ve bütün olan nesneleri gösterir. 1'den 10'a kadar olan nesneleri kullanarak çıkartma yapar. 1'den 20'ye kadar olan rakamları sıralar. Neden-sonuç ilişkilerini kurar. Sıralama, gruplandırma, ilişki kurma ve eşleştirmeyi nasıl yaptığını açıklar. Kısa bir süre gösterilen bir resimdeki ayrıntıları hatırlar. Nesneler arasındaki benzerlik ve farklılıkları söyler. Bir olayın ardından ne olabileceğini tahmin eder. Bir dizi içerisindeki nesnelerin birbirlerine göre konumlarını söyler. Haftanın günlerini sırasıyla söyler. Miktar bildiren kıyaslama ifadeleri kullanır. 20'ye kadar ritmik sayar. Somut nesneleri kullanarak grafik oluşturur. Günün farklı zaman dilimlerinin isimlerini söyler. Üç nesneden oluşan örüntü yapar. Nesne grafiğini okur.
---	--	--

2.1.1.5 Dil Gelişimi

Konuşma becerisi, dil gelişimi bireyin okul öncesi dönemde, sosyal ilişkilerini yönlendiren, akran ilişkilerini biçimlendiren gelişim öğeleri arasındadır. Konuşma, çocukların karşılıklı iletişim halinde tartışmasını, bir şeyi anlatmasını, bilgi almasını gerçekleştirme adına önemli bir kabiliyettir. Konuşma, akran ilişkilerini kuvvetlendirmenin yanında, iş birliği, nezaket benzeri olumlu sosyal davranışları edinmelerine yardım eder (Hay vd.,2004:85). Söz konusu dönemde, dil gelişimiyle beraber sözel saldırganlık akranlar arası fiziksel saldırganlığın yerini alarak, çocukluk dönemindeki bireyin uzlaşmacı tavırlar sergilemesine katkıda bulunur (Ladd vd., 1996:1103). Çocuğun gelişim alanlarının tamamının, okul öncesi dönemde süratli bir ilerleme göstermesi söz konusudur. Bahse konu süreçte bireysel özellikler hatırdan çıkarılmamalıdır. Çocuk için, zihinsel gelişim ve dil gelişimiyle alakalı kavram öğrenimleri son derece önem arz etmektedir (Bayhan Artan, 2005:56). Olumlu akran ilişkileriyle pekiştirme imkanının bulunduğu, dil gelişiminin önemli ölçüde gerçekleştiği okul öncesi dönem, bireyin kendini ifade edebilme ve tanıma becerisinin geliştiği en önemli süreçtir. Kendini ifade etme becerisine sahip, diğerlerinin haklarına saygılı, yeteneklerinin farkında ve onlardan istifade etme becerisi olan, ruhsal açıdan sağlıklı insanlar yetiştirme doğrultusunda, okul öncesi çocuklarının eğitimi belirleyici rol oynamaktadır (Aral vd., 2000:89)

2.1.2 3-6 Yaş Psikososyal Gelişim

3-6 yaş arası dönem, çocuğun girişkenlik ile suçluluk arasında bir denge kurduğu bir evredir. Motor ve dil gelişiminin hız kazandığı bu dönem, çocuğun sosyal açıdan daha aktif ve girişken olmasına olanak tanır. Kendine güvenen bir çocuk, çeşitli girişimlerde bulunur ve bu girişimlerin sonuçlarını gözlemler (Newman ve Newman, 2017:237-281). Dış rehberlik ile problem çözmeye başlayarak kendi fikirlerini denemeye istekli hale gelir. Başarılı girişimlerden memnuniyet ve gurur duyan çocuk, başarısızlık durumlarında ise suçluluk, hayal kırıklığı veya kırgınlık hissedebilir. Bu dönemin riski, girişimlerinden dolayı suçluluk duygusu yaşamasıdır (Deniz, 2012:491). Çocuğun girişimlerinin desteklenmesi, girişkenliğini artırırken eleştirilmesi veya cezalandırılması ise suçluluk veya utanç duygularını artırabilir (Gürses ve Kılavuz, 2011:154; Özdemir, Özdemir, Kadak ve Nasıroğlu, 2012:567). Bu yaş grubundaki çocuklar, akranlarıyla oyun oynarlar, bağımsızlık ve özgüven

duyguları geliştirirler ve kurallara uymayı öğrenirler (Kostak, Kocaaslan, Bilisel ve Mutlu, 2016:124; Newman ve Newman, 2017:238). Oyun oynarken, bu dönemde çocuklar genellikle aynı cinsiyetten arkadaşlarıyla tercih ettikleri oyun tarzına göre farklılık gösterebilirler. Motor ve dil gelişiminin artmasıyla birlikte çocuklar daha serbest ve etkili hareket etmeyi öğrenirken, dil becerileri de gelişir ve bu da onların hayal gücünü genişletmelerine yardımcı olur (Erikson, 1994). Bu dönemde çocuklar, sosyal çevreleriyle daha fazla iletişim halindedir ve girişkenliklerinin artmasıyla birlikte bazen problemli davranışlar da gözlenebilir. Meraklıdırlar, sürekli soru sormak isterler.

2.2 Çocukluk Örselenme Yaşantıları

2.2.1 Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları

Çocuk istismarı ya da çocuğa yönelik kötü muamele son 100 yıl içinde batı dünyasının ve bilimsel yayınların ilgi odağı haline gelmiş olsa da yeni bir kavram değildir (Yılmaz ve ark, 2003:295). Yapılan araştırmalardan elde edilen bulgulara göre dünya üzerinde varlığını sürdürmüş birçok medeniyette kız çocuklarının yetişkin erkeklerin cinsel istismarına maruz kalması, bebeklerin ve çocukların öldürülmesi ve cinsel amaçlara alet edilmesi, çocuklar üzerinden maddi kazanç sağlanması antik çağ dönemine kadar uzanmaktadır (McCoy ve Keen, 2009:52; Polat, 2007:184).

Genellikle “çocuk ihmal ve istismarı” olarak karşımıza çıkan ifadenin İngilizce’deki karşılığı “child abuse and neglect” ifadesidir. “Abuse” kelimesi Türkçe’de istismar, suistimal, kötüye kullanma ve örselenme olarak karşılık bulmuştur (Kars, 1996:10).

“Çocuk istismarı” kavramı ilk kez Caffey isimli bir radyoloji uzmanı tarafından 1946 yılında tanımlanmıştır (Bal, 2010:15). Bunun sonrasında 1962 yılında ise Amerikan Pediatri Toplantısı sırasında C. Henry Kempe ilk kez “Örselenmiş Çocuk Sendromu” kavramını ortaya çıkarmıştır. Kempe, çocuk istismarını ebeveynlerin ya da çocuğa bakmakla sorumlu diğer kişilerin bilinçli olarak yaptığı davranışlar ya da ihmalkâr davrandığı durumlar neticesinde çocuğun zarar görmesi olarak tanımlamıştır (Betin, 1998:107).

Araştırmalara göre çocuk ihmali ve istismarı en eski medeniyetlere dayanıyor olsa bile günümüze yakın bir tarihe kadar sıklıkla gündeme gelen bir konu olmadığı görülmektedir (Kaya, 2015:20). Konunun Türkiye’de ancak 1990 yılından sonra tıp, psikoloji ve sosyal hizmetler alanlarında ele alındığı görülmektedir. Konunun alanyazında bu kadar geç yer bulmasının bilgi kaynaklarının vakalarla sınırlı olmasından ve tüm verilere ulaşılabilen bir platformun bulunmamasından kaynaklandığı söylenebilir.

Çocuk ihmali ve istismarı konusu üzerinde yapılmış araştırmalar, çocuk sağlığı açısından olumlu etkiye sahip birçok çalışma mevcutken bu durumun yaşanma sıklığının dünyada ve ülkemizde son yıllarda artarak ve farklı istismar çeşitleriyle devam ettiğini göstermektedir (Durmuşoğlu, 2005:21). Toplumda istismar yaşantısının yapılan çalışmalara rağmen azalmak yerine artarak devam etmesi iki sebeple açıklanabilir: 1) Yaşanan durumların geçmişe göre daha fazla kayıt altına alınması 2) Toplumun saldırganlık eğiliminin artmasıdır (Cüceloğlu, 1993:60). Çocukluk dönemindeki kötü muamele ve istismar, insanlık tarihinin çok eski bir sorunudur (Öztürk, 2011:15; Yenibaş ve Şirin, 2007:5).

Çocukların istismara maruz kalması, 17. yüzyıldan önce fark edilmesine rağmen, konu Kempe'nin (1973) "hırpalanmış çocuk" başlıklı makalesiyle daha geniş bir ilgi ve farkındalık kazanmıştır (Yenibaş ve Şirin, 2007:5).

Çocuğa yönelik istismar, literatürde çeşitli şekillerde tanımlanmış olmasına rağmen, kavramın içerdiği farklı boyutlar nedeniyle kapsamlı bir tanımlama yapmak zordur. Çünkü çocuğa yönelik istismar davranışlarının sınırları net bir biçimde ayrılamaz. Çocuğa karşı kötü muamele sınırlarının belirlenmesini zorlaştırır. Bir çocuk dövülebilir, ihmal edilebilir veya cinsel istismara uğrayabilir; bu durumlar istismarın farklı yönlerini gösterir. Öztürk'e göre, çocukluk çağı örselenmeleri, çocukların acı verici ve dayanılmaz kötü deneyimler yaşadıkları durumları ifade eder. Bu kötü deneyimler, istismar, travma, şiddet ve taciz gibi kavramlarla da ilişkilendirilir (Öztürk, 2011:17).

Saldırganlık, şiddet, düşmanlık veya çocuğun gelişimini destekleyecek fiziksel, çevresel ve duygusal desteğin sağlanmaması şeklinde olabilir. İnsanlık dışı bu

tür iletişim, davranışsal, duygusal veya cinsel etkileşimlerde gerçekleşebilir (Topçu, 2009b:25).

Çocuğa yönelik istismar, tanımlanması karmaşık ve çok boyutlu bir kavramdır. İstismarın belirlenmesinde bazı önemli ölçütler bulunmaktadır ve bu ölçütler istismarın tespiti için kılavuz sağlar.

Zarar Ölçütü: İstismarın en önemli belirleyicilerinden biri, çocuğa zarar verilmesidir. Eğer bir çocuk, bir yetişkinin davranışı sonucunda fiziksel, duygusal veya psikolojik olarak zarar görmüşse, bu durum istismar olarak kabul edilebilir. Örneğin, çocuğun aç bırakılması, hastalıklara maruz bırakılması, terkedilmesi veya ekonomik çıkarlar için istismar edilmesi gibi durumlar zarar ölçütüne örnek olarak verilebilir (Topçu, 2009b:25-30).

Yakınlık Ölçütü: İstismar genellikle çocuğun yakın çevresindeki kişiler tarafından gerçekleştirilir. İstismar eden kişi genellikle çocuğun hayatında önemli bir konuma sahiptir. Bu yakınlık kavramı, istismar eden kişinin çocuğun güvenliğini ve refahını sağlama yükümlülüğünü içerir. Örneğin, çocuğun sağlık ve güvenliği için gereken aşıları yaptırmayan ebeveynler, çocuğu istismar etmiş olabilirler (Topçu, 2009b:25-30).

Niyet Ölçütü: İstismarın varlığını belirlemede bir diğer önemli faktör de, istismar eden kişinin davranışlarının arkasındaki niyet unsurudur. Eğer bir ebeveyn veya bakıcı, çocuğun kötü davranışlarını düzeltmek amacıyla ağır cezalar veriyorsa, bu cezaların çocuğun terbiyesine katkıda bulunabileceğini düşünse bile, bu davranışlar çocuğa yönelik istismar olarak kabul edilebilir. Niyetin önemi, bir eylemin istismar olarak nitelendirilip nitelendirilmeyeceği konusunda önemli ipuçları sağlar (Topçu, 2009b:25-30). Bu ölçütler, istismarın tespit edilmesinde rehberlik sağlar ve çocukların korunması için önemli bir rol oynar. Ancak her durumun kendine özgü koşulları ve değerlendirilmesi gerektiği unutulmamalıdır.

2.2.2 Travma ve Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantılarının Tanımı ve Tarihsel Rolü

Travmalar, bireyin bedensel bütünlüğünü tehdit eden ve zarar verici nitelikte olan olaylardır. Özellikle çocukluk döneminde karşılaşılan travmatik yaşantılar, başa

çıkma gücünün henüz yeterli olmadığı bu hassas dönemde en zorlayıcı olanlardır (Şar, 1997:26). Çocukluk dönemi travmatik yaşantıları, bakım veren kişiler veya diğer yetişkinler tarafından, çocuğun fiziksel, psikolojik veya sosyal gelişimini olumsuz etkileyen, ihmal edici ve ticari amaç güden sömürü biçimleridir (Şahin, 2008). Bu tür travmatik yaşantılar, aile içinde çeşitli nedenlerle ortaya çıkabilen ve fizyolojik, hukuki, gelişimsel ve psikososyal açılardan olumsuz etkiler doğuran önemli sorunlar olarak kabul edilir (Kara, Biçer ve Gökalp, 2004:141). Çocuklara yönelik travmatik durumlar çeşitli şekillerde kendini gösterebilir. Çocuk ihmali ve istismarı, yetişkinler tarafından çocuğa yöneltlen, toplumsal normlara uymayan ve uzmanlarca uygun görülmeyen eylemlerin tümüdür. Bu tür davranışlar sonucunda çocuk, ruhsal, cinsel, fiziksel ve sosyal yönden zarar görebilir (Bulut, 1996:65; Taner ve Gökler, 2014:83). Dünya Sağlık Örgütü'nün 1985'te getirdiği ortak tanım ile çocuk istismarı, çocuğun fiziksel, psikososyal ve sağlık gelişimini olumsuz etkileyen, bilerek ya da bilmeyerek uygulanan davranışları kapsar. Bu tanımda önemli bir nokta, çocuğun bu davranışı mutlaka algılamasının gerekmemesi ve yetişkinin bilinçli olarak davranışta bulunmuş olması şartının aranmamasıdır (Polat, 2007:65).

Bu tanımlar, çocuk istismarı ve ihmali kavramlarının çeşitli yönlerini kapsamakta ve kültürel, sosyal ve bireysel faktörlerin bu kavramlara nasıl yansıdığını göstermektedir. Her bir tanım, çocuğun haklarını koruma ve onun sağlıklı gelişimini destekleme amacı gütmektedir.

Gelişim psikolojisi, çocuk istismarı ve ihmalinin kişinin fiziksel, bilişsel ve duygusal gelişimi üzerinde olumsuz etkiler yarattığını vurgular (Yılmaz Irmak, 2008:42). İstismar ve ihmal arasındaki ayrımı belirlemek zordur. İhmal, bir yetişkinin bilgisizlik veya dikkatsizliği sonucunda çocuğa zarar vermesi, çocuğu tehlikeye atması veya çocuğun barınma, beslenme, sağlık gibi temel ihtiyaçlarını karşılamamasıdır (Kulaksızoğlu, 2002:85). Kozcu (1989:65), çocuk istismarını, çocuğun duygusal, sosyal veya bilişsel gelişimini olumsuz etkileyen sorumlu kişiler tarafından yapılan davranışlar olarak tanımlar; çocuk ihmalini ise, çocuğun sağlıklı gelişimi için gerekli davranışların yapılmaması olarak açıklar.

Şiddetin bir çözüm aracı olarak kullanılması, şiddetin artmasına ve erken yaşta öğrenilmesine neden olmaktadır. Bu tür bir ortamda büyüyen çocuk veya gençlerin, ilerleyen yaşlarda kendi eşlerine veya çocuklarına şiddet uygulama olasılığı oldukça

yüksektir (Türkiye’de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması Raporu, 2010).Çocuğa yönelik kötü muamele, tarih boyunca var olmuş ve hala çözülememiş veya rapor edilmemiş önemli bir sorundur. Çocuk istismarı, tekrar edilebilir olması, çocuğun en yakını tarafından uygulanıyor olması ve etkisinin uzun yıllar boyunca devam ediyor olması nedeniyle tedavisi en zor travma türlerinden biridir (Yıldız, 2007:28). Çocuk istismarı geçmişten günümüze süregelen bir sorundur, ancak pek çok kanun ve yasa çıkarılmasına rağmen hala devam etmektedir. Bu sorunun çözümünü zorlaştıran faktörler, konunun hassasiyeti ve aileler ile toplumun bakış açısıdır (Efe, 2016:35).

2.2.3 Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Alt Boyutları

2.2.3.1 Fiziksel İstismar

Kempe ve diğerlerinin (1962:18) hastaneye gelen çocukların vücudundaki fiziksel yaralanmalar ile tanımladığı ‘hırpalanmış çocuk sendromu’ çocukların yaşadığı fiziksel istismara yönelik farkındalığın ve bu alandaki çalışmaların artması yönündeki ilk girişimlerden olduğu söylenilebilir.

Ulusal Çocuk İstismarı ve İhmali Merkezi’nin (National Center on Child Abuse and Neglect, 1988) geniş bir çerçevede yürüttüğü çalışmada yer alan tanıma göre fiziksel istismar, çocuğa verilen zarar sonucu arkasında kanıt bırakan ve tehlike içeren davranışlardır. Ayrıca bu çalışma çocuklara yönelik fiziksel istismarın 1980 yılına kıyasla %58 oranında arttığını ortaya koymuştur. Çocuklara yönelik fiziksel istismar oranındaki bu artışın fiziksel istismarın toplum tarafından tanınırlığının artması ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Dünya Sağlık Örgütü’nün (DSÖ, 2006:10) çocuklara kötü muamelenin önlenmesi ile ilgili yayınladığı kılavuzda fiziksel istismar “çocuğa karşı kasıtlı olarak kullanılan fiziksel güç sonucunda, çocuğun sağlığı, yaşamı, gelişmesi veya onuru açısından zararlı durumların ortaya çıkması veya çıkabilecek olması” şeklinde yer almaktadır. Bu tanım doğrultusunda çocuğa vurma, tekme atma, çocuğun saçını yolma, hırpalama, yanığa sebep olma, ısırma gibi sonucu ölüme kadar gidebilen eylemler fiziksel istismar kapsamında değerlendirilmektedir. Ancak bu eylemlerin büyük bir kısmının ‘yanlışlıkla’ olduğu görüntüsü verildiğinden çocukların maruz kaldığı kötü muamele sayısı ve oranları gerçeği yansıtmamaktadır (World Health Organization (WHO), 2022).

Fiziksel istismarın tezahürleri ve boyutları her ne kadar değişse de, tüm ülkeler ve kültürler olmak üzere dünya genelinde sanıldığından daha fazla yaygınlık göstermektedir (Dubowitz ve Bennett, 2007:1892). Ancak ülkelerin farklı uygulama ve sistemleri, ülkeleri birbiriyle kıyaslamaya mahal vermemekle birlikte, resmi olarak bildirilen fiziksel istismar sayılarının buzdağının görünen kısmı olduğu düşünülmektedir (Dubowitz ve Bennett, 2007:1892).

Fiziksel istismarın yaygınlığı oldukça fazladır ve gözle görünür, somut delillerin/bulguların olması bakımından tespiti hem daha hızlı hem de daha kolaydır. WHO (2022) yaptığı uluslararası çalışmalarda, yaş aralığı 2-4 arasında olan çocukların yaklaşık olarak %75'inin anne, baba ve bakım veren kişiler tarafından fiziksel ve duygusal (psikolojik) istismara uğradığını raporlamıştır. Zoroğlu ve diğerlerinin (2001:69) ortaöğretim öğrencileri yaptıkları çalışmanın sonucuna göre ise öğrencilerden %13.5'i çocukluğunda fiziksel istismar mağduru olduğunu bildirmiştir.

1991 yılında istismar ile ilgili yapılan bir çalışmada fiziksel istismara uğrayan çocuklarda, duygusal istismarın da görüldüğü rapor edilmiştir (Claussenn ve Crittenden, 1991:10). Tıraşçı ve Gören (2007:71), fiziksel olarak şiddet mağduru olan çocukların olaylara ve yaşadıklarına duygusal olarak yoğunlaşamadıklarını ve öfkeye meyilli davranışlar sergilediklerini bildirmişlerdir.

2.2.3.2 Duygusal (Psikolojik) İstismar

Duygusal istismarın hem psikolojik hem bilişsel hem de davranışsal alanlar başta olmak üzere pek çok alanda kendini gösteren ibareler barındırmaktadır. Fakat fark edilmesi diğer istismar türleri kadar kolay değildir. Bu yüzden duygusal istismarın varlığının tespit edilebilmesi için çocuğun ebeveyni, çocuğa bakım verenin ya da uzmanların çok dikkatli olmaları gerekmektedir. Duygusal istismarın varlığı, içe kapanma, dürtüsel davranma ya da aşırı uyumlu davranma, tırnak yeme, saçını yolma (trikotillomani), uyuma bozuklukları vb. davranışlarda ve de umutsuz olma, çaresiz, mutsuz hissetme vb. duygularda kendini gösterebilir (Veltkamp ve Miller, 1994:58).

Duygusal istismar, çocuğun fiziksel, toplumsal ya da zihinsel olmak üzere birçok gelişim alanını ve sağlığını negatif yönde etkileme potansiyeli yüksek olan aşağılama, tehditkâr konuşma, gözünü korkutma, hor görme, onur kırma, alaycı ve

düşmanca tavır takınma gibi davranışların anne-baba ya da çocuğun bakımıyla yükümlü kişiler tarafından sergilenerek çocuğun gelişimine elverişli bir ortamdan yoksun bırakılmasıdır (DSÖ, 2006).

Ayrıca çocuğun gelişimini sekteye uğratabilecek tavır ve davranışlarda bulunmak, çocuğun gelişimsel alanlarının geliştirilmesi ile ilgili ihmalkâr bir tutum sergilemek de duygusal istismar çerçevesinde ele alınmaktadır (Shannon, 2009:57).

Psikolojik istismar ile duygusal istismar kavramlarının boyutları ve içerikleri birbirlerini kapsadığından dolayı duygusal istismar aynı zamanda psikolojik istismar olarak da ifade edilmektedir. İstismarın aile içinden yapıldığı zamanlarda, duygusal istismar ve olumsuz anne-babalık ayrımının yapılması zor olduğundan, duygusal istismarın ortaya çıkarılması da güçleşmektedir (İme, 2018:64). Ayrıca duygusal istismara maruz kalan çocukların anne-babaları, çocukların gelişimi için gerekli olan destekten yoksun bıraktıklarının ve bu davranışların çocuklara olan etkilerinin farkında değildirler (Horton ve Cruise, 2001:69).

2.2.3.3 Cinsel İstismar

Cinsel istismar, çok eskilerden beri var olsa da 1970- 80'lerden sonra yapılan çalışmalar sonucu toplumda yaygınlığının anlaşılması ile birlikte konuya verilen önem artarak bu alandaki çalışmalar hız kazanmıştır (Russell, 1983:135).

Cinsel istismar, çocuğun gelişim düzeyi açısından kavrayamadığı ve onay veremediği, henüz yeterli olgunluğa erişmediği ve hem toplum hem de yasalar tarafından belirlenen kuralların çiğnenerek çocuğun cinsel bir eylem içerisinde yer almasıdır (DSÖ, 2006).

Bir çocuğun cinsel istismardan etkilenme derecesini çocuğun istismara uğradığı yaş, istismar edenin çocukla yakınlık derecesi, istismar edilenin bu durumdan duyduğu utanma ve suçlanma seviyesi, istismarın ne kadar sürdüğü, çevrenin bu olaya verdiği tepki gibi bileşenler etkilemektedir (Kinneer, 2007).

Cinsel istismar denildiğinde akla ilk olarak yetişkin bir bireyin çocuğu cinsel birlikteliğe zorlaması gelse de çocuğa zorla cinsel görüntüler izletilmesi de cinsel istismar olarak değerlendirilmektedir (İme, 2018:64).

Romano ve De Luca'nın (1997:86) çalışmasına göre çocuklara cinsel istismarda bulunan kişilerin büyük bir çoğunluğu (%75), çocukken cinsel istismara maruz kaldığını ifade etmiştir. İstismar yaygınlığı ile ilgili yapılan bir başka çalışmada, kadınların yaklaşık %17-33'ünün cinsel ve/veya fiziksel istismar öyküsüne sahip olduğu saptanmıştır (Finkelhor ve diğerleri, 1990:20; Kessler ve diğerleri, 1995:1050). WHO (2022), kadınların (%20) çocukluğunda, erkeklerden (%7,7) daha yüksek bir oranda cinsel tacize maruz kaldığını belirtmiştir.

Türkiye'de cinsel istismara yönelik çalışmalarda elde edilen sonuçlar, katılımcıların 'ifşa ediliyim', 'dışlanıyım, hor görülürüm' gibi düşüncelerinden dolayı tam anlamıyla gerçek rakamları yansıttığı söylenemez. Ancak bazı spesifik olarak seçilmiş örneklem grubun öz bildirimine dayalı çalışmada katılımcıların yaklaşık %11 - %37'si 18 yaşına gelmeden cinsel istismara maruz kaldığını belirtmiştir.

Sofuoğlu ve diğerlerinin (2017) yaptığı bir çalışma sonucuna göre ise, araştırma örneklemini oluşturan kız çocuklarından %33'ü en az bir kez cinsel istismara maruz kaldığını bildirmiş ve istismar edenlerin yaklaşık olarak %15'inin aile bireylerinden oluştuğu saptanmıştır. WHO'nun çocukken cinsel istismara maruziyetin cinsiyetler açısından incelediği çalışmada kadınların (%20) çocukluğunda, erkeklerden (%5-10) daha fazla cinsel istismara uğradığı raporlanmıştır (World Health Organization, 2014).

Finkelhor ve diğerlerinin (1990:22) yürütücülüğünü yaptığı çalışma sonucuna göre ailenin gelir düzeyi, ne kadar mutlu olduğu, bireyin ikamet ettiği bölge ve ailenin mensubu olduğu ırk, cinsel istismar için birer risk faktörü potansiyeli barındırmaktadır.

Ayrıca çocukluğunda cinsel istismar geçmişi olan bireylerin, saldırgan içerikli davranışlar sergileme ve ilerleyen yıllarda istismar edilenden istismar eden biri haline dönüşme ihtimali yüksektir (Burgess ve Hartman, 2005; Conte, 1984:258).

2.2.3.4 Fiziksel İhmal

Çocuğun temel ihtiyaçlarını oluşturan, gelişim dönemine uygun beslenme, fiziksel sağlığını takip etme, herhangi bir tehdit/tehlikeye karşı koruyup kollama, gelişimine müsait bir çevre/ortam sağlama ya da oluşturma, çocuğun yetiştirilmesinde

ve giyiminde hijyene dikkat etme vb. çocuğun gelişiminde önemli rol oynayan gereksinimlerin olması gerektiği oranda karşılanmaması veya bu gereksinimlerden mahrum bırakılmasıdır (Steir ve diğerleri, 1993:643; Kepenekçi, 2001:265; Polat, 2001:86).

Bir annenin hamileliği süresince beslenmesine dikkat etmemesi, tütün içerikli ürünler, alkollü içecekler, ilaçlar vb. kullanması, hamilelikte bebeğin ve kendisinin sağlığı ile ilgili kontrolleri aksatması, gereken önemi vermemesi, doğum sonrası için gerekli hazırlıkları yapmaması da fiziksel ihmal olarak değerlendirilmektedir (Reece, 1997:667).

2.2.3.5 Duygusal İhmal

Çocuğun ebeveynleri ya da bakım vereni tarafından, çocuğun gereksinim duyduğu sevgi, ilgi, şefkat, güvenli bağlanma, duygusal yakınlık gibi ihtiyaçların yeteri düzeyde karşılanmaması ya da göz ardı edilmesidir (Şar, 1998:825; Polat, 2001:64; Yargıç ve diğerleri, 1994:340; Aslan ve Alparslan, 1999:276; Cohen ve diğerleri, 2017:152).

Gauthier ve diğerlerinin (1996:550) yaptığı tanıma göre duygusal ihmal, ebeveyn ve çocuk arasındaki bağlılığın zayıflamasına yol açan ve süreklilik arz eden ebeveyn davranışları olarak açıklanmıştır.

Diğer bir tanıma göre duygusal ihmal “duygusal olarak bağlantı kuramama” şeklinde açıklanmaktadır (Crittenden, 1999:48). 2018 yılında yapılan bir araştırmaya göre duygusal ihmal düzeyi düşük olan kişilerin, duygusal ihmal düzeyi fazla olan kişilere kıyasla daha az olumsuz duyguya sahip oldukları belirtilmiştir (Jin ve diğerleri, 2018:57).

Fiziksel istismarın, somut semptomlar nedeniyle yol açtığı sorunlar hızlı ve kolay tespit edilebilse de duygusal ihmalin daha pasif ve soyut olması sebebiyle tespitinin daha zor ve etkilerinin psikolojik olarak yaşam boyu devam edebilecek nitelikte olduğu, yapılan çalışmalarda belirtilmiştir (Wark ve diğerleri, 2003:1035).

Ayrıca, çocukluğunda algılanan duygusal ihmal yaşantısı olduğunu ifade eden bireylerin uyum sağlama yeteneklerinin diğer bireylere göre daha düşük olduğu bildirilmiştir (Wark ve diğerleri, 2003:1035).

2.2.3.6 İstismar Olasılığını Etkileyen Faktörler

Çocuk istismarı, karmaşık bir etkileşim içinde bir araya gelen birçok faktörün sonucudur. Risk faktörleri olarak adlandırılan unsurlar istismara maruz kalma olasılığını arttırmaktadır (DSÖ, 1999). Dört yaştan altı olmak ya da ergenlik çağında olmak, istenmeyen bir gebeliğin sonucu olarak dünyaya gelmek ya da ebeveynlerinin bazı beklentilerini yerine getirememek, özel ihtiyaçlara sahip olmak, fizyolojik bir durum olan kolik nöbetlerinin varlığı (kesintisiz ağlama), normal olmayan fiziksel bir görünüme sahip olmak, nörolojik bir hastalığa ya da zihinsel engele sahip olmak, cinsel kimliğin toplum genelinden farklı olması gibi risk faktörlerinin varlığı sebebiyle, bazı çocukların istismara daha fazla maruz kaldığı bilinmektedir (DSÖ, 2006).

Çocuğa kötü muamele riskinin artması, ebeveyn veya diğer bakım veren aile üyelerinin ve ailenin çeşitli özellikleri ile ilişkili olarak da ortaya çıkabilmektedir. Sosyoekonomik durum, yüksek düzeyde stres, aile içi şiddet geçmişine sahip olan ebeveynler, ebeveynlerin genç yaşta olması, istenmeyen bir gebelik, ebeveynler arasındaki çatışmalar ve gerilimler, aile içi şiddet, madde bağımlılığı, fiziksel ya da ruhsal bir hastalığa sahip olmak gibi faktörler istismara maruz kalma riskini de arttırmaktadır (DSÖ, 1999; Howe, 2006).

Aile düzeyinde koruyucu olarak ön plana çıkan iki ana faktör; istikrarlı bir aile ortamı ve destekleyici ilişkilerin varlığıdır. Çocuğa verilen bakımın istikrarlı olması, çocuğun bakım verenlere güvenli bağlanması ve ebeveynlerin kendi aralarındaki ilişkisinde birbirlerine karşı destekleyici olmaları bu faktörlerin alt başlıkları olarak örneklendirilebilir (Afifi ve MacMillan, 2011:266; DSÖ, 2006).

Toplumsal düzeyde de çocuğa yönelik kötü muamele riskini azaltabilecek birtakım faktörlerden bahsedilmektedir. Maguire-Jack ve Showalter (2016:30) çalışmalarında komşular arasındaki bağların, güven duygusunun ve desteğin çocuğa yönelik ihmalin düşük seviyeleri ile ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Sağlık, sosyal ve eğitim ile ilgili hizmetlerinin toplumda daha fazla mevcudiyetinin koruyucu bir faktör

olarak işlev görebileceği belirtilmiştir (Klein, 2011:300). Ebeveynler için destekleyici hizmetlerin (ruh sağlığı merkezleri, aile içi şiddeti ve madde kötüye kullanımını azaltmaya yönelik kurumlar, hamilelere veya genç yaştaki ebeveynlere destek olan kuruluşlar, özel ihtiyaçlara sahip çocuklar için merkezler) varlığının da çocuğa yönelik kötü muameleye karşı koruyucu etki gösterebileceğine dair bulgular mevcuttur (Freisthler, 2011:430; Morton, 2013:1935).

Çocuklara yönelik kötü muamele, yaygın olarak görülen ve tüm toplumu etkileyen bir halk sağlığı sorunudur (Austin vd., 2020:335). Kötü muameleye maruz kalan çocukların zihinsel ve fiziksel sağlıklarının olumsuz etkilendiği ve sosyal ilişkilerinde daha fazla problem yaşadıkları bilinmektedir (Afifi ve MacMillan, 2011:269; Parker, 1996:1030). Çocukların kötü muameleye maruz kalma olasılığı, risk faktörleri ve koruyucu olabilecek birtakım faktörler aracılığıyla tahmin edilebilmektedir. Çocukluk çağı istismar ve ihmal yaşantılarının önüne geçebilmek adına ebeveynlerin, toplumun ve sağlık çalışanlarının eğitilmesi ve bilinçlendirilmesi, okullarda eğitim programlarının düzenlenmesi ve toplumun şiddete karşı tutum ve davranışlarının üzerinde durulması gibi önlemler alınabilir (Krug vd., 2002:112).

2.3 Evlilik Doyumu

2.3.1 Evlilik ve Evlilik İlişkilerinin Tanımı ve İşlevi

Evlilik, bireyler arasında derin bir bağ ve karşılıklı sorumlulukların olduğu, yaşamı birlikte sürdürme niyetiyle bir araya gelen insanların oluşturduğu önemli bir sosyal kurumdur (Clulow, 2018:67). Evliliğe dair yapılan tanımlamalar çeşitlilik göstermektedir. Fowers'a (1993:125) göre evlilik, kişinin kendi benliğini başka birinin benliğiyle birleştirme fırsatı veren ve kişisel gelişimine katkıda bulunan bir yapıdır.

Evliliğin biyolojik, psikolojik ve sosyolojik alanlarda çeşitli işlevleri bulunmaktadır. Bunlar arasında eşlerin neslin devamını sağlama sorumluluğu, cinsel ihtiyaçların karşılanması, aile bireylerinin ekonomik, ruhsal ve sosyal ihtiyaçlarının desteklenmesi ve sevgi gereksiniminin tatmin edilmesi yer almaktadır (Özgüven, 2000:25). Ayrıca evliliğin her toplumda kabul gören duygusal ihtiyaçların karşılandığı önemli bir toplumsal gelenek olduğu da belirtilmektedir (Sharif vd., 2013:30).

2.3.2 Evlilik Doyumu Tanımı

Evlilik doyumu, bireylerin evlilikleriyle ilgili olarak hissettikleri memnuniyet düzeyini ifade eder (Tezer, 1996:29). Bu memnuniyet, evliliğin kalitesini ve bireylerin evlilikten aldığı hazı da kapsar (Kirby, 2005:63). Evlilikte sağlanan doyum; evlilik süresi, evlilik biçimi, çocuk sayısı, psikolojik durum, çevresel etkiler, iletişim becerileri, sosyodemografik faktörler, özgüven, çatışma çözme ve uzlaşma yetenekleri, kriz yönetimi gibi birçok değişkenden etkilenebilir (Kublay ve Oktan, 2015:26).

Bu memnuniyet, bireylerin evliliklerinden elde ettikleri hoşnutluk, tatmin ve mutluluk hisleriyle ilişkilendirilir (Güven ve Sevim, 2007:50; Ümmet, 2017:160). Hawkins'a göre (1968:647), evlilik doyumu; eşlerin evliliklerini düşündüklerinde hissettikleri öznel mutluluk ve tatmindir. Glenn (1990:818) ise evlilik kalitesini açıklarken eşlerin evlilik doyumlarını temel aldıklarını ifade etmiştir. Evlilik doyumu, bireyler arasında değişkenlik gösterebilen bir kavram olup, evlilikteki iletişim kalitesi, eşler arasındaki duygusal yakınlık, sadakat, ortak değerler ve çatışma çözme becerileri gibi faktörlere bağlı olarak şekillenir (Rosen-Grandon, Myers ve Hattie, 2004:58). Bu bağlamda, evlilik doyumu sadece genel memnuniyeti değil, arkadaşlık, cinsellik gibi spesifik alanlardaki memnuniyeti de kapsayabilir (Güngör, 2007:55). Evlilik doyumu, aynı zamanda eşler arasındaki uyum, ilişki kalitesi ve ilişkiden kaynaklanan mutluluk duygusuyla da ilişkilendirilir (Heyman, Sayers ve Bellack, 1994:432). Bu duyum, içsel (bağlılık, sevgi), kişilerarası (kendini açma) ve çevresel (stres düzeyi) faktörler tarafından etkilenir. Evlilik doyumu bireylerin evliliklerinden aldıkları haz ve memnuniyeti ifade ederken, bu kavramın anlamının farklı araştırmacılar ve bağlamalar tarafından çeşitlilik gösterebileceği unutulmamalıdır.

Evlilik doyumu, sadece eş alt sistemini değil, aynı zamanda aile işlevselliğini de etkileyerek çocukların duygu düzenlemeleri üzerinde de önemli bir rol oynar (Qian, Chen ve Yuan, 2020:119). Örneğin, evlilik doyumunun ergenlerde intihar düşüncesi üzerindeki etkisinin olduğu gözlemlenmiştir (Chen ve ark., 2020:118). Ayrıca, evlilik doyumunun bireyin yaşam dönemi üzerinde olumlu etkiler yarattığı, emeklilik dönemindeki bireylerde bile pozitif sonuçlar doğurduğu bulguları da mevcuttur (Bozoğlu, 2015:229).

Evlilik doyumu yüksek olan çiftlerin, sevgi ifadelerinde daha aktif oldukları, çocuklarından daha fazla memnuniyet duydukları ve cinsel doyum yaşadıkları

gözlemlenmiştir (Lee, 1999:88). Bu bağlamda, evlilik doyumu yüksek veya düşük olması, evli bireylerin kendileri ve çocukları üzerinde çeşitli olumlu veya olumsuz etkiler yaratabilir (Kavak, 2018:55). Evlilik doyumu üzerine yapılan araştırmalar, evlilikteki birçok dinamik faktörün ve değişkenin nasıl etkileşime girdiğini ve evliliklerin uzun vadeli sağlığı, mutluluğu ve işlevselliği üzerinde nasıl bir rol oynadığını anlamamıza yardımcı olmaktadır. Evlilik doyumu üzerine yapılan çalışmalar, evlilikten alınan doyumun başlangıçta yüksek olabileceğini ancak zamanla değişebileceğini göstermektedir (Eryılmaz, 2014:46). İnsanların zamanla uyum sağlama yeteneklerinden dolayı, evlilikteki tatmin düzeylerinin zamanla azalabileceği ve hatta tatminden tatminsizliğe doğru değişebileceği belirtilmektedir (Hawkins, 1968:647). Özellikle ilişkilerin rutinleşmesi ve zamanın etkisiyle, evlilik doyumunda değişimlerin kaçınılmaz olduğu vurgulanmaktadır. Örneğin, genç bir çiftin ilişkiden aldıkları doyumun, ilgi alanlarının değişmesi ve meslek hayatlarıyla birlikte zamanla farklılaşabileceği; kırk yaşlarına geldiklerinde ise ilişkiden aldıkları doyumun farklı olabileceği öne sürülmektedir (Alahveriani, Rajaie, Shakeri ve Lohrasbi, 2010:1672). Bu bağlamda, evlilik doyumu zaman içinde değişebilen ve statik olmayan bir yapıya sahiptir. Evlilik doyumunun zamanla farklılaşabileceği ve bireylerin ilişkilerindeki tatmin düzeylerinin zaman, yaşam dönüşleri ve diğer etkenlerle etkilenebileceği anlaşılmaktadır. Bu durum, evlilik danışmanlığı ve destek hizmetlerinin önemini vurgulamaktadır, çünkü ilişkilerin sürdürülebilirliğinin sağlanması için sürekli bir çaba gerekebilir.

2.3.3 Evlilik Doyumuyla İlişkili Kavramlar

Son yıllarda evlilik ve aile psikolojisi alanında yoğun çalışmalar yapılmış olup, evlilik doyumu üzerindeki etkileyen faktörlerin çeşitliliği ve derinliği araştırılmıştır. Evlilik doyumu, bireylerin ilişki dinamikleri, kişilik özellikleri, iletişim, çatışma çözme becerileri, ve duygusal bağlılık gibi birçok değişken tarafından şekillendirilmektedir. Örneğin, bazı araştırmalar evlilik doyumunu bireylerin kişilik özellikleri üzerinden açıklamaya çalışmıştır (Thomas, 1976; Greeff ve Bruyne, 2000:321). Diğer çalışmalar ise evlilikteki etkileşim kalıplarının ve çatışma çözme

stilllerinin evlilik doyumu üzerindeki etkisini incelemiştir (Bradbury ve diğerleri, 2000:964; Leggett, RobertsPittman, Byczek ve Morse, 2012:182). Ayrıca, uzun süreli evliliklerde temel bileşenler olarak sevgi, karşılıklı güven, saygı, destek, sadakat gibi faktörlerin önemli olduğu belirtilmiştir (Kaslow ve Robison, 1996:153). Evlilik doyumu aynı zamanda yaşam doyumuyla da doğrudan ilişkilidir ve çatışma çözme becerileri aracılığıyla etkileşim gösterir (Greeff ve Bruyne, 2000; Hawkins ve Booth, 2005). İletişim becerileri, bağlanma biçimi, duygusal zeka gibi faktörlerin de evlilik doyumu üzerinde belirleyici olduğu bulgularına da sıkça rastlanmıştır (AkçaKoca ve Yukay-Yüksel, 2017:11). Bu çerçevede, evlilik doyumuyla ilgili yapılan araştırmaların geniş bir yelpazede ele alındığı ve farklı değişkenlerin bu kavramı nasıl etkilediğini anlamaya yönelik çalışmaların devam ettiği söylenebilir.

2.3.4 Evlilik Doyumunu Etkileyen Faktörler

Evlilik doyumunu etkileyen faktörler çeşitli ve karmaşıktır. Bu faktörler arasında iletişim, duygusal bağlılık, karşılıklı saygı, güven, finansal durum, cinsel uyum ve ortak ilgi alanları gibi unsurlar bulunur. İyi bir iletişim, çiftlerin birbirlerini anlamalarını ve duygularını paylaşmalarını sağlar, bu da evlilik doyumunu artırır. Duygusal bağlılık ve güven, eşler arasındaki ilişkiyi güçlendirir ve sorunların üstesinden gelmeyi kolaylaştırır. Karşılıklı saygı, çiftlerin birbirlerine olan değerlerini ve farklılıklarını kabul etmelerine yardımcı olur. Finansal durum, evlilikteki stresi azaltabilir veya artırabilir, bu nedenle maddi uyum ve planlama da önemli bir faktördür. Cinsel uyum, fiziksel yakınlık ve tatmin açısından evlilik doyumuna katkıda bulunur. Ortak ilgi alanları ve hobiler ise çiftlerin birlikte keyifli zaman geçirmelerine ve bağlarını kuvvetlendirmelerine yardımcı olur. Tüm bu faktörler, evlilik doyumunu doğrudan veya dolaylı olarak etkileyerek, evliliğin genel sağlığı ve mutluluğu üzerinde belirleyici bir rol oynar.

2.3.4.1 İletişim

İletişim, evlilikte kaliteyi ve uzun ömürlülüğü belirleyen temel unsurlardan biridir. Aynı zamanda iletişim, cinsel doyum üzerinde de önemli bir etkiye sahiptir. Eşlerin birlikte zaman geçirmesi, konuşması, yakınlık kurması ve etkileşimde bulunması cinsel doyumunu olumlu yönde etkileyebilirken, iletişimsizlik cinsel doyumunu azaltabilir ve ilişkiye girmekten kaçınmaya neden olabilir (Dönmez, 2018). Ayrıca,

cinsel hayatta yaşanan olumsuzluklar da evli çiftler arasındaki uyumu, iletişimi ve etkileşimi olumsuz yönde etkileyebilir.

2.3.4.2 Saygı

Evlilik doyumunu etkileyen faktörlerden biri de saygıdır. Yani aile bireylerinin hem kendilerini hem de eşlerini nasıl algıladıkları, onlardan beklentileri, istekleri, bunları nasıl dile getirdikleri, evlilik ilişkilerinde kendilerini nasıl algıladıkları ve bu bağlamda birbirlerine duydukları saygı, evliliğin kalitesini önemli derecede etkileyebilmektedir.

2.3.4.3 Güven

Evlilikte doyumunu en çok etkileyen faktörlerden bir diğeri ise aile bireylerinin birbirlerine duydukları güvendir. Kafetsios (2006:863), aralarında güven olmayan partnerlerin, hem daha çok olumsuz duyguları yaşamaya yatkın olduklarını hem de kişiler arası ilişkilerinde de güvenli partnerlere göre yaşadıkları duyguları daha çok bastırdıklarını belirtmektedir. Aile bireyleri arasında kurulan güvenli ve kuvvetli bir bağ ile evlilikte doyum artırılabilir.

2.3.4.4 Fiziksel Yakınlık

Yurtdışında yapılan araştırmaların evlilik öncesini de kapsadığını söylüyor. Evlilikte uyum ile fiziksel yakınlık arasında olumlu bir ilişki olduğu belirtilmiştir. Araştırmalar, evliliklerinde fiziksel yakınlık sorunu yaşayanların diğerlerine göre daha sık boşanma eğiliminde olduklarını ve cinsellikleri hakkında açıkça konuştuklarında evlilik doyumlarının arttığını göstermektedir (Yıldırım, 1993:25).

2.3.4.5 Ortak Hedefler

Evlilik doyumunda birçok değişkeni içinde barındırdığı bilinmektedir. Spanier ve Lewis (1979:45) bu etmenler birinin de fikir birliği olduğunu ilave etmektedir. Fikir birliği ve ortak hedeflerin, gelir, dini konular, arkadaşlıklar, uyumlu davranış, yaşam felsefesi, amaç ve hedefler, birlikte zaman geçirme, karar verme konularında uzlaşmayı kapsadığını belirtmişlerdir.

2.3.4.6 Sorun Çözme Becerileri

Sosyal bir yapı olan evlilik ilişkisinin devamlılığında, evlilikte uyumun ve evlilik doyumunun artmasında partnerlerin sorunları ve sorun çözme becerileri önemli rol oynamaktadır. Bu bağlamda, saygı çerçevesinde yaşanan sorunların beraber çözülmesi doyumun arttırılmasında önem kazanmaktadır.

2.3.4.7 Aile ve Arkadaş Desteği

Evliliği etkileyen faktörler arasında aile ve arkadaş desteği de yer almaktadır. Özellikle evlilikte arkadaşlar ve partnerlerin aileleri tarafından onaylanma seviyesinin fazlalığı, nişanlılık döneminde ve evliliğin ilk yıllarında partnerlerin birbiriyle olan uyumlarında oldukça önem kazanmaktadır (Kahraman, 2013:74).

2.3.5 Evlilik Doyumu ile İlgili Kuramsal Yaklaşımlar

2.3.5.1 Bağlanma Kuramı

Bağlanma kuramına göre dünyaya gelen tüm bebekler bir nesneye bağlanma ihtiyacı duyarlar. Bağlanma figürü olarak ifade edebileceğimiz bu nesne genellikle bebeğin bakımıyla ilgilene annedir. Bebek ve nesne arasında kurulan bağın niteliği birlikte geçirdikleri yaşantılar sonucunda oluşmaktadır. Bebeğin bakımını üstlenen kişinin tepkileri bebek büyüdüğünde çevresindeki kişileri nasıl algılayacağı ve onlarla ilişkilerinin nasıl olacağını etkilemektedir. Bowlby'e göre yaşamın ilk yıllarında sıcak ve özverili bir bakım güvenli bağlanmanın oluşmasını sağlar. Bunun tersi olarak terk edilme, yeterince ilgi göstermeme, reddedici tavırlar ve tutarsız davranışlar güvensiz bağlanmaya neden olur. Kişilerin bağlanma stilleri ilerleyen yaşlardaki sosyal ilişkilerinin nasıl olacağını belirleyen önemli bir unsurdur (Bowlby, 2013).

Bowlby'nin temellerini attığı bağlanma kuramına Mary Ainsworth'un büyük katkıları olmuştur. Ainsworth yürütmüş olduğu çalışma sonucunda bağlanmayla ilgili birçok önemli veri elde etmiştir. Yapılan çalışmada anneleriyle güvenli bağ kuran çocukların çok fazla ağlamadığı ve anneleri yanlarındayken mutlu ve huzurlu olduğu; güvensiz bağ kuran çocukların anneleri yanlarındayken bile aşırı ağladığı; anneleriyle bağ kurmamış çocukların ise annelerine karşı herhangi bir tepki göstermediği gözlemlenmiştir (Bretherton, 1992:78).

Bowlby'nin kuramına başka araştırmacılar tarafından bazı eleştiriler getirilmiştir. Bunlardan en önemlisi ilk bağlanma figürü olan anne üzerine yoğunlaşmış olmasıdır. Kuramda başka bağlanma nesnelerinin de olabileceği kabul edilmekle birlikte baba ve ailenin diğer üyeleri üzerinde açıklamalar getirilmemiştir. Yapılan diğer eleştiri bağlanmanın bebeklik ve çocukluğun ilk yılları ile sınırlı tutmuş olması ve yetişkinlik çağındaki güçlü bağlanmaların göz ardı edilmesidir (Field, 1996).

Bağlanma kuramcıları zaman geçtikçe yetişkinlik dönemindeki bağlanmaları araştırmaya başlamış ve çalışmalarını bu doğrultuda ilerletmişlerdir (Shaver ve Mikulincer, 2004).

Bu konuda yapılan ilk çalışma Main, Kaplan ve Cassidy'e (1985:66) aittir. Yetişkinlikteki ilişkilerin çocukluk dönemindeki yaşantılarla ilişkisini incelemek için yarı yapılandırılmış bir ölçekten faydalanarak Ainsworth ve arkadaşlarının ulaştığı sonuçlara benzer veriler elde etmişlerdir.

Hazan ve Shaver (1987:511) konuyla ilgili araştırmalar yapan diğer isimlerdir. Çalışmalarında romantik ilişkiler ve bağlanma süreçleri arasında bir ilişki olup olmadığı sorusuna yanıt aramışlardır. Elde ettikleri veriler sonucunda romantik ilişkilerde kurulan bağın çocukluk yıllarında oluşturulan bağlanma stiliyle benzerlik gösterdiği sonucuna ulaşmışlardır. Araştırma bulguları bu noktada Ainsworth ve ark.'nın görüşleriyle paralellik göstermektedir.

Yetişkinlikte bağlanma konusunda önemli çalışmaları olan araştırmacılarından biri de Bartholomew'dir. Dörtlü Bağlanma Modeli olarak bilinen bağlanma stilleri sınıflandırmasını oluşturmada kişilerin kendini ve başkalarını nasıl algıladığı konusu üzerinde durmuştur. Bartholomew'e göre kişinin benlik algısı ve başkalarını algılayışı olumlu ise güvenli bağlanma gerçekleşir. Bu bağlanma stili olması gereken sağlıklı bir ilişkiyi ifade etmektedir. Kişinin benlik algıları olumlu iken başkalarını algılayışı olumsuz ise bu durumda kayıtsız bağlanma stili gözlemlenir. Benlik saygısı yüksek olan bu kişiler genellikle yakın ilişki kurmakta çekimser kalırlar. Kişinin benlik algısı ve başkalarını algılayışı olumsuz ise korkulu bağlanma gerçekleşir. Bu durumdaki kişi kendini seilmeye layık biri olarak görmez ve karşısındaki kişiye de güvenmediğinden dolayı genellikle ilişki kurmaktan kaçınır. Kişinin benlik algısı olumsuz buna karşılık

başkalarına karşı düşünceleri olumlu ise saplantılı bağlanma oluşur. Kişi kendini değersiz ve sevimliye layık olmayan biri olarak algılar. Karşısındaki kişileri ise kendisinden daha üst düzeyde ve sevimliye layık bulur. Bu kişiler için yakın ilişki kurmak çok önemlidir ve ilişkiyi sürdürmek için alttan alıcı bir tavır içerisinde girerler (Bartholomew ve Horowitz, 1991:266).

2.3.5.2 Sosyal Mübadele Kuramı

Bağlanma kuramına göre dünyaya gelen tüm bebekler bir nesneye bağlanma ihtiyacı duyarlar. Bağlanma figürü olarak ifade edebileceğimiz bu nesne genellikle bebeğin bakımıyla ilgilene annedir. Bebek ve nesne arasında kurulan bağın niteliği birlikte geçirdikleri yaşantılar sonucunda oluşmaktadır. Bebeğin bakımını üstlenen kişinin tepkileri bebek büyüdüğünde çevresindeki kişileri nasıl algılayacağı ve onlarla ilişkilerinin nasıl olacağını etkilemektedir. Bowlby'e göre yaşamın ilk yıllarında sıcak ve özverili bir bakım güvenli bağlanmanın oluşmasını sağlar. Bunun tersi olarak terk edilme, yeterince ilgi göstermeme, reddedici tavırlar ve tutarsız davranışlar güvensiz bağlanmaya neden olur. Kişilerin bağlanma stilleri ilerleyen yaşlardaki sosyal ilişkilerinin nasıl olacağını belirleyen önemli bir unsurdur (Bowlby, 2013).

Bowlby'nin temellerini attığı bağlanma kuramına Mary Ainsworth'un büyük katkıları olmuştur. Ainsworth yürütmüş olduğu çalışma sonucunda bağlanmayla ilgili birçok önemli veri elde etmiştir. Yapılan çalışmada anneleriyle güvenli bağ kuran çocukların çok fazla ağlamadığı ve anneleri yanlarındayken mutlu ve huzurlu olduğu; güvensiz bağ kuran çocukların anneleri yanlarındayken bile aşırı ağladığı; anneleriyle bağ kurmamış çocukların ise annelerine karşı herhangi bir tepki göstermediği gözlemlenmiştir (Bretherton, 1992:78).

Bowlby'nin kuramına başka araştırmacılar tarafından bazı eleştiriler getirilmiştir. Bunlardan en önemlisi ilk bağlanma figürü olan anne üzerine yoğunlaşmış olmasıdır. Kuramda başka bağlanma nesnelerinin de olabileceği kabul edilmekle birlikte baba ve ailenin diğer üyeleri üzerinde açıklamalar getirilmemiştir. Yapılan diğer eleştiri bağlanmanın bebeklik ve çocukluğun ilk yılları ile sınırlı tutmuş olması ve yetişkinlik çağındaki güçlü bağlanmaların göz ardı edilmesidir (Field, 1996).

Bağlanma kuramcıları zaman geçtikçe yetişkinlik dönemindeki bağlanmaları araştırmaya başlamış ve çalışmalarını bu doğrultuda ilerletmişlerdir (Shaver ve Mikulincer, 2004).

Bu konuda yapılan ilk çalışma Main, Kaplan ve Cassidy'e (1985:66) aittir. Yetişkinlikteki ilişkilerin çocukluk dönemindeki yaşantılarla ilişkisini incelemek için yarı yapılandırılmış bir ölçekten faydalanarak Ainsworth ve arkadaşlarının ulaştığı sonuçlara benzer veriler elde etmişlerdir.

Hazan ve Shaver (1987:511) konuyla ilgili araştırmalar yapan diğer isimlerdir. Çalışmalarında romantik ilişkiler ve bağlanma süreçleri arasında bir ilişki olup olmadığı sorusuna yanıt aramışlardır. Elde ettikleri veriler sonucunda romantik ilişkilerde kurulan bağın çocukluk yıllarında oluşturulan bağlanma stiliyle benzerlik gösterdiği sonucuna ulaşmışlardır. Araştırma bulguları bu noktada Ainsworth ve ark.'nın görüşleriyle paralellik göstermektedir.

Yetişkinlikte bağlanma konusunda önemli çalışmaları olan araştırmacılardan biri de Bartholomew'dir. Dörtlü Bağlanma Modeli olarak bilinen bağlanma stilleri sınıflandırmasını oluşturmada kişilerin kendini ve başkalarını nasıl algıladığı konusu üzerinde durmuştur. Bartholomew'e göre kişinin benlik algısı ve başkalarını algılayışı olumlu ise güvenli bağlanma gerçekleşir. Bu bağlanma stili olması gereken sağlıklı bir ilişkiyi ifade etmektedir. Kişinin benlik algıları olumlu iken başkalarını algılayışı olumsuz ise bu durumda kayıtsız bağlanma stili gözlemlenir. Benlik saygısı yüksek olan bu kişiler genellikle yakın ilişki kurmakta çekimser kalırlar. Kişinin benlik algısı ve başkalarını algılayışı olumsuz ise korkulu bağlanma gerçekleşir. Bu durumdaki kişi kendini sevmeye layık biri olarak görmez ve karşısındaki kişiye de güvenmediğinden dolayı genellikle ilişki kurmaktan kaçınır. Kişinin benlik algısı olumsuz buna karşılık başkalarına karşı düşünceleri olumlu ise saplantılı bağlanma oluşur. Kişi kendini değersiz ve sevmeye layık olmayan biri olarak algılar. Karşısındaki kişileri ise kendisinden daha üst düzeyde ve sevmeye layık bulur. Bu kişiler için yakın ilişki kurmak çok önemlidir ve ilişkiyi sürdürmek için alttan alıcı bir tavır içerisine girerler (Bartholomew ve Horowitz, 1991:266).

2.3.5.3 Bağlamsal Model

Bağlamsal Model, bireylerin davranışlarını ve gelişimlerini, içinde bulundukları çevresel ve kültürel bağlamlar ışığında anlamayı amaçlayan bir yaklaşımdır. Bu model, bireyin davranışlarını sadece bireysel özellikleri veya psikolojik süreçleriyle değil, aynı zamanda çevresel faktörler, sosyal ilişkiler ve kültürel normlar gibi geniş bir bağlamda ele alır. Bağlamsal Model, bireylerin yaşamlarını etkileyen çeşitli sistemlerin etkileşim içinde olduğunu öne sürer. Bu sistemler mikro, mezzo ve makro düzeylerde incelenir. Mikro düzeyde, bireyin yakın çevresi ve günlük etkileşimleri, aile, arkadaşlar ve iş ortamı gibi unsurlar bulunur. Mezzo düzeyde, bu mikro sistemlerin arasındaki etkileşimler ele alınır. Makro düzeyde ise, geniş sosyal, kültürel ve politik yapılar, ekonomik koşullar ve toplumsal normlar gibi unsurlar değerlendirilir. Bu model, bireylerin gelişimini ve davranışlarını anlamada çok boyutlu bir perspektif sunar. Örneğin, bir bireyin eğitim başarısı, sadece bireysel yetenekleri veya çabalarıyla değil, aynı zamanda aile desteği, okulun kalitesi, sosyal ağlar ve toplumsal fırsatlar gibi birçok faktörle şekillenir. Bu nedenle, Bağlamsal Model, bireylerin yaşamlarını ve gelişim süreçlerini anlamak için geniş ve bütüncül bir yaklaşım benimser. (Bradbury ve Fincham, 1987:59; 1988:713). Bağlamsal Model, bireylerin ve toplulukların ihtiyaçlarını anlamak ve müdahaleler tasarlamak için sosyal hizmetler, psikoloji, eğitim ve toplum sağlığı gibi çeşitli alanlarda kullanılır. Bu model, bireylerin ve toplulukların güçlü yanlarını ve kaynaklarını belirlemeye yardımcı olurken, aynı zamanda karşılaştıkları zorlukları ve engelleri de tespit eder. Sonuç olarak, Bağlamsal Model, bireylerin ve toplulukların yaşamlarını anlamak ve desteklemek için kapsamlı ve entegre bir çerçeve sunar. (Bradbury ve Fincham, 1988:713; Bradbury vd., 2000).

2.3.5.4 Dinamik Hedef Kuramı

Li ve Fung (2011:246) bu kuramda, Dinamik Hedef Kuramı, bireylerin hedef belirleme, bu hedeflere ulaşma ve hedeflere yönelik motivasyon süreçlerini anlamaya odaklanan bir yaklaşımdır. Bu kuram, bireylerin hedeflerinin zaman içinde değişebileceğini, bu değişimlerin çevresel faktörler, kişisel deneyimler ve içsel motivasyonlar tarafından etkilenebileceğini öne sürer.

Kurama göre, bireyler hedeflerini belirlerken ve bu hedeflere ulaşma yolunda çaba sarf ederken, sürekli bir değerlendirme ve yeniden ayarlama süreci içindedirler. Hedefler, bireyin ihtiyaçlarına, değerlerine, yeteneklerine ve çevresel koşullara göre

dinamik olarak şekillenir. Örneğin, bir birey kariyer hedefleri doğrultusunda ilerlerken, işyerindeki değişiklikler, kişisel hayatındaki gelişmeler veya yeni fırsatlar hedeflerini yeniden gözden geçirmesine neden olabilir.

Dinamik Hedef Kuramı, bireylerin hedeflerine yönelik motivasyonlarının, hedeflerin belirginliği, ulaşılabilirliği ve anlamlılığına bağlı olduğunu vurgular. Belirgin ve ulaşılabilir hedefler, bireylerin çaba göstermesi ve bu hedeflere ulaşma sürecinde kararlılık sergilemesi için teşvik edici olur. Ayrıca, hedeflerin birey için anlamlı olması, içsel motivasyonu artırarak hedefe yönelik çabanın sürdürülebilir olmasını sağlar. Bu kuram, bireylerin sadece hedeflerini belirleme sürecini değil, aynı zamanda bu hedeflere ulaşma yolundaki stratejilerini ve engellerle başa çıkma yöntemlerini de inceler. Bireyler, hedeflerine ulaşma yolunda karşılaştıkları engelleri aşmak için esneklik ve uyum sağlama yeteneklerini kullanırlar. Engeller karşısında hedeflerin yeniden ayarlanması veya stratejilerin değiştirilmesi, bireyin motivasyonunu korumasına ve başarı şansını artırmasına yardımcı olur.

Dinamik Hedef Kuramı, psikoloji, eğitim, kariyer planlama ve kişisel gelişim gibi alanlarda uygulama alanı bulur. Bireylerin hedef belirleme ve bu hedeflere ulaşma süreçlerini anlamak, onlara daha etkili destek ve rehberlik sağlama konusunda önemli bilgilerdir (Bradbury vd., 2000). Sonuç olarak, Dinamik Hedef Kuramı, bireylerin yaşamlarında hedef belirleme ve bu hedeflere ulaşma süreçlerini anlama ve destekleme konusunda kapsamlı bir çerçeve sunar.

2.3.5.5 Sosyal Öğrenme Kuramı

Sosyal öğrenme kuramına göre, insanların yaşam ve evlilik algıları genellikle ebeveynlerinden edindikleri gözlem ve deneyimlere dayanır. Bireyler, kendi ilişki ve evliliklerini şekillendirirken ebeveynlerinin model aldıkları davranışları önemli ölçüde etkiler. Bu kuram, bireylerin doğuştan belirli davranış kalıplarına sahip olmadığını, ancak zamanla gözlem yoluyla öğrenimlerinin gerçekleştiğini ve taklit yoluyla davranışlar kazandıklarını vurgular (Bandura, 1977). Sorunların algılanması, anlaşılması ve çözülmesi sürecinde eşler arasındaki bireysel algılamalar büyük rol

oyunar. Yaşanan problemler genellikle bireyler arasındaki tutum farklılıklarından ve algılanan davranış beklentilerinden kaynaklanır.

Epstein'a (1982) göre, sorunlu ilişkilerin bazı belirgin özellikleri bulunmaktadır:

1. Eşlerin birbirlerini yanlış anlamaları ve yanlış düşüncelere kapılmaları,
2. Bir eşin diğerine karşı önyargılı tutumu ve bu tutumdan kaynaklanan şemalar,
3. Eşle ilgili oluşturulan olumsuz şemalar ve bu şemalarla ilişkili algılar, açıkça ele alınmayan algılamaları içermektedir (Sancaktar, 2016:19-20). Bu perspektiften bakıldığında, eşler arasındaki iletişim ve algıların evlilikteki dinamikleri nasıl şekillendirdiği anlaşılabilir. Ebeveynlerden edinilen örnekler ve bu örneklerin evlilik etkileyebilir.

2.3.5.6 Yükleme Kuramı

Yükleme Kuramı, bireylerin kendi davranışlarının ve başkalarının davranışlarının nedenlerini nasıl açıkladıklarını inceleyen bir psikoloji teorisidir. Bu kuram, insanların olayları ve davranışları anlamlandırma çabalarında, çeşitli içsel ve dışsal faktörlere yüklemeler yaptığını öne sürer. Temel olarak, bireyler, bir davranışın veya olayın nedenini belirlerken, kişisel özellikler (içsel nedenler) ve çevresel faktörler (dışsal nedenler) arasında ayrım yaparlar.

Yükleme Kuramı, insanların neden-sonuç ilişkileri kurarak dünyayı anlamlandırma eğiliminde olduğunu belirtir. Örneğin, bir öğrenci iyi bir not aldığı anda, bunu çalışkanlığına (içsel bir neden) veya sınavın kolaylığına (dışsal bir neden) bağlayabilir. Aynı şekilde, kötü bir not aldığı anda, yetersiz çalıştığı için (içsel neden) veya sınavın zor olduğu için (dışsal neden) başarısız olduğunu düşünebilir. Kuram, bireylerin yüklemelerinde üç temel boyutun etkili olduğunu öne sürer: içsel-dışsal, denetlenebilir-denetlenemez ve kalıcı-geçici. İçsel-dışsal boyut, davranışın nedeninin bireyin içindeki faktörlerden mi yoksa dışsal çevresel koşullardan mı kaynaklandığını belirler. Denetlenebilir-denetlenemez boyut, bireyin durumu kontrol edip edemeyeceğini ifade eder. Kalıcı-geçici boyut ise, durumun sürekli mi yoksa geçici mi

olduğunu belirler. Yükleme Kuramı, bireylerin kendi başarı ve başarısızlıklarına yaptıkları yüklemelerin, onların motivasyon ve duygusal durumlarını nasıl etkilediğini de açıklar. İçsel ve kontrol edilebilir nedenlere yapılan yüklemeler, genellikle daha yüksek bir motivasyon ve başarı duygusuyla ilişkilidir. Örneğin, bir sporcunun başarısını sıkı çalışmasına bağlaması, onu daha fazla çalışmaya teşvik edebilir. Buna karşılık, başarısızlıklarını dışsal ve kontrol edilemez nedenlere bağlayan bireyler, genellikle düşük motivasyon ve artan stres yaşayabilirler. Yükleme Kuramı, eğitim, klinik psikoloji ve iş hayatı gibi çeşitli alanlarda uygulama bulur. Öğretmenler, öğrencilerin başarı ve başarısızlıklarına yaptıkları yüklemeleri anlamak suretiyle onların motivasyonlarını artırabilirler. (Bradbury ve Fincham, 1992, akt. Akça-Koca, 2013:21-22).

2.3.6 Evlilik Doyumuyla Alakalı Faktörler

2.3.6.1 Toplumsal Faktörler

Johnson ve Booth (1990), kırsal kesimde yaşayan evli bireyler üzerinde yaptıkları çalışmada, ekonomik sıkıntıların boşanma düşünceleriyle ilişkili olduğunu bulmuşlardır (Johnson ve Booth, 1990; Ekşi, 2021:58). Ayrıca, ekonomik yüklerin erkeklerin eşlerine karşı düşmanca davranışlar sergilemelerine ve kadınlarda düşük evlilik memnuniyetine neden olabileceği bilinmektedir (Conger ve ark., 1990; Ekşi, 2021:60). Bu bulgular, ekonomik durumun evlilikler üzerindeki önemini ve evlilik memnuniyeti ile ilişkili olan dinamikleri anlamamıza katkı sağlamaktadır.

2.3.6.2 Kişisel Faktörler

Kişisel faktörlerin evlilik doyumu üzerindeki etkilerini inceleyen araştırmalar, bir kişinin mizacının, benzerliğin, kişiliğinin, çatışma yönetiminin ve ebeveyn olup olmamanın evlilik doyumu üzerinde önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Gaunt (2006:1401) benzer özelliklere sahip bireylerin birbirlerine daha fazla çekim duyduklarını ve bu nedenle daha yüksek bir evlilik memnuniyeti yaşadıklarını bulmuştur.

2.3.6.3 Ailesel Faktörler

İnsanların çoğu, eski beyin olarak bilinen limbik sistemleriyle çocukluk dönemi deneyimlerini yeniden yaşama eğilimindedir. Bu durum, bireylerin bilinçli veya bilinçdışı olarak eş seçiminde etkili olan davranış ve karar alma mekanizmalarını şekillendirir. Eski beyin, kişinin eşini bilinçsizce ebeveyn figürüyle karıştırmaya yol açabilir; bu durum, çocukluk döneminden kalan yaraları onarabileceği inancından kaynaklanır (Hendrix, 2014:26).

Bireyler büyüdüklerinde, sosyal çevreleriyle iletişim kurmaya başladıklarında genellikle ailelerinde gördükleri iletişim kalıplarını sürdürme eğilimindedir. Bu durum, gelecek nesillerin mutsuz bir evlilik içinde büyütülmesinin, boşanmadan daha fazla etkili olabileceğini göstermektedir. Çocuklukta olumsuz aile deneyimi yaşayan bir bireyin, yetişkin olduğunda da benzer olumsuz deneyimler yaşama olasılığı yüksektir. Fishman ve Meyers (2000:437) tarafından yapılan bir araştırma, evli çocukların ebeveynlerinin mutsuz evliliklerinin, sosyal ilişkilerini önemli ölçüde etkilediğini ortaya koymuştur. Ayrıca, evlilik memnuniyeti ile çocukların uyumları arasında da güçlü bir bağlantı bulunmuştur. Evliliklerinde mutsuzluk yaşayan kadınların, çocuklarına daha az ilgi gösterdiği ve bu durumun çocukların psikolojik sorunlar yaşamasına yol açabileceği bulgulanmıştır (Fishman ve Meyers, 2000:437).

2.3.7 Evlilik Doyumu ile İlgili Sosyo-Demografik Değişkenler

Önceki araştırmalar evlilik doyumu ile birçok sosyo-demografik değişkenin arasındaki ilişkiyi ortaya koymuştur. Önemli demografik değişkenlerden biri olan cinsiyet ile evlilik doyumu arasındaki ilişkinin araştırıldığı araştırmalarda çelişkili sonuçlar bulunmuştur. Birçok araştırmacı erkeklerin kadınlardan daha yüksek evlilik doyumu gösterdiklerini bulmuştur (Feeney, 1994:333; Fowers, 1991:239; Guo ve Huang, 2005:21; Kharपुरi ve Priya, 2019:415; Lee, 1999:775; Markman ve Hahlweg, 1993:29). Ayrıca, Jackson, Miller, Oka ve Henry (2014:76) yaptıkları meta analiz araştırmasında, kadınların erkeklere göre daha düşük evlilik doyumu düzeyi gösterdiklerine ilişkin hipotez değerlendirilmiştir. Araştırmanın bulguları, kadınların kocalarından nispeten daha düşük düzeyde evlilik doyumu gösterdiklerini ortaya koymuştur. Fakat, bu sonucun verilere klinik örneklemin eklenmesi sonucunda ortaya çıkmış olduğunu belirtmişlerdir. Klinik olmayan örnekleme, çiftler arasında evlilik doyumuna ilişkin cinsiyet farklılıkları bulmamışlardır. Diğer yandan, Timm ve Keiley (2011:206) ve Zeidner ve Kloda (2013:278), evlilik doyumu ile ilgili olarak kadın ve

erkekler arasında anlamlı düzeyde bir farkın olmadığını bulmuşlardır. Bu bulgu, Türkiye literatüründeki araştırmalardan Ateş (2018:45), Demir ve Fışiloğlu (1999:230), Dökmen ve Tokgöz (2002:58), Özen (2006:75), Sakmar (2015:69), Tulum (2014:74) ve Yanar-Güngör (2019)'ün araştırma bulguları ile uyumludur. Özetle, ilgili literatürde evlilik doyumundaki cinsiyet farklılıkları ile ilgili çelişkili sonuçlar olduğu görülmektedir.

Cinsiyete ek olarak, demografik değişkenlerden olan yaşın da evlilik doyumuna ile ilişkisi önceki çalışmalarda araştırılmıştır. Lee (1988:775), evliliğin ortalarını evlilik doyumunun en düşük olduğu zaman olarak göstermiş ve çocukların evden ayrılması ile evlilik doyumunu düzeyindeki artışın birbiri ile ilişkili olduğunu belirtmiştir. Bu sonuçlarla tutarlı olarak Chi ve ark., (2011:15) orta yaştaki yetişkinlerin genç ve yaşlı yetişkinlere kıyasla daha düşük evlilik doyumunu düzeylerine sahip olduklarını belirtmişlerdir. Ayrıca, Jose ve Alfons (2007:73), yaptığı araştırma sonucunda genç ve yaşlı bireylerin orta yaştaki bireylere kıyasla daha yüksek düzeyde evlilik doyumunu gösterdikleri sonucunu bulmuşlardır. Son olarak, Tutarel-Kışlak ve Çabukça (2002:35), Fışiloğlu (1992:16) ve Çınar (2008) yaptıkları araştırmalarda yaş ve evlilik doyumunu arasında anlamlı bir ilişki bulamamışlardır. Güven (2005:32) ve Patrick (2002:75), yaş değişkeninin evlilik doyumunun anlamlı yordayıcılarından biri olmadığını ifade etmişlerdir.

Evlilik doyumunu literatüründe araştırılan bir başka sosyo-demografik değişken, gelir düzeyidir. Amato, Johnson, Booth ve Rogers (2003:15), Rogers ve DeBoer (2001:458), Zainah, Nasir, Hashim ve Yusof (2012:47) ve Zhang, Fan ve Yip (2016:395), yaptıkları araştırmalarda, gelir düzeyi ve evlilik doyumunu arasında pozitif yönde bir ilişkinin olduğunu bulmuşlardır. Dakin ve Wampler (2008:300), düşük gelir düzeyi ve orta gelir düzeyine sahip çiftlerin evlilik doyum düzeylerini karşılaştıran bir araştırma yapmış ve orta gelir düzeyi olan çiftlerin, düşük gelir düzeyi olan çiftlere göre daha yüksek düzeyde evlilik doyumunu gösterdiklerini bulmuşlardır. Bu bulgular Pimentel (2000:32) ve Trudel (2002:229) tarafından yapılan araştırmaların bulguları ile tutarlıdır. Ayrıca, Dean, Carrol ve Yang (2007:260), yaptıkları araştırmada ekonomik olarak güç durumda olmanın, evlilikte doyumun azalmasına ve bunun sonucunda evliliğin sona ermesini yordadığını belirtmişlerdir. Bununla beraber, Conger ve ark. (1990:643) ekonomik olarak güçlük çeken kocanın düşmanca tavırlar

gösterdiğini, sıcaklığının ve destekleyiciliğinin azaldığını ve bu durumun eşlerinin evlilik doyumlarının azalmasına neden olduğunu belirtmişlerdir. Öte yandan, Guo ve Huang (2005:21), yaptıkları araştırmada gelir düzeyinin evlilik doyumu üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olmadığını belirtmiştir. Türkiye literatüründe yapılan bir araştırmada ise, yüksek aylık gelir düzeyi ile evlilik doyumu arasında olumlu bir ilişki bulunmuştur (Çağ, 2011). Yıldırım (1993:23) gelir düzeyinin yükselmesi ile evlilik doyumunun da arttığını bulmuştur. Bununla birlikte, Anar (2011:65) ve Çağ ve Yıldırım (2013), bireylerin evlilik doyum düzeylerinin gelir düzeylerine göre anlamlı farklılık göstermediğini bulmuşlardır.

Literatür incelendiğinde, demografik değişkenlerden biri olan evlilik süresi ve evlilik doyumu arasındaki ilişki ile ilgili olarak tutarsız bulgular olduğu görülmektedir. Bazı araştırmalar evlilik süresi ve evlilik doyumu arasında anlamlı bir ilişki olmadığını bulmuşlardır (örn., Altun, 2015:40; Çınar, 2008; Fırsıloğlu, 1992:18). Bunun aksine, Bir Aktürk (2006:54) ve Gilford ve Bengtson (1979:387) evlilik doyumunun evlilik süresi ile birlikte arttığını bulmuştur. Buna benzer şekilde, Malezyalı 423 evli birey üzerinde yapılan başka bir araştırmada on yıldan daha kısa süredir evli olan bireylerin, on yıl ve on yıldan daha uzun süredir evli olan bireylere kıyasla daha düşük düzeyde evlilik doyumu bildirdikleri sonucu bulunmuştur (Zainah, Nasir, Hashim ve Yusof, 2012:46). Wilcoxon ve Hovestadt (1985:165), evliliğin ilk senelerinde bireylerin evlilik doyumlarının düşük olmasını, yetiştikleri ailelerin farklı kültürel ve sosyal özelliklere sahip olmasının bireylerin evlilik doyumlarını negatif yönde etkilediği şeklinde açıklamışlardır.

Buna ek olarak, Vandervorst (2000:48), zaman geçtikçe evli bireylerin, evlilik doyum düzeylerinin kademeli azaldığını; Huston, Caughlin, Houts, Smith ve George (2001:237) ve Rhyne (1981:941) yaptıkları araştırmalarda, bireylerin evlilik doyumlarının özellikle evliliklerinin ilk yıllarında daha düşük olduğunu bulmuşlardır. Literatürde incelenen başka bir araştırmada, aynı yaştaki ve farklı yaştaki çiftlerin evlilik doyum düzeyleri ve evlilik süresi arasındaki ilişki incelenmiş ve benzer yaştaki çiftlerin, farklı yaştaki çiftlere kıyasla, evlilik süresi arttıkça evlilik doyumlarının arttığı sonucu bulunmuştur (Lee ve McKinnish, 2018:337). Bunda farklı yaş gruplarındaki çiftlerin, benzer yaş gruplarındaki çiftlere kıyasla, olumsuz yaşam olaylarına daha az direnç göstermelerinin etkili olabileceği ileri sürülmüştür. Türkiye

literatüründe ise Tulum (2015:47), evlilik süresi ve evlilik doyumu arasında bir ilişki bulamamıştır; fakat, bu bulgunun araştırma örnekleminin 1 aylık ve 5 yıllık evli olan bireylerden oluştuğunu belirterek, bunun genel bir yargı yapmayı önlediğini belirtmiştir. Ateş (2018:35) ve Şendil ve Korkut (2008:16) ise yaptıkları araştırmalarda, evlilik süresi ve evlilik doyumu arasında negatif bir ilişki olduğunu bulmuşlardır. Buna göre, evlilik süresinin artması ile evlilik doyumunun azaldığı belirtilmiştir.

Evlilik doyumu ile ilişkili olduğu bulunan bir başka sosyo-demografik değişken, çocuk sayısıdır. Bu değişken ile ilgili de literatürde farklı bulgular mevcuttur. Houseknecht (1979:259) ve White ve Edward (1990:235), çocuk sahibi olmayan evli bireylerin daha yüksek düzeyde evlilik doyumu gösterdiklerini bulmuştur. Suitor (1991:221), bireylerin evlilikteki doyumunun çocuk sahibi olmadan önceki dönemde ve çocukların büyüdüğü dönemden sonra daha yüksek olduğunu; evlilikteki doyumunun en düşük düzeyinin, çocukların yaşlarının küçük olduğu dönemde olduğunu ifade etmiştir. Shapiro, Gottman ve Carrere (2000:59) yaptıkları boylamsal araştırmada, çocuğu olan çiftlerin, çocuğu olmayan çiftlere göre evlilik doyumlarının zamanla düştüğü sonucunu bulmuşlardır. Twenge, Campbell ve Foster (2003:575) tarafından yapılan bir meta-analiz araştırmasının sonucunda, çocuk sahibi olanların, çocuk sahibi olmayanlara göre evliliklerinde daha düşük düzeyde doyuma sahip olduklarını, çocuk sayısı ile evlilik doyumu arasında anlamlı ve negatif ilişki olduğu sonucunu ortaya koymuşlardır.

Çocuk sahibi olduktan sonra evlilik doyumundaki azalmada rol çatışmalarının ve özgürlüğün kısıtlanmasının rolü olabildiğini ileri sürmüşlerdir. White ve arkadaşları (1986), çocuk sahibi olmanın evlilikte partnerlerin etkileşimini azaltacağı ve ekonomik olarak memnuniyetsizliği artıracığı gibi nedenlerden ötürü evlilik doyumu düzeyini azalttığını belirtmişlerdir. Öte yandan, Oyishi, Sorokowski, Sorokowska ve Pipitone (2012:771), bu araştırmaların çoğunun Batı kültürü örnekleminde yapıldığı için, bu bulguların genelleştirilebilirliğinin sorgulanmasının gerekli olduğunu vurgulamışlardır. Nitekim, Guo ve Huang (2005:22) yaptıkları araştırmada bunların tam tersi olarak, çocuk sayısının artmasıyla evlilik doyumu düzeyinin de arttığını belirtmişlerdir. Bunun yanında, Callan (1984:2010) çocuklu olma ve olmamanın evlilik doyumu üzerinde anlamlı düzeyde farklılık göstermediğini bulmuştur. Türkiye

literatürü incelendiğinde ise, Çağ ve Yıldırım (2003), TutarelKışlak ve Çabukça (2002:35) ve Yanar-Güngör (2019:56), yaptıkları araştırmalarda çocuk sayısı ve evlilik doyumu arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucunu bulmuşlardır. Özetle, çocuk sayısının evlilik doyumuna etkisinde çelişkili bulgular olduğu ve bu bulguların araştırma yapılan kültürün özelliklerine bağlı olarak değiştiği söylenebilir.

2.3.8 Evlilik Doyumu Yüksek İlişkiler

Evlilik doyumu, sağlıklı bir iletişimle yakından ilişkilidir ve eşler arasındaki iletişim kalitesi, evliliğin genel kalitesini belirleyen önemli bir faktördür. İşte Tarık Solmuş'un 'Çift, Evlilik ve Aile Terapisi' kitabında özetlenen insanların sevgililerine veya eşlerine duymak istedikleri özellikler: Evlilik doyumu yüksek olan evlilikler, genellikle güçlü iletişim, derin duygusal bağlar, karşılıklı saygı ve güven üzerine kuruludur. Bu tür evliliklerde, eşler birbirlerinin ihtiyaçlarını ve duygularını anlama konusunda hassastır ve sorunları birlikte çözme konusunda etkin bir şekilde iş birliği yaparlar. Karşılıklı saygı, eşlerin birbirlerinin bireysel farklılıklarını kabul etmesini ve bu farklılıklara değer vermesini sağlar. Güven, çiftlerin birbirlerine tamamen açılabilmesi ve zorluklar karşısında birbirlerine destek olmalarını mümkün kılar. Ayrıca, evlilik doyumu yüksek olan çiftler, ortak ilgi alanları ve aktiviteler sayesinde kaliteli zaman geçirir ve bu da ilişkilerini daha da güçlendirir. Finansal uyum, cinsel tatmin ve birlikte geçirilen zamanın kalitesi gibi faktörler de bu tür evliliklerde önemli rol oynar. Sonuç olarak, evlilik doyumu yüksek olan evlilikler, sağlıklı ve mutlu bir ilişkinin temel unsurlarını barındırarak, çiftlerin yaşam kalitesini artırır ve uzun vadede daha sürdürülebilir bir ilişki sağlar.

- Eşin bağımsızlığına ve bireyselliğine saygı duyan,
- Eşin istediği işte çalışmasına gibi seçimlerde özgürlük tanıyan,
- Ev işleri gibi sorumluluklarda çaba gösteren,
- Birlikte yapılacak aktiviteleri öneren,
- Yaşadığı olayları eşiyile paylaşan,
- Eşinin sosyal çevresiyle (aile, arkadaşlar vb.) uyumlu olan,

- Ortak karar alma süreçlerine özen gösteren ve bu sorumluluğu paylaşan,
- Özel günleri hatırlayan ve birlikte yeni ilgi alanları keşfetmek isteyen bir eş (Solmuş, 2011:74).

Bu özellikler göz önüne alındığında, evlilik doyumu yüksek olan eşlerin birbirlerini sevdiklerini hissettikleri, değer gördüklerini ve korunduklarını bildikleri bir ilişki yaşamak istedikleri görülür. İyi iletişim kurabilen, yapıcı ve çözüm odaklı yaklaşımlar sergileyen, çatışmalardan kaçınan ve uzlaşmaya çalışan eşler, karşılıklı anlayış ve iş birliğiyle evliliklerinden doyum sağlarlar. Çiftler, birlikte olmaktan keyif aldıkları, sorunları yapıcı bir şekilde çözebildikleri, mizah duygularını geliştirdikleri ve birbirlerine olan bağlılıklarını güçlendirdikleri bir eşle mutlu ve doyumlu bir cinsel yaşam sürdürmek isterler.

2.3.9 Evlilik Doyumu Düşük İlişkiler

Kadınlar hayatın belirlediği rollere daha hızlı uyum sağlarken erkeklerde bu uyum süreci daha uzun zaman alabilmekte ve bu duruma karşı zaman zaman direnç gösterebilmektedirler. Bu direnç nedeniyle çiftlerin evlilik uyum ve doyumlarında düşüş yaşanabilmektedir. Örneğin; kadın daha anne olmadan annelik rolüne girebilirken erkek için babalık rolüne girmek çocuk doğduktan sonra başlamaktadır. Kadın yaşadığı duyguların karşılık görmesini isterken erkeğin henüz bu role girmemiş olması kadında duygusal bir çöküşe neden olabilmekte değersizlik ya da anlaşılamama hissi yaratabilmektedir (Çapkın, 2012:46).

Kadınlar yaşanan olumsuz durumlarla ilgili profesyonel destek talebinde bulunabilirken erkekler tarafından bu durum daha sancılı geçmekte ve yardım için ciddi bir ikna sürecine ihtiyaç duyulmaktadır. Erkeklerin olaylara bakış açısıyla kadınların bakış açısı bu noktada ayrıma düşerken bu sonuç bize erkeklerin duygusal bakış açısının kadınlara oranla daha zayıf olduğunu göstermektedir (Tezer, 1986:82).

Yaşanan cinsellikte azalma, sosyal aktivelerde bireysel hareket etme ya da arkadaş ve aile bireylerinin eşiyle olan ilişkisinin önüne geçmesi karı koca arasında yaşanan paylaşımlarda azalmaya yol açarken çiftlerin evliliğe bakış açısını basitleştirmekte ve bu durum olumlu bir destekle çözülmezse yaşanan bu sorunlar boşanmaya kadar gidebilmektedir (Solmuş, 2011:75).

Bu durum evlilik hoşnutsuzluğu dediğimiz kavramı öne çıkarmaktadır. Evlilik hoşnutsuzluğu; eşler arasında sevginin ve duygusal bağların azalan ilgi ve duyarsızlık karşısında oluşan histir. Hoşnutsuzluk; yaşanan pozitif etkilerin artık yaşanmaması ve bu etkilerin yerine nötr durumların yaşanıyor olması durumudur. Bu durumun değişmesi için çiftlerin paylaşılan zaman dilimin çoğaltması ve geçirilen zamanın kaliteli olması sağlanmalıdır (Solmuş, 2011:75).

Evliliğin başlarında daha fazla olan pozitif paylaşımlardaki azalma gerekli tedbirler alınmazsa daha da derinleşerek ilerleyebilmekte ve çiftleri birbirinden uzaklaştırabilmektedir. Evlilik hoşnutsuzluğu ilişkisel problemlerin oluşmasına neden olabilmektedir.

3 YÖNTEM

Araştırma yöntemi, bilimsel bilginin sistematik olarak elde edilmesi ve analiz edilmesi sürecidir. Bu süreç, araştırma konusunun belirlenmesi, hipotez oluşturma, araştırma tasarımı, veri toplama, veri analizi, bulguların yorumlanması ve raporlama adımlarını içerir. Araştırma yöntemleri nicel ve nitel olmak üzere iki ana kategoriye ayrılır. Nicel araştırmalar, sayısal veriler kullanarak genelleştirilebilir sonuçlar elde etmeyi amaçlarken, nitel araştırmalar, sözel veya yazılı verilerle derinlemesine bilgi sağlamayı hedefler. Bu yöntemler, bilimsel çalışmaların güvenilir ve geçerli sonuçlar üretmesini sağlar.

3.1 Veri Analizi

Bu çalışmada, SPSS 27 ve LISREL 8.51 yazılımları kullanılarak istatistiksel analizler gerçekleştirilmiştir. Ölçekler arasındaki ilişki düzeyi ve yönü, Pearson Korelasyon yöntemi kullanılarak incelendi. Bu çalışmanın bu bölümünde, ebeveynlerin çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile 3-6 yaş aralığındaki çocukları için psikososyal durum arasındaki ilişkide evlilik doyumunun aracılık rolünün değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Aracı rolün değerlendirilmesi için iki aşamalı bir yapısal eşitlik modeli oluşturulmuştur. İlk aşamada, ölçüm araçlarının örneklem üzerindeki geçerliliği değerlendirilmiştir. İkinci aşamada ise Yapısal Eşitlik Modeli (YEM) kullanılarak bu araçlar arasındaki ilişkiler analiz edilmiştir. Tüm bu istatistiksel analizler, %95 güven aralığında ve p değeri 0.05 anlam düzeyi esas alınarak gerçekleştirildi.

3.2 Araştırma Modeli

Gerçekleştirilen çalışma kapsamında bireylerin çocukluk çağı örselenme yaşantıları düzeyleri, ebeveynlerin 3-6 yaş arası çocuklarının psikososyal durum düzeyleri ve evlilik doyum düzeylerini incelemek, çocukluk çağı örselenme yaşantıları düzeyleri ile 3-6 yaş arası çocuklarının psikososyal durumlarının anlamlı düzeyde ilişkili olup olmadıklarını araştırılmıştır.

3.3 Çalışma Grubu

Gerçekleştirilen çalışma kapsamında bireylerin çocukluk çağı örselenme yaşantıları düzeyleri, ebeveynlerin 3-6 yaş arası çocuklarının psikososyal durum düzeyleri ve evlilik doyum düzeylerini incelemek, çocukluk çağı örselenme yaşantıları düzeyleri ile 3-6 yaş arası çocuklarının psikososyal durumlarının anlamlı düzeyde ilişkili olup olmadıklarını araştırılmıştır.

3.4 Verilerin Toplanması

3.4.1 Demografik Bilgi Formu

Araştırmadaki demografik bilgi formu araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Form kişilerin; yaşı, cinsiyeti, eğitim düzeyi, medeni durumu, çalışma durumu gibi çeşitli sorulardan oluşmaktadır.

3.4.2 Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği

Bernstein ve arkadaşları (2003) tarafından geliştirilen Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği Kısa Formu (ÇÖYÖ-KF), çocukluk dönemindeki istismar ve ihmal geçmişini retrospektif olarak değerlendirmek için kullanılan bir ölçme aracıdır. Ölçeğin hem orijinal hem de Türkçe formu 28 maddeden oluşmaktadır ve katılımcıların deneyimlerini değerlendirmeleri için 5-li Likert tipinde bir ölçek kullanılmaktadır: Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği (ÇÖYÖ-KF), çocukluk dönemindeki olası örselenme deneyimlerini değerlendirmek için geliştirilmiş bir ölçektir. Bu ölçek, çocukların maruz kaldıkları fiziksel, duygusal veya cinsel istismar, ihmal ve aile içi şiddet gibi olumsuz yaşantıları belirlemeyi amaçlar. ÇÖYÖ-KF, araştırmacıların ve klinik uzmanların çocukların geçmişte yaşadıkları potansiyel travmatik olayları değerlendirmelerine ve bu deneyimlerin etkilerini anlamalarına yardımcı olur. Ölçek, bu tür olumsuz deneyimlerin çocukların duygusal ve davranışsal gelişimleri üzerindeki uzun vadeli etkilerini araştırmak için yaygın olarak kullanılan bir araçtır.

Ölçek, çocukluk döneminde yaşanan istismar ve ihmal yaşantılarının yoğunluğunu belirlemek için kullanılır; bu nedenle alınan puanın artması, bu türden yaşantıların yoğunlaştığını gösterebilir. Ölçekteki bazı maddeler (2., 5., 7., 13., 26. ve 28.) ters puanlanmalıdır. Ayrıca kontrol amacı taşıyan 3 madde (10., 16. ve 22.) ise puanlamaya dahil edilmemiştir.

Kontrol maddelerinin amacı, katılımcının verdiği yanıtların geçerliliği ile ilgili olası problemleri tespit etmektir. Bu maddeler, istismar ve ihmal durumlarında katılımcının yanlış beyanda bulunma eğilimini (minimization) veya inkârını belirlemek amacıyla kullanılır. Bu maddelerin tamamına katılımcının "kesinlikle katılıyorum" yanıtını vermesi, genellikle gerçek dışı ifadeler veya psikolojik savunma mekanizmalarının etkisi altında olunduğunu gösterebilir. Bu boyutlar, çocukluk dönemindeki farklı türdeki örselenme yaşantılarını değerlendirmek için ölçekte kullanılan alt bileşenleri temsil etmektedir.

3.4.3 3-6 Yaş İçin Psikososyal Değerlendirme Ölçeği

Şan ve Altay (2021) tarafından geliştirilen ve geçerlik-güvenirlik çalışması yapılmış olan ölçek, 3-6 yaş arasındaki çocukların psikososyal durumlarını değerlendirmek amacıyla kullanılmaktadır. Bu ölçek, bu yaş grubundaki çocukları olan ebeveynlere uygulanmaktadır ve toplamda 31 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin değerlendirilmesinde 5-li Likert tipi bir derecelendirme kullanılmaktadır: Hiçbir zaman (0), Nadiren (1), Bazı zamanlar (2), Sıklıkla (3), Her zaman (5).

Ölçekte maksimum toplam puan 124, minimum toplam puan ise 0'dır. Ölçekte herhangi bir madde ters puanlanmamaktadır. Toplam puanın düşük olması, çocuğun psikososyal sorunlar açısından risk taşımadığını, yüksek olması ise psikososyal sorunların varlığına işaret etmektedir. Ölçeğin tamamı için hesaplanan Cronbach's alpha katsayısı 0,83 olarak belirlenmiştir; bu çalışma kapsamında ise 0,84 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin bu özellikleri, 3-6 yaş arası çocukların psikososyal durumlarını objektif bir şekilde değerlendirmede kullanışlı olduğunu ve güvenilir sonuçlar sağladığını göstermektedir.

3.4.4 Evlilik Doyum Ölçeği

EDÖ; Çelik ve Yazgan İnanç (2009) tarafından geliştirilen ve geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılan likert tipi bir ölçektir. Bu ölçek 5'i olumlu, 8'i olumsuz olmak üzere toplam 13 maddeden oluşmaktadır. Bu araştırmada, evlilik doyumu ölçeğinin iç tutarlılığı (Cronbach alfa değeri) 0.82 olarak bulunmuştur. Ölçeğın 13 maddeden oluştuğu ve yanıtların "ölçek bana hiç uygun değıl"den (1) "ölçek bana tamamen uygun" (5) seçeneklerine göre değerlendirildiğı belirtilmiştir. Ölçekteki 7 madde (1, 2, 5, 8, 10, 11, 12, 13) ters çevrilerek puanlanmakta olup, en yüksek puan 65, en düşük puan ise 13 olarak hesaplanmıştır. Bu bulgular, evlilik doyumu ölçeğinin güvenilir ve geçerli bir araç olduğunu göstermektedir.

4 BULGULAR

Tablo 4.1 Ölçeklere Ait Betimsel İstatistikler

	<i>n</i>	<i>Min</i>	<i>Maks</i>	$\bar{X}$	<i>SS</i>	<i>Basıklık</i>	<i>Çarpıklık</i>	<i>(α)</i>
Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği-KF	182	0	68	17.27	16.28	-0.15	0.92	0.95
Fiziksel İstismar	182	0	10	1.30	2.33	2.76	1.89	0.76
Cinsel İstismar	182	0	10	1.29	2.51	2.79	1.96	0.89
Duygusal İstismar	182	0	20	4.21	4.97	0.73	1.24	0.91
Fiziksel İhmal	182	0	16	4.24	3.74	-0.17	0.75	0.73
Duygusal İhmal	182	0	20	6.25	5.31	-1.00	0.44	0.92
3-6 Yaş Çocuklar İçin Psikososyal Durum Değerlendirme Ölçeği	182	0	99	26.75	20.03	1.59	1.13	0.94
FA1	182	0	31	5.71	6.23	2.64	1.59	0.90
FA2	182	0	27	8.29	6.17	0.13	0.68	0.89
FA3	182	0	20	5.04	3.97	1.30	1.12	0.84
FA4	182	0	8	3.10	2.27	-1.03	0.10	0.48
FA5	182	0	5	0.74	1.23	1.89	1.68	0.71
FA6	182	0	13	3.87	3.16	0.21	0.83	0.73
Evlilik Doyumu Ölçeği	182	15	65	52.19	11.48	0.39	-1.00	0.92
Cinsellik	182	6	25	20.64	4.85	0.67	-1.20	0.94
Aile	182	5	25	18.96	5.89	-0.39	-0.84	0.90
Benlik	182	3	15	12.59	2.81	0.79	-1.20	0.76

Verilen bulgulara ait sonuçlar incelendiğinde, katılımcıların çoğu (% 86.3) kadındır. Çoğu (% 56.0) üniversite düzeyinde bir eğitime sahiptir. Çoğu (% 62.1) çalışmaktadır. Çoğu (% 50.5) orta (% 15.000-30.000) düzey bir gelire sahiptir. Çoğu (% 88.5) eşile flört ederek/tanışarak evlenmiştir. Çoğu (% 62.1) çocukken çekirdek aileye sahiptir. Çoğunun (% 87.9) psikolojik bozukluğu yoktur. Bunlara ek olarak katılımcıların yaş ortalaması 33.12 ± 5.13 , en küçük yaş 23, en büyük yaş 48'dir. Bulgulara ait sonuçlar tablo 4.2'de aktarılmıştır.

Tablo 4.2 Katılımcılara Ait Bilgilerin Demografik Dağılımları

Değişkenler	Gruplar	<i>n</i>	%
Cinsiyet	Kadın	157	86.3
	Erkek	25	13.7
Eğitim Durumu	İlkokul / Ortaokul	10	5.5
	Lise	38	20.9
	Üniversite	102	56.0
	Lisansüstü	32	17.6
Çalışma Durumu	Evet	113	62.1

	Hayır	69	37.9
Gelir Durumu	Düşük (0-15.000)	57	31.3
	Orta (15.000-30.000)	92	50.5
	Yüksek (30.000+)	33	18.1
Evlenme Türü	Görücü Usulü	21	11.5
	Flört/ Tanışarak	161	88.5
Çocukken Sahip Olduğunuz Aile Yapısı	Çekirdek	113	62.1
	Geniş	69	37.9
Psikolojik Bozukluk	Hayır	160	87.9
	Evet	22	12.1
	Toplam	182	100.0

4.1 Karşılaştırma Analizi

Verilen bulgulara göre, Evlilik Doyumu Ölçeği, Cinsellik alt ölçeği, Aile alt ölçeği ve Benlik alt ölçeğinden alınan puanlar evlenme biçimine göre karşılaştırıldığında, gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılıklar olduğu belirlenmiştir. Ortalama puanlar değerlendirildiğinde, flört/tanışarak evlenenlerin puanlarının görücü usulü evlenenlere göre daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Bulguların detayları Tablo 4.3'te sunulmuştur.

Tablo 4.3 Evlenme Biçimine Göre Evlilik Doyumu Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Bağımlı Değişkenler	Görücü Usulü(n=21)		Flört/Tanışarak (n=161)		t	Sd.	p
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS			
Evlilik Doyumu Ölçeği	37.86	12.54	54.06	9.95	-6.80	180	<.001***
Cinsellik	15.33	5.11	21.34	4.38	-5.79	180	<.001***
Aile	13.19	6.05	19.71	5.45	-5.09	180	<.001***
Benlik	9.33	3.47	13.01	2.42	-4.71	22.611	<.001***

***p <.001, **p <.01, *p <.05 Kullanılan Test: Bağımsız Örneklem T-Testi

3-6 Yaş Çocuklar İçin Psikososyal Durum Değerlendirme Ölçeğinden (t(24.486)=-3.35, p <.05), FA1 alt ölçeğinden (t(180)=-3.92, p <.05), FA2 alt ölçeğinden (t(180)=-4.02, p <.05), FA3 alt ölçeğinden (t(23.976)=-2.35, p <.05), FA4 alt ölçeğinden (t(180)=-2.51, p <.05), FA5 alt ölçeğinden (t(23.276)=-2.66, p <.05),

FA6 alt ölçeğinden ($t(180)=-3.07$, $p < .05$) aldıkları puanlar psikolojik bozukluk durumuna göre incelendiğinde, karşılaştırılan gruplar arasında anlamlı düzeyde fark tespit edilmiştir.

Tablo 4.4 Psikolojik Bozukluk Durumuna Göre 3-6 Yaş Çocuklar İçin Psikososyal Durum Değerlendirme Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Bağımlı Değişkenler	Psikolojik Bozukluğu Olmayan(n=160)		Psikolojik Bozukluğu Olan (n=22)		t	Sd.	p
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS			
3-6 Yaş Çocuklar İçin Psikososyal Durum Değerlendirme Ölçeği	24.59	18.46	42.50	24.15	-3.35	24.486	0.003**
FA1	5.07	5.79	10.41	7.36	-3.92	180	<.001***
FA2	7.63	5.85	13.05	6.46	-4.02	180	<.001***
FA3	4.71	3.68	7.41	5.20	-2.35	23.976	0.027*
FA4	2.95	2.23	4.23	2.31	-2.51	180	0.013*
FA5	0.61	1.09	1.64	1.76	-2.66	23.276	0.014*
FA6	3.61	3.02	5.77	3.57	-3.07	180	0.002**

***p < .001, **p < .01, *p < .05 Kullanılan Test: Bağımsız Örneklem T-Testi

FA1, FA3, FA5 alt ölçekleri çalışma durumuna göre incelendiğinde, karşılaştırılan gruplar arasında anlamlı düzeyde fark tespit edilmemiştir ($p > .05$). 3-6 Yaş Çocuklar İçin Psikososyal Durum Değerlendirme Ölçeğinden ($t(180)=-2.58$, $p < .05$), FA2 alt ölçeğinden ($t(180)=-3.05$, $p < .05$), FA4 alt ölçeğinden ($t(155.357)=-4.08$, $p < .05$), FA6 alt ölçeğinden ($t(180)=-2.74$, $p < .05$) aldıkları puanlar çalışma durumuna göre incelendiğinde, karşılaştırılan gruplar arasında anlamlı düzeyde fark tespit edilmiştir. Ölçeklerden alınan ortalama puanlar değerlendirildiğinde çalışmayanların puanları çalışanlara göre daha fazla olduğu gözlemlenmiştir. Bulgulara ait sonuçlar tablo 4.5’de aktarılmıştır.

Tablo 4.5 Çalışma Durumuna Göre 3-6 Yaş Çocuklar İçin Psikososyal Durum Değerlendirme Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Bağımlı Değişkenler	Çalışan(n=113)		Çalışmayan(n=69)		t	Sd.	p
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS			
3-6 Yaş Çocuklar İçin Psikososyal Durum Değerlendirme Ölçeği	23.81	20.28	31.58	18.76	-2.58	180	0.011*
FA1	5.19	6.11	6.58	6.36	-1.47	180	0.143
FA2	7.22	6.11	10.03	5.90	-3.05	180	0.003**
FA3	4.66	3.95	5.65	3.96	-1.64	180	0.104
FA4	2.60	2.26	3.93	2.04	-4.08	155.357	<.001***
FA5	0.75	1.26	0.71	1.19	0.22	180	0.824
FA6	3.38	3.23	4.68	2.89	-2.74	180	0.007**

***p <.001, **p <.01, *p <.05 Kullanılan Test: Bağımsız Örneklem T-Testi

4.2 Korelasyon Analizi

Verilen bulgulara ait sonuçlar incelendiğinde, 3-6 Yaş Çocuklar İçin Psikososyal Durum Değerlendirme Ölçeği ile Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği ($r = .65$, $p < 0.01$), FA1 ile Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği ($r = .67$, $p < 0.01$), FA2 ile Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği ($r = .55$, $p < 0.01$), FA3 ile Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği ($r = .55$, $p < 0.01$), FA4 ile Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği ($r = .44$, $p < 0.01$), FA5 ile Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği ($r = .41$, $p < 0.01$), FA6 ile Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği ($r = .56$, $p < 0.01$) değişkenleri arasında orta düzey pozitif korelasyonlar, Evlilik Doyumu Ölçeği ile Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği ($r = -.70$, $p < 0.01$), Cinsellik ile Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği ($r = -.58$, $p < 0.01$), Aile ile Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği ($r = -.61$, $p < 0.01$), Benlik ile Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği ($r = -.59$, $p < 0.01$) değişkenleri arasında orta düzey negatif korelasyonlar saptanmıştır.

3-6 Yaş Çocuklar İçin Psikososyal Durum Değerlendirme Ölçeği ile Fiziksel İstismar ($r = .58$, $p < 0.01$), FA1 ile Fiziksel İstismar ($r = .63$, $p < 0.01$), FA2 ile Fiziksel İstismar ($r = .47$, $p < 0.01$), FA3 ile Fiziksel İstismar ($r = .46$, $p < 0.01$), FA4 ile Fiziksel

İstismar ($r = .38, p < 0.01$), FA5 ile Fiziksel İstismar ($r = .36, p < 0.01$), FA6 ile Fiziksel İstismar ($r = .50, p < 0.01$) değişkenleri arasında orta düzey pozitif korelasyonlar, Evlilik Doyumu Ölçeği ile Fiziksel İstismar ($r = -.56, p < 0.01$), Cinsellik ile Fiziksel İstismar ($r = -.50, p < 0.01$), Aile ile Fiziksel İstismar ($r = -.46, p < 0.01$), Benlik ile Fiziksel İstismar ($r = -.47, p < 0.01$) değişkenleri arasında orta düzey negatif korelasyonlar saptanmıştır.

3-6 Yaş Çocuklar İçin Psikososyal Durum Değerlendirme Ölçeği ile Cinsel İstismar ($r = .33, p < 0.01$), FA1 ile Cinsel İstismar ($r = .36, p < 0.01$), FA2 ile Cinsel İstismar ($r = .26, p < 0.01$), FA3 ile Cinsel İstismar ($r = .27, p < 0.01$), FA4 ile Cinsel İstismar ($r = .28, p < 0.01$), FA5 ile Cinsel İstismar ($r = .21, p < 0.01$), FA6 ile Cinsel İstismar ($r = .28, p < 0.01$) değişkenleri arasında düşük ve orta düzey pozitif korelasyonlar, Evlilik Doyumu Ölçeği ile Cinsel İstismar ($r = -.41, p < 0.01$), Cinsellik ile Cinsel İstismar ($r = -.36, p < 0.01$), Aile ile Cinsel İstismar ($r = -.34, p < 0.01$), Benlik ile Cinsel İstismar ($r = -.33, p < 0.01$) değişkenleri arasında orta düzey negatif korelasyonlar saptanmıştır.

3-6 Yaş Çocuklar İçin Psikososyal Durum Değerlendirme Ölçeği ile Duygusal İstismar ($r = .65, p < 0.01$), FA1 ile Duygusal İstismar ($r = .66, p < 0.01$), FA2 ile Duygusal İstismar ($r = .57, p < 0.01$), FA3 ile Duygusal İstismar ($r = .58, p < 0.01$), FA4 ile Duygusal İstismar ($r = .40, p < 0.01$), FA5 ile Duygusal İstismar ($r = .38, p < 0.01$), FA6 ile Duygusal İstismar ($r = .57, p < 0.01$) değişkenleri arasında orta düzey pozitif korelasyonlar, Evlilik Doyumu Ölçeği ile Duygusal İstismar ($r = -.64, p < 0.01$), Cinsellik ile Duygusal İstismar ($r = -.49, p < 0.01$), Aile ile Duygusal İstismar ($r = -.59, p < 0.01$), Benlik ile Duygusal İstismar ($r = -.54, p < 0.01$) değişkenleri arasında orta düzey negatif korelasyonlar saptanmıştır.

3-6 Yaş Çocuklar İçin Psikososyal Durum Değerlendirme Ölçeği ile Fiziksel İhmal ($r = .59, p < 0.01$), FA1 ile Fiziksel İhmal ($r = .61, p < 0.01$), FA2 ile Fiziksel İhmal ($r = .49, p < 0.01$), FA3 ile Fiziksel İhmal ($r = .48, p < 0.01$), FA4 ile Fiziksel İhmal ($r = .39, p < 0.01$), FA5 ile Fiziksel İhmal ($r = .43, p < 0.01$), FA6 ile Fiziksel İhmal ($r = .52, p < 0.01$) değişkenleri arasında orta düzey pozitif korelasyonlar, Evlilik Doyumu Ölçeği ile Fiziksel İhmal ($r = -.63, p < 0.01$), Cinsellik ile Fiziksel İhmal ($r = -.55, p < 0.01$), Aile ile Fiziksel İhmal ($r = -.51, p < 0.01$), Benlik ile Fiziksel İhmal ($r = -.55, p < 0.01$) değişkenleri arasında orta düzey negatif korelasyonlar saptanmıştır.

3-6 Yaş Çocuklar İçin Psikososyal Durum Değerlendirme Ölçeği ile Fiziksel İhmal ($r = .56, p < 0.01$), FA1 ile Fiziksel İhmal ($r = .58, p < 0.01$), FA2 ile Fiziksel İhmal ($r = .47, p < 0.01$), FA3 ile Fiziksel İhmal ($r = .47, p < 0.01$), FA4 ile Fiziksel İhmal ($r = .40, p < 0.01$), FA5 ile Fiziksel İhmal ($r = .34, p < 0.01$), FA6 ile Fiziksel İhmal ($r = .48, p < 0.01$) değişkenleri arasında orta düzey pozitif korelasyonlar, Evlilik Doyumu Ölçeği ile Fiziksel İhmal ($r = -.67, p < 0.01$), Cinsellik ile Fiziksel İhmal ($r = -.55, p < 0.01$), Aile ile Fiziksel İhmal ($r = -.60, p < 0.01$), Benlik ile Fiziksel İhmal ($r = -.55, p < 0.01$) değişkenleri arasında orta düzey negatif korelasyonlar saptanmıştır.

3-6 Yaş Çocuklar İçin Psikososyal Durum Değerlendirme Ölçeği ile Evlilik Doyumu Ölçeği ($r = -.68, p < 0.01$), FA1 ile Evlilik Doyumu Ölçeği ($r = -.66, p < 0.01$), FA2 ile Evlilik Doyumu Ölçeği ($r = -.62, p < 0.01$), FA3 ile Evlilik Doyumu Ölçeği ($r = -.60, p < 0.01$), FA4 ile Evlilik Doyumu Ölçeği ($r = -.45, p < 0.01$), FA5 ile Evlilik Doyumu Ölçeği ($r = -.41, p < 0.01$), FA6 ile Evlilik Doyumu Ölçeği ($r = -.55, p < 0.01$) değişkenleri arasında orta düzey negatif korelasyonlar saptanmıştır.

3-6 Yaş Çocuklar İçin Psikososyal Durum Değerlendirme Ölçeği ile Cinsellik ($r = -.49, p < 0.01$), FA1 ile Cinsellik ($r = -.50, p < 0.01$), FA2 ile Cinsellik ($r = -.42, p < 0.01$), FA3 ile Cinsellik ($r = -.42, p < 0.01$), FA4 ile Cinsellik ($r = -.34, p < 0.01$), FA5 ile Cinsellik ($r = -.26, p < 0.01$), FA6 ile Cinsellik ($r = -.41, p < 0.01$) değişkenleri arasında düşük ve orta düzey negatif korelasyonlar saptanmıştır.

3-6 Yaş Çocuklar İçin Psikososyal Durum Değerlendirme Ölçeği ile Aile ($r = -.65, p < 0.01$), FA1 ile Aile ($r = -.61, p < 0.01$), FA2 ile Aile ($r = -.60, p < 0.01$), FA3 ile Aile ($r = -.60, p < 0.01$), FA4 ile Aile ($r = -.42, p < 0.01$), FA5 ile Aile ($r = -.38, p < 0.01$), FA6 ile Aile ($r = -.54, p < 0.01$) değişkenleri arasında orta düzey negatif korelasyonlar saptanmıştır.

3-6 Yaş Çocuklar İçin Psikososyal Durum Değerlendirme Ölçeği ile Benlik ($r = -.58, p < 0.01$), FA1 ile Benlik ($r = -.58, p < 0.01$), FA2 ile Benlik ($r = -.54, p < 0.01$), FA3 ile Benlik ($r = -.48, p < 0.01$), FA4 ile Benlik ($r = -.37, p < 0.01$), FA5 ile Benlik ($r = -.40, p < 0.01$), FA6 ile Benlik ($r = -.44, p < 0.01$) değişkenleri arasında orta düzey negatif korelasyonlar saptanmıştır. Bulgulara ait sonuçlar tablo 4.6'da aktarılmıştır.

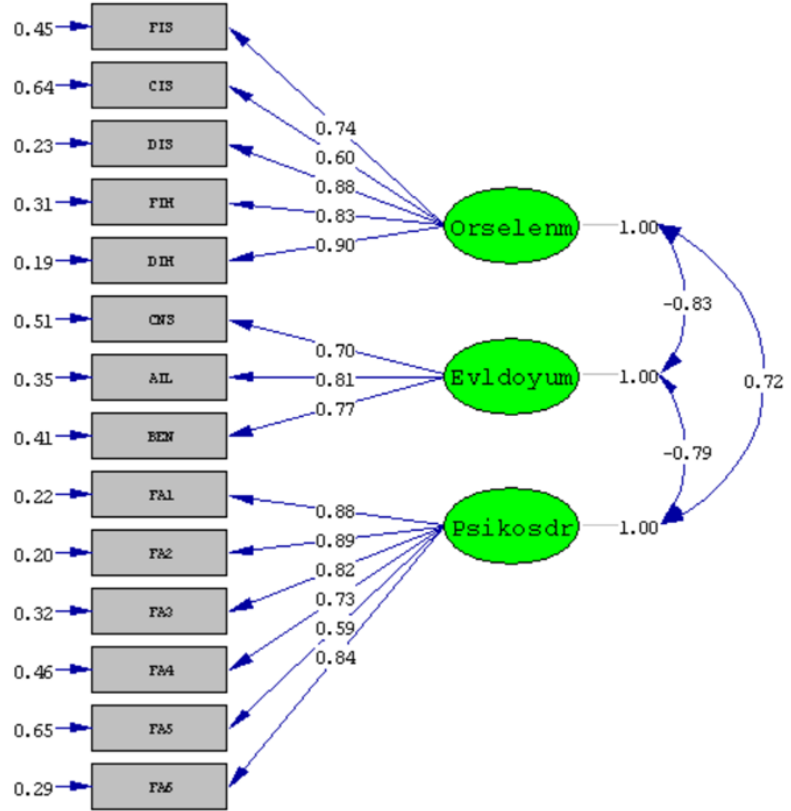
Tablo 4.6 Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği, 3-6 Yaş Çocuklar İçin Psikososyal Durum Değerlendirme Ölçeği ve Evlilik Doyumu Ölçeği Arasındaki İlişki

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1-Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği	1																
2-Fiziksel İstismar	.81**	1															
3-Cinsel İstismar	.68**	.63**	1														
4-Duygusal İstismar	.91**	.70**	.51**	1													
5-Fiziksel İhmal	.88**	.68**	.51**	.71**	1												
6-Duygusal İhmal	.92**	.61**	.51**	.80**	.79**	1											
7-3-6 Yaş Çocuklar İçin Psikososyal Durum Değerlendirme Ölçeği	.65**	.58**	.33**	.65**	.59**	.56**	1										
8-FA1	.67**	.63**	.36**	.66**	.61**	.58**	.92**	1									
9-FA2	.55**	.47**	.26**	.57**	.49**	.47**	.92**	.78**	1								
10-FA3	.55**	.46**	.27**	.58**	.48**	.47**	.86**	.74**	.73**	1							
11-FA4	.44**	.38**	.28**	.40**	.39**	.40**	.73**	.58**	.65**	.59**	1						
12-FA5	.41**	.36**	.21**	.38**	.43**	.34**	.63**	.60**	.53**	.49**	.38**	1					
13-FA6	.56**	.50**	.28**	.57**	.52**	.48**	.87**	.77**	.74**	.72**	.62**	.50**	1				
14-Evlilik Doyumu Ölçeği	-.70**	-.56**	-.41**	-.64**	-.63**	-.67**	-.68**	-.66**	-.62**	-.60**	-.45**	-.41**	-.55**	1			
15-Cinsellik	-.58**	-.50**	-.36**	-.49**	-.55**	-.55**	-.49**	-.50**	-.42**	-.42**	-.34**	-.26**	-.41**	.82**	1		
16-Aile	-.61**	-.46**	-.34**	-.59**	-.51**	-.60**	-.65**	-.61**	-.60**	-.60**	-.42**	-.38**	-.54**	.87**	.48**	1	
17-Benlik	-.59**	-.47**	-.33**	-.54**	-.55**	-.55**	-.58**	-.58**	-.54**	-.48**	-.37**	-.40**	-.44**	.84**	.63**	.64**	1

** $p < 0.01$, * $p < 0.05$ Uygulanan testin ismi: Pearson Korelasyon Testi

4.3 Ölçüm Modeli Sonuçları

Bu araştırma kapsamında kullanılan ölçüm araçlarının yapı geçerliliğini değerlendirmek için ölçüm modeli test edilmiştir. Çocukluk dönemi örselenme yaşantıları, evlilik doyumu, çocukları için psikososyal durum ölçme araçlarına ait ölçüm modelinin standardize edilmiş katsayıları ve t-değerleri ile ilgili bulgular, aşağıda yer alan diyagramda detaylı bir şekilde sunulmuştur.

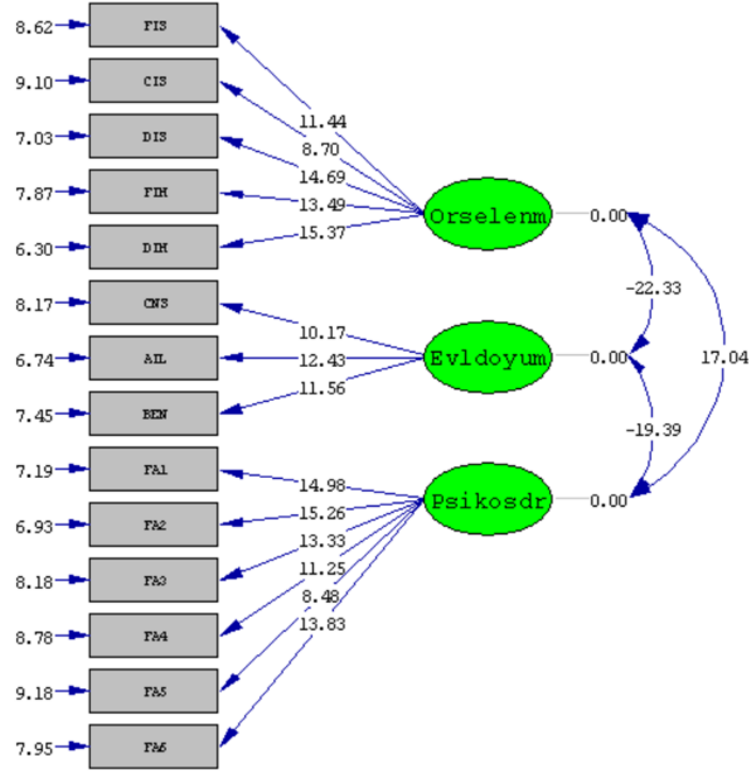

Chi-Square=138.62, df=74, P-value=0.00001, RMSEA=0.069

Şekil 4.1 Örselenme Yaşantıları, Evlilik Doyumu, Psikososyal Durum'a İlişkin Ölçme Modeli Sonuçları (Standardize Çözümleme Değerleri)

Not: N:182, $p < .05$

Not: N:182, Orselenm: Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği, FIS: Fiziksel İstismar, CIS: Cinsel İstismar, DIS: Duygusal İstismar, FIH: Fiziksel İhmal, DIH: Duygusal İhmal, Evldoyum: Evlilik Doyumu Ölçeği, CNS: Cinsel Doyum, AIL: Aile Doyumu, Psikosdr: 3-6 Yaş Çocuklar İçin Psikososyal Durum Değerlendirme Ölçeği

Chi-Square=138.62, df=74, P-value=0.00001, RMSEA=0.069

Şekil 4.2 Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları, Evlilik Doyumu, Psikososyal Durum' a İlişkin Ölçme Modeli Sonuçları (T-Değerleri)

Not: N:182, Orselenm: Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği, FIS: Fiziksel İstismar, CIS: Cinsel İstismar, DIS: Duygusal İstismar, FIH: Fiziksel İhmal, DIH: Duygusal İhmal, Evldoyum: Evlilik Doyumu Ölçeği, CNS: Cinsel Doyum, AIL: Aile Doyumu, Psikosdr: 3-6 Yaş Çocuklar İçin Psikososyal Durum Değerlendirme Ölçeği

Ölçme modeli sonuçlarına göre, standardize edilmiş faktör yükleri çocukluk dönemi örselenme yaşantıları örtük değişkeni için 0.60 ile 0.90, evlilik doyumu örtük değişkeni için 0.70 ile 0.81, çocukları için psikososyal durum örtük değişkeni için 0.59 ile 0.89 aralığında bulunmaktadır. Genellikle faktör yük değeri 0.45 üzerinde olması kabul edilebilirdir (Büyüköztürk, 2005). Bu sonuçlara bağlamında, değişkenlerin referans değerlerin sağladığı görülmektedir.

Çocukluk dönemi örselenme yaşantıları, evlilik doyumu, çocukları için psikososyal durum değişkenleri için gerçekleştirilen doğrulayıcı faktör analizine ait uyum iyiliği değerlerini incelediğimizde, bu araştırmadaki örneklem için ölçüm modeli yapısının doğrulandığı ve kabul edilebilir düzeyde olduğu bulunmuştur (χ^2 /sd=1.87, GFI=.90, AGFI=.86, CFI=.96, NFI=.982, RMSEA=.07, SRMR= .04). Bulgulara ait sonuçlar tablo 4.7'de aktarılmıştır.

Tablo 4.7 Ölçme Modeline ait Faktör Yükleri, Standart Hata ve T- Değerleri

Örtük ve Gözlenen Değişkenler	Standardize Edilmemiş Faktör Yükleri	SH	t	Standardize Faktör Yük Değerleri	R ²
ORSELENMS					
FIS	1.73	0.45	11.44	0.74	.55
CIS	1.53	0.64	8.70	0.60	.36
DIS	4.35	0.23	14.69	0.88	.77
FIH	3.11	0.31	13.49	0.83	.69
DIH	4.79	0.19	15.37	0.90	.81
EVLDOYUM					
CNS	3.38	0.51	10.17	0.70	.49
AIL	4.76	0.35	12.43	0.81	.65
BEN	2.16	0.41	11.56	0.77	.59
PSİKOSDR					
FA1	5.51	0.22	14.98	0.88	.78
FA2	5.52	0.20	15.26	0.89	.80
FA3	3.27	0.32	13.33	0.82	.68
FA4	1.66	0.46	11.25	0.73	.54
FA5	0.73	0.65	8.48	0.59	.35
FA6	2.66	0.29	13.83	0.84	.71

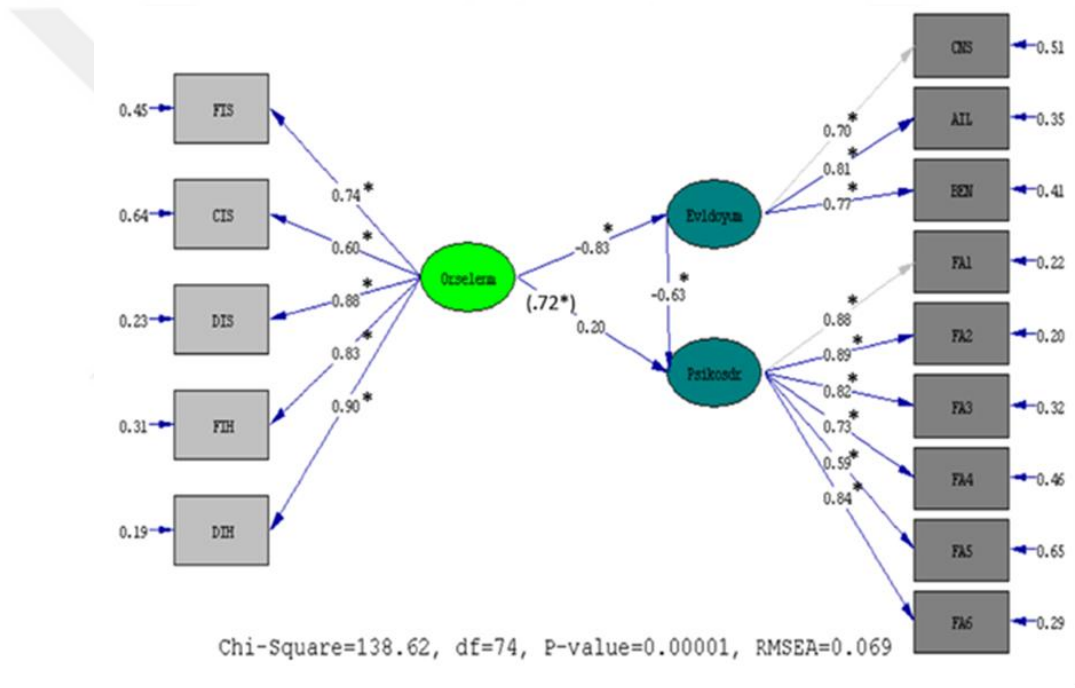
Çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ile evlilik doyumu arasında (-0.83) negatif yönlü, çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ile çocukları için psikososyal durum arasında (0.72) pozitif yönlü ve evlilik doyumu ile çocukları için psikososyal durum arasında (-0.79) negatif yönlü anlamlı seviyede ilişkiler tespit edilmiştir. Bulgulara ait sonuçlar tablo 4.8’da aktarılmıştır.

Tablo 4.8 Örtük Değişkenlere Ait İlişkiler

	1	2	3
1-ORSELENMS	1		
2-EVLDOYUM	-0.83**	1	
3-PSİKOSDR	0.72**	-0.79**	1

4.4 Yapısal Model Sonuçları

Şekil 3’deki yapısal model incelendiğinde Çocukluk dönemi örselenme yaşantılarından çocukları için psikososyal duruma ($\beta = 0.20$, $t = 1.45$, $p > 0.05$) giden yol katsayısının istatistiksel olarak anlamlı olmadığı gözlemlenmiştir. Çıkarımları ile modelde anlamlı düzeyde bir bozulma olmadığından [$\Delta\chi^2 (1) = 1.87$, $p > .05$] bu tek yol “model A”dan çıkarılmıştır (Model B). Bu sonuç bağlamında tek yolun çıkartılmasıyla ulaşılan revize edilmiş son modelin kabul edilebilir uyum iyiliği değerlerine sağladığı görülmüştür

Şekil 4.3 Yapısal Modele Ait Standardize Faktör Yük Değerleri (Model A)

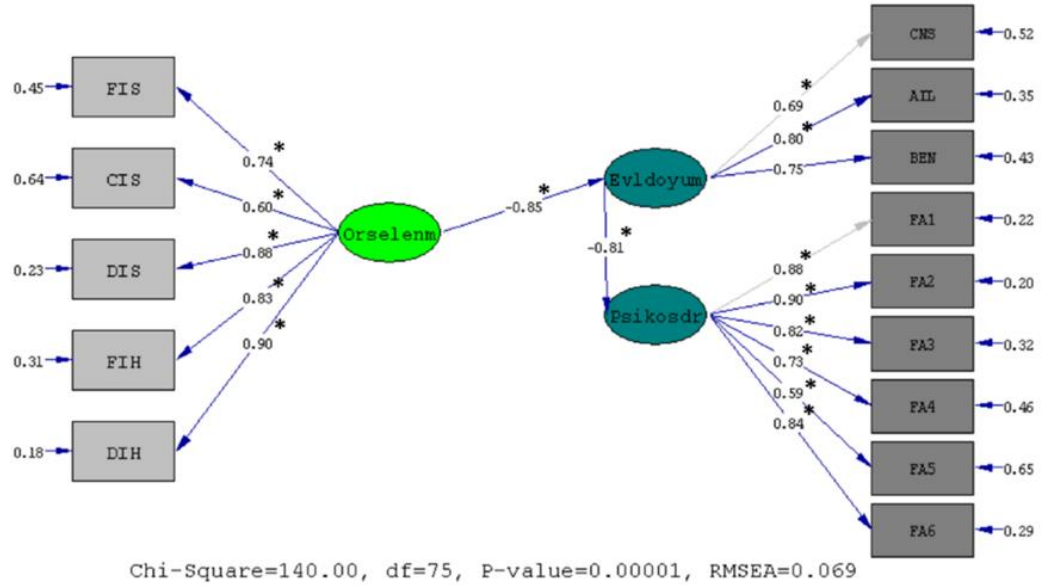
Çocukluk dönemi örselenme yaşantıları, evlilik doyumu, çocukları için psikososyal durum değişkenleri için gerçekleştirilen yapısal eşitlik modelinin uyum iyiliği değerlerine baktığımızda, bu çalışmadaki örneklem için ölçüm modelinin doğrulandığı ve kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmüştür ($\chi^2 /sd=1.86$, GFI=.90, AGFI=.86 CFI=.96, NFI=.92, RMSEA=.07, SRMR=.05). Bulgulara ait sonuçlar tablo 4.9’da aktarılmıştır.

Tablo 4.9 Yapısal Modele İlişkin Uyum İyiliği Değerleri

	χ^2 /sd	GFI	AGFI	CFI	NFI	RMSEA	SRMR
Normal Değer	<2	>.95	>.90	>.95	>.95	<.05	<.05
Kabul Edilebilir Değer	<5	>.90	>.85	>.90	>.90	<.10	<.08
Yapısal Model	1.86	.90	.86	.96	.92	.07	.05

Kaynaklar: (Munro, 2005; Schreiber, Nora, Stage, Barlow and King, 2006; Şimşek, 2007; Hooper and Mullen 2008; Schumacker and Lomax, 2010; Waltz, Strickland and Lenz 2010; Wang and Wang, 2012)

YEM'e ilişkin diyagram ele alındığında, ORSELENMS değişkeni evlilik doyumu'nu anlamlı düzeyde etkilemektedir ($\beta = -0.85$, $t = -8.94$, $p < 0.05$). evlilik doyumu değişkeni çocukları için psikososyal durum'yi anlamlı düzeyde etkilemektedir ($\beta = -0.81$, $t = -8.92$, $p < 0.05$). Sonrasında ORSELENMS değişkenin çocukları için psikososyal duruma etkisinde evlilik doyumunun aracılık edip etmediği incelenmiştir. Bulgulara ait sonuçlar tablo 4.10 ve şekil 4.4'de aktarılmıştır.

Şekil 4.4 Yapısal Modele Ait Standardize Faktör Yük Değerleri

Not: N:182, Orselenm: Çocukluk Dönemi Örselenme Yaşantıları Ölçeği, FIS: Fiziksel İstismar, CIS: Cinsel İstismar, DIS: Duyusal İstismar, FIH: Fiziksel İhmal, DIH: Duyusal İhmal, Evldoyum: Evlilik Doyumu Ölçeği, CNS: Cinsel Doyum, AIL: Aile Doyumu, Psikodr: 3-6 Yaş Çocuklar İçin Psikososyal Durum Değerlendirme Ölçeği

Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Evlilik Doyumundaki varyansın %73'ünü açıklamaktadır.

Evlilik doyumu 3-6 yaş arası çocukların psikososyal durumundaki varyansın %66'sını açıklamaktadır.

Çocukluk çağı örselenme yaşantıları ölçeği 3-6 yaş arası çocukların psikososyal durumundaki varyansın %48'ini açıklamaktadır.

Tablo 4.10 Yapısal Modele İlişkin Yol Katsayıları

Yol	Standardize β	t
ORSELENMS → EVLDOYUM	-0.85	-8.94
EVLDOYUM → PSİKOSDR	-0.81	-8.92

5 SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, ebeveynlerin çocukluk çağı olumsuz yaşantıları, evlilik doyumu ve çocuklardaki psikososyal işlevsellik düzeyleri çeşitli sosyodemografik değişkenler bakımından karşılaştırılmıştır. Ayrıca, ebeveynlerin çocukluk çağı olumsuz yaşantılarının, evlilik doyumu ve çocuklardaki psikososyal işlevsellik düzeyleri ile ilişkisinin incelenmesine yönelik bulguların ilgili literatür çerçevesinde karşılaştırması yapılmıştır.

Ebeveynlerin travma yaşantıları onlarda belirli şemalar oluşturacağı için kendi çocuklarını büyütürken ki ebeveynlik davranışlarını etkileyecektir dolayısıyla da çocuklarının psikososyal durumu etkilenecektir.

Ancak psikolojide şunu biliyoruz ki ilişkinin iyileştirici gücü vardır. Dolayısıyla evlilik doyumu yüksek ilişkiye sahip bireylerin çocukluk çağı örselenme yaşantıları daha kolay tolere edilmektedir. Evlilik doyumunun yüksek olması ve çocukluk çağı örselenme yaşantılarının tolere edilmiş olması bireyin ebeveynlik tutumunu iyileştirici etkiye sahiptir. Bu da çocuğun psikososyal durumunu olumlu etkilemektedir.

Ebeveynin psikolojik bozukluğa sahip olma durumunun artması hali ile 3-6 yaş arası çocuklarının psikososyal gelişim seyri daha düşük düzeyde ilerlemektedir. Çünkü ruh sağlığı hastalıkları bireylerin kendilerini psikososyal olarak ihmal etmelerine sebebiyet verebilir. Dolayısıyla kendi ihtiyacını gideremeyen ebeveyn çocuğunun ihtiyaçlarını da gideremeyecek ya da gereğinden fazla karşılayacaktır. Bu iki uç da bizim için risk teşkil etmektedir.

Psikolojik bozukluğa sahip ebeveynler kendi ilişkilerinde de zorluk yaşamakta ve sağlık ilişki sürdürmekte zorlanacağı için bu durum dolaylı olarak evlilik doyumunu etkileyecek ve bu aracılık ile çocukların psikososyal durumunu etkileyecektir.

Flört ile tanışan bireylerin evlilik doyumları görücü usulü ile tanışan bireylere göre daha yüksek çıkmıştır. Bireyler kendi evlilik doyumlarına dair zorunda olmadıkları bir partner seçerken evlilik doyumu alt ölçeklerine ait cinsellik, benlik, aile kriterlerine uygun bir tercih yapma potansiyelleri daha yüksektir.

Görücü usulü evliliklerde sevgililik süresinin genellikle daha kısa olması ve araçların baskısı bireylere zorundalık hissi yaratırken flörtleşme sürecinin daha bireysel temelli ve daha uzun olması herhangi bir aracının olmaması evlilik doyumunu arttırmaktadır.

5.1 Sosyodemografik değişkenler bakımından katılımcıların evlilik doyumunu, çocuklukta olumsuz yaşantıları ve çocukların psikososyal işlevselliklerindeki farklılaşmaların tartışması

Evlilik türü değişkenine göre katılımcıların evlilik doyumunu puanlarındaki farklılıkları incelendiğinde değerler yüksektir. Daha önce yapılan araştırmalar incelendiğinde, flört yoluyla evlenenlerin evlilik doyumunu puanlarının görücü usulüyle evlenenlere kıyasla daha yüksek olduğu iddiası çeşitli çalışmalar tarafından desteklenmektedir. Hajihasani ve Sim (2018), duygusal zeka ve evlilik yaşının evlilik doyumundaki varyansın önemli bir kısmını açıkladığını bulmuştur; bu da eş seçme süreciyle ilgili faktörlerin doyumunu etkileyebileceğini göstermektedir (Hajihasani ve Sim, 2018). Ayrıca, Türkiye’de yapılan bazı çalışmalarda, memnuniyetin görücü usulü evliliklere kıyasla kendi kendine seçilen evliliklerde daha güçlü olma eğiliminde olduğu sonucuna varıldığı bildirilmiştir (İmamoğlu vd., 2019).

Myers ve arkadaşları (2005) görücü usulüyle evlenen bireylerin evlilik doyumunu puanlarının, aşk ya da refakatçi evliliği yapanlara kıyasla daha yüksek olduğunu tespit ederek eş seçimi sürecinin doyum düzeylerini etkileyebileceğini öne sürmüştür (Myers vd., 2005). Ayrıca, Madathil ve Benshoff (2008) evlilik memnuniyetine katkıda bulunan faktörleri karşılaştırmış ve bu faktörlerin önemi ile farklı evlilik türleri için memnuniyet düzeyi arasında korelasyonlar bularak iddiayı daha da desteklemiştir (Madathil ve Benshoff, 2008). Ancak, farklı bulguların elde edildiği araştırmaların da daha önce yapıldığı görülmektedir. Örneğin, görücü usulüyle evlenen kadınların 9 yıl sonra en düşük evlilik doyumunu ifade ettiklerinin bildirilmesi, evlilik türünün doyum üzerindeki etkisinin zaman içinde değişebileceğini göstermektedir (Hortaçsu, 2007). Buna ek olarak, Putra ve Afdal (2020) flört ederek ve görücü usulü evlilikler yapan eşler arasında evlilik doyumunda bir fark bulamamıştır; bu da ilk evlilik türünün dışındaki faktörlerin de doyum düzeylerinde rol oynayabileceğini düşündürmektedir (Putra ve Afdal, 2020). Sonuç olarak, bazı çalışmalar flört yoluyla evlenenlerin evlilik memnuniyeti puanlarının görücü usulüyle evlenenlere kıyasla daha yüksek olduğu

iddiasını desteklese de, çelişkili bulgular ve evlilik memnuniyetini etkileyebilecek ek faktörlerin etkili olabileceği düşünülmektedir. Bu çalışmanın bulgularının ilgili literatürle uyumlu olduğu görülmektedir.

Diğer sosyodemografik değişken olan psikolojik rahatsızlık değişkeni bakımından bireylerin çocuklarının psikososyal işlev düzeylerindeki farklılıklar incelendiğinde, psikolojik rahatsızlığı olan ebeveynlerin çocuklarının psikososyal işlevleri daha düşük bulunmuştur. Ebeveynlerin psikolojik rahatsızlığının oluşu aile ortamına etki edebilecek bir faktör olarak ele alınmakta olup, çocuklara sağlanabilecek çevresel koşullar ve ebeveyn tutumuna etki edebileceği tahmin edilmektedir (Whittemore ve ark., 2012). Ebeveyn psikolojik rahatsızlığının, çocuklarda daha yüksek stres ve depresif semptomlar, problemli çocuk davranışları ve daha düşük çocuk yaşam kalitesi ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Whittemore ve ark., 2012). Benzer şekilde, Rojas ve arkadaşları (2022) ebeveynlerin depresyon ve anksiyetesi ile çocukların psikososyal işlevleri ve uyku hijyeni arasında çift yönlü ilişkiler olduğunu bildirmiştir; bu da ebeveynlerin iyi oluş düzeylerinin çocukların psikososyal işlevlerini etkilediğini göstermektedir (Rojas vd., 2022). Ayrıca, Hendry ve arkadaşları (2022), psikolojik rahatsızlığı olan ebeveynlerin çocuklarının, psikolojik bozukluğu olmayan ebeveynlerinin çocuklarına kıyasla, psikososyal işlevlerinin daha kötü olduğu bulunmuştur (Hendry ve ark., 2022). Buna ek olarak, Kaugars ve arkadaşları (2017), psikolojik destek alan çocukların ebeveynlerinin önemli ölçüde stres bildirdiğini ve çocuğun tıbbi durumunun aile üzerinde olumsuz bir etkisi olduğunu ve bunun da çocukların psikososyal işlevselliğini etkileyebileceğini tespit etmiştir (Kaugars ve ark., 2017). Ayrıca, Cappelli ve arkadaşları (1989) çocuklarda ebeveynin aşırı koruması ile zayıf psikososyal işlevsellik arasında pozitif bir korelasyon bulmuş ve ebeveyn davranışının çocukların psikososyal işlevselliğini etkileyebileceğini öne sürmüştür (Cappelli ve ark., 1989). Ayrıca, Pestana ve arkadaşları (2015) depresif ebeveynlerin çocuklarının çocukluk ve ergenlik döneminde psikolojik rahatsızlıklara yakalanma olasılığının daha yüksek olduğunu ve depresyonu olmayan ebeveynlerin çocuklarına kıyasla psikososyal işlevselliklerinin daha zayıf olduğunu vurgulayarak ebeveyn ruh sağlığının çocukların psikososyal işlevselliği üzerindeki potansiyel etkisine işaret etmiştir (Pestana vd., 2015). Sonuç olarak, bu araştırmalar, psikolojik rahatsızlıkları olan ebeveynlerin çocuklarının daha düşük psikososyal işlevselliğe sahip olma ihtimalinin daha yüksek olduğu iddiasını desteklemektedir. Bulgular, ebeveynin

psikolojik rahatsızlıklarının, stresinin ve ruhsal iyi oluşunun çocukların psikososyal işlevselliği üzerinde önemli bir etkisi olabileceğini göstermekte ve çocukların psikososyal işlevselliğini desteklemek için ebeveyn ruh sağlığının ele alınmasının önemini vurgulamaktadır.

Çalışma durumu değişkenine göre, çocukların psikososyal işlevselliğindeki farklılıklar incelendiğinde, çalışmayan ebeveynlerin çocuklarının psikososyal işlevleri anlamlı düzeyde daha düşük bulunmuştur. Ebeveynlerin çalışmamasının aile içindeki ekonomik durumu etkilemesi açısından çocuğa sağlanabilecek verimli ve sağlıklı çevresel koşulları kısıtlayabilmektedir. Bu doğrultuda, ebeveyn çalışma durumu ve çocukların psikososyal işlevselliği arasındaki bağlantıya dair elde edilen bulguların uyumlu olduğu düşünülmektedir. Powdthavee ve Vernoit (2013), ebeveynlerin iş kaybının çocuklarının psikolojik iyi oluşu üzerindeki etkilerine ilişkin araştırmaların kısıtlı olduğunun altını çizerek, ebeveyn çalışma durumunun çocukların psikososyal işleyişi üzerindeki etkisinin anlaşılmasında bir boşluk olduğunu belirtmiştir. Bacikova-Sleskova ve arkadaşları (2010), her iki ebeveynin de çalışmamasının çocuklar için tek bir ebeveynin işsiz olmasından daha olumsuz sonuçlar doğurduğuna dair kanıtlar sunarak, ebeveyn çalışma durumunun çocukların iyi oluşu üzerinde kümülatif bir etkisi olduğunu öne sürmüştür. Buna ek olarak, Iguacel ve arkadaşları (2017) ebeveynlerinin ikisi de çalışmayan çocukların, ebeveynlerinin ikisi de çalışan çocuklara kıyasla daha fazla içselleştirme ve dışsallaştırma sorunları yaşadığını tespit ederek ebeveyn çalışma durumunun çocukların psikososyal işlevleri üzerindeki olumsuz etkisini yüksek olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, Rojas ve arkadaşları (2022) ebeveyn depresyonu ve çalışma durumunun çocukların psikososyal işlev sorunları üzerindeki potansiyel etkisine işaret etmiştir. Ayrıca, Vries ve arkadaşları (2010), düşük gelir düzeyine sahip ve çalışmayan ebeveynlerin olduğu ailelerin, daha düşük psikososyal işlevsellikteki çocuklara sahip olduğunu tespit etmiştir. Sonuç olarak, çalışmayan ebeveynlerin çocuklarının daha düşük psikososyal işlevselliğe sahip olma ihtimalinin daha yüksek olduğu iddiasını desteklenmektedir. Bulgular, ebeveyn işsizlik durumunun çocukların psikososyal iyi oluşu üzerinde zararlı bir etkisi olabileceğini göstermekte ve çocuklar üzerindeki potansiyel olumsuz etkileri azaltmak için işsizlik yaşayan ailelere yönelik daha fazla araştırma ve destek ihtiyacını vurgulamaktadır.

5.2 Ebeveynlerin çocukluk çağı olumsuz yaşantıları, evlilik doyumu ve çocuklarının psikososyal işlevselliği arasındaki korelasyon bulgularının tartışması

Çocuklarda psikososyal işlev bozukluğu ile evlilik doyumu arasında negatif yönlü, çocukluk çağı olumsuz yaşantılarla pozitif yönlü ve anlamlı ilişki bulunmuştur. Olumsuz çocukluk deneyimleri ile çocuklarda psikososyal işlev bozukluğu arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki vardır (Witt ve ark., 2019). Olumsuz çocukluk deneyimleri ve olumsuz psikososyal sonuçlar arasındaki korelasyon üzerine yapılan çalışmalar, daha fazla sayıda olumsuz deneyimin daha kötü sonuçlarla ilişkili olduğunu gösteren kümülatif bir risk modelini takip etmektedir (Witt ve ark., 2019). Ayrıca, olumsuz çocukluk deneyimleri, nasıl ölçüldüklerine bakılmaksızın, genç yetişkinlikte çok çeşitli olumsuz sonuçlarla ilişkilendirilmiştir ve bu da olumsuz çocukluk deneyimleri ile psikososyal işlev bozukluğu arasındaki önemli korelasyonu daha da desteklemektedir (Naicker ve ark., 2022). Ayrıca, çocuklarda psikososyal işlev bozukluğu ile evlilik memnuniyeti arasında negatif bir korelasyon vardır (Strohschein, 2005). Ebeveynler arasındaki düşük evlilik memnuniyeti, çocukların daha yüksek düzeyde sıkıntı yaşamalarıyla önemli ölçüde ilişkilendirilmiştir; bu da ebeveynlerin evlilik memnuniyetinin çocukların psikososyal işlevleri üzerindeki potansiyel etkisini göstermektedir (Strohschein, 2005). Buna ek olarak, stresli olayların evlilik memnuniyeti üzerinde olumsuz etkileri olduğu bulunmuştur ve bu da çocuklarda psikososyal işlev bozukluğu ile evlilik memnuniyeti arasındaki negatif korelasyonu daha da desteklemektedir (Hsiao, 2017). Sonuç olarak, bu araştırmalar, çocuklarda psikososyal işlev bozukluğu ile evlilik doyumu arasında negatif bir korelasyon olduğu ve olumsuz çocukluk deneyimleriyle pozitif ve anlamlı bir korelasyon olduğu iddiasını desteklemektedir. Bulgular, olumsuz çocukluk deneyimlerinin çocukların psikososyal işlevleri üzerinde önemli bir etkisi olduğunu ve ebeveynlerin evlilik doyumunun da çocukların iyi olma hallerinde önemli bir rol oynadığını göstermektedir.

Grych ve Fincham (1990) tarafından yapılan çalışma, evlilik çatışması ile çocukların uyumu arasındaki ilişkiye dair içgörü sağlamakta ve bu ilişkiyi anlamak için bilişsel-bağlamsal bir çerçeve sunmaktadır. Bu çalışma, ebeveynlerin evlilik doyumunun çocukluk çağı istismarı ile çocukların psikososyal işlev bozuklukları

arasındaki ilişkide önemli ve kısmi bir aracı rolü olduğu iddiasıyla uyumludur. Ek olarak, Lozano ve arkadaşlarının (2020) çalışması, çocuklarda içe atma ve dışsallaştırma sorunları arasındaki ilişkide evlilik doyumunun ve ebeveynlik uygulamalarının aracılık rolünü ele alarak, aile dinamikleri ve çocukların uyumu arasındaki etkileşime dair değerli bilgiler sağlamaktadır. Ayrıca, Schermerhorn ve arkadaşları (2011) tarafından yapılan çalışmada, aile işlevselliği ve çocuk psikososyal uyumu arasındaki ilişkide aile çatışması ile çocuk uyumu arasındaki karmaşık karşılıklı ilişki olduğu ileri sürülmüştür. Bu araştırmalar, ebeveynlerin evlilik doyumunun çocukluk çağı istismarı ile çocukların psikososyal işlev bozuklukları arasındaki ilişkide önemli ve kısmi bir aracı rolü oynadığı iddiasını toplu olarak desteklemektedir. Kanıtlar, çocukların psikososyal iyi oluşunu anlamada aile dinamiklerini ve evlilik doyumunu dikkate almanın önemini vurgulamaktadır.

5.3 Ebeveynlerin çocukluk çağı olumsuz yaşantıları ve çocuklarının psikososyal işlev düzeyleri arasındaki ilişkide evlilik doyumunun aracı rolüne ilişkin bulguların tartışması

Ebeveynlerin çocukluk dönemindeki olumsuz deneyimleri ile çocuklarının psikososyal işlev bozuklukları arasındaki ilişkiyi destekleyen önemli kanıtlar bulunmaktadır (Wingo vd., 2010; Gibb vd., 2007; Rich-Edwards vd., 2012; Rose vd., 2014). Ayrıca, DiLillo ve arkadaşları (2009) tarafından yapılan çalışma, çocuklukta örselenmenin evlilik sonuçları üzerindeki boylamsal etkisine dair bulgular sunmakta ve çocuklukta örselenme ile aile dinamikleri arasındaki etkileşime dair değerli perspektifler sağlamaktadır. Ayrıca, Rojas ve arkadaşları (2022) tarafından yapılan çalışmada, kadınların kardiyovasküler sağlığını anlamada çocukluk çağı istismarı gibi erken yaşam stres faktörlerini dikkate almanın önemini vurgulamakta ve olumsuz deneyimlerin sağlık sonuçları üzerindeki geniş kapsamlı etkisine işaret etmektedir. Bu araştırmalar, ebeveynlerin çocuklukta yaşadıkları olumsuz deneyimlerin çocuklarının psikososyal işlev bozuklukları üzerinde önemli bir etkisi olduğu iddiasını desteklemektedir. Araştırma bulguları, çocukluk çağı istismarının ve olumsuz deneyimlerin hem bireyler hem de aileleri üzerindeki uzun vadeli sonuçlarını ele almak için kapsamlı müdahalelere ve destek sistemlerine duyulan ihtiyacın altını çizmektedir.

Literatür, olumsuz çocukluk deneyimleri ile çocukların psikososyal işlevleri arasındaki ilişkiyi destekleyen bulguların daha önce elde edildiğini göstermektedir. Olumsuz çocukluk deneyimleri, genç yetişkinlikte çok çeşitli olumsuz sonuçlarla ilişkilendirilmiştir ve ebeveynlerin çocuklukta olumsuz deneyimleri ile çocukların psikososyal işlevleri arasında önemli bir yordayıcı ilişki olduğunu göstermektedir. Ayrıca literatür, evlilik doyumu çocukluk çağı istismarı ile çocukların psikososyal işlev bozukluğu sorunları arasındaki ilişkide kısmi bir aracılık rolü oynadığını göstermektedir. Ebeveynler arasındaki düşük evlilik memnuniyeti, daha yüksek çocuk sıkıntı düzeyleri ile önemli ölçüde ilişkilendirilmiştir, bu da ebeveyn evlilik memnuniyetinin çocukların psikososyal işlevleri üzerindeki potansiyel etkisine işaret etmektedir. Yetişkinlikte stresli olayların evlilik memnuniyeti üzerinde olumsuz etkileri olduğu bulunmuştur ve bu da çocukluk çağı istismarı ile çocukların psikososyal işlevselliği arasındaki ilişkide evlilik doyumu kısmi aracılık rolünü desteklemektedir. Sonuç olarak bahsedilen bulgular, olumsuz çocukluk deneyimlerinin çocukların psikososyal işlevleri üzerinde önemli bir etkisi olduğunu ve ebeveynlerin evlilik doyumunun da çocukların iyi olma hallerinde önemli bir rol oynadığını göstermektedir.

Davies ve Cummings (1998) tarafından yapılan çalışmada, evlilik ilişkileri ve çocuk işlevselliği arasındaki ilişkide çocukların duygusal güvenliğinin aracı rolüne ilişkin önemli bilgiler sunmaktadır. Çalışma, evlilik uyumu ve çocuk işlevselliği arasındaki bağlantıda çocukların duygusal güvenliğinin aracılık rolünü vurgulayan bir duygusal güvenlik hipotezi önermektedir. Bu çalışma, çocukluk çağı istismarı ile çocukların psikososyal işlev bozukluğu sorunları arasındaki ilişkide evlilik doyumu önemli ve kısmi bir aracılık rolü olduğu iddiasıyla uyumludur.

Kısıtlılıklar

Ebeveynlerin çocukluk çağı olumsuz deneyimleri ile çocukluk çağı psikososyal sorunları arasındaki ilişkide evlilik doyumu aracılığını inceleyen çalışmanın sınırlılıkları arasında aşağıdaki hususların dikkatle ele alınması gerekliliği sayılabilir:

1. Genelleştirilebilirlik: Örneklem özellikleri ve kültürel bağlamlar ebeveynlerin çocukluk dönemindeki olumsuz deneyimleri, evlilik doyumu ve

çocukların psikososyal işlevleri arasında gözlemlenen ilişkileri etkileyebileceğinden, çalışmanın bulguları farklı popülasyonlara genellenebilirlik açısından sınırlı olabilir.

2. Katılımcı yanlılığı: Çalışma, hem ebeveynlerin çocukluk dönemindeki olumsuz deneyimlerine hem de çocukların psikososyal sorunlarına ilişkin kendi bildirdikleri ölçümlere dayandığından, verilerin doğruluğunu ve güvenilirliğini etkileyebilecek hatırlama yanlılığına duyarlı olabilir.

3. Nedenselliğin Yönü: Çalışmanın kesitsel yapısı, ebeveynlerin çocukluk dönemindeki olumsuz deneyimleri, evlilik doyumu ve çocukların psikososyal sorunları arasındaki ilişkilerde nedenselliğin yönünü belirleme becerisini sınırlayabilir. Zamansal sıralamayı ve potansiyel nedensel yolları daha iyi anlamak için başka çalışmalara ihtiyaç vardır.

4. Aracı Faktörler: Çalışma, ebeveynlerin çocukluk dönemindeki olumsuz deneyimleri ile çocukların psikososyal sorunları arasındaki ilişkiyi etkileyebilecek tüm potansiyel aracı faktörleri hesaba katmayabilir. Ebeveyn ruh sağlığı, ailenin sosyoekonomik durumu ve ebeveynlik uygulamaları gibi ek değişkenler, ilgili mekanizmaların daha kapsamlı bir şekilde anlaşılmasını sağlamak için dikkate alınmalıdır.

5. Ölçüm Araçları: Çalışmanın evlilik doyumu, çocukluk çağı olumsuz deneyimleri ve çocukların psikososyal sorunlarını değerlendirmek için öz-bildirim ölçümlerine dayanması, sosyal arzu edilebilirlik yanlılığı ve öznel yorumlar gibi ölçüm sınırlamaları getirebilir.

6. Etik Hususlar: Çocuklukta yaşanan olumsuz deneyimlerin hassas doğası göz önünde bulundurulduğunda, bu tür deneyimlerin hatırlanması ve yanıtlanmasının neden olabileceği potansiyel sıkıntıya ilişkin etik hususlar, katılımcıların iyi oluşunu sağlamak için dikkatle ele alınmalıdır.

7. Uzun Vadeli Etkiler: Çalışmanın çocukluk dönemindeki psikososyal sorunlara odaklanması, ebeveynlerin çocukluk dönemindeki olumsuz deneyimlerinin ve evlilik doyumu çocukların genel refahı ve farklı gelişim aşamalarındaki işlevselliği üzerindeki uzun vadeli etkilerini tam olarak yakalayamayabilir. Bu sınırlamaların titiz çalışma tasarımı, çeşitli katılımcı örneklemeleri, boylamsal değerlendirmeler ve

kapsamlı ölçüm yaklaşımlarıyla ele alınması, ebeveynlerin çocukluk çağı olumsuz deneyimleri ile çocukluk çağı psikososyal sorunları arasındaki ilişkide evlilik doyumunun aracılığına ilişkin bulguların geçerliliğini ve uygulanabilirliğini artırabilir.

5.4 Gelecek Çalışmalar İçin Öneriler

Ebeveynlerin çocukluk çağı olumsuz deneyimleri ile çocukluk çağı psikososyal sorunları arasındaki ilişkide evlilik doyumunun aracılığını inceleyen bu çalışmaya dayanarak, daha ileri araştırma ve uygulamalar için aşağıdaki öneriler dikkate alınabilir:

1. Boylamsal Çalışmalar: Gelecekteki araştırmalar, zamansal ilişkiler kurmak ve ebeveynlerin çocuklukta yaşadıkları olumsuz deneyimlerin ve evlilik doyumunun çocukların psikososyal işlevleri üzerindeki uzun vadeli etkisini değerlendirmek için boylamsal araştırma kullanılmalıdır. Boylamsal çalışmalar, olumsuz deneyimlere maruz kalan çocukların gelişimsel yörüngeleri ve olumlu aile dinamiklerinin potansiyel tamponlayıcı etkileri hakkında değerli bilgiler sağlayabilir.

2. Müdahale Geliştirme: Evlilik doyumunun potansiyel aracı rolü göz önüne alındığında, evlilik kalitesini ve aile işlevselliğini artırmayı amaçlayan müdahaleler, ebeveynlerin çocukluk dönemindeki olumsuz deneyimlerinin çocukların psikososyal refahı üzerindeki etkisini azaltmada faydalı olabilir. Evlilik doyumunu ve ebeveynlik uygulamalarını hedefleyen aile temelli müdahalelerin geliştirilmesi ve değerlendirilmesi, olumsuz deneyimlere maruz kalan çocukların desteklenmesine yardımcı olabilir.

3. Kapsamlı Değerlendirme: Gelecekteki çalışmalar, ebeveynlerin çocuklukta yaşadıkları olumsuz deneyimlerin çocukların psikososyal işlevlerini etkileme mekanizmalarını daha iyi anlamak için ebeveyn ruh sağlığı, ebeveynlik uygulamaları ve aile bütünlüğü dahil olmak üzere aile dinamiklerinin kapsamlı bir değerlendirmesini dikkate almalıdır. Bu yaklaşım, aile faktörleri ile çocukların refahı arasındaki karmaşık etkileşimin daha incelikli bir şekilde anlaşılmasını sağlayabilir.

4. Kültürel Olarak Farklı Örneklemeler: Araştırma, bulguların farklı kültürel ve sosyoekonomik bağlamlara genellenebilirliğini incelemek için çeşitli ve temsili örneklemeler içermelidir. Ebeveynlerin olumsuz deneyimlerinin ve evlilik doyumu

çocukların psikososyal işlevleri üzerindeki etkisindeki kültürel farklılıkları anlamak, kültürel açıdan hassas müdahaleler geliştirmek için gereklidir.

5. Müdahale Geliştirme: Ebeveynlerin çocuklukta yaşadıkları olumsuz deneyimlerin çocukların psikososyal sorunları üzerindeki etkisini iyileştirmede evlilik doyumu ve aile işlevselliğini hedefleyen müdahalelerin geliştirilmesi çok önemlidir. Titiz değerlendirme çalışmaları, olumsuz aile deneyimleri bağlamında çocukların dayanıklılığını ve esenliğini teşvik etmeyi amaçlayan kanıta dayalı müdahalelere katkı sağlayabilir.

6. Klinik Uygulama: Ailelerle çalışan ruh sağlığı uzmanları ve uygulayıcılar, ebeveynlerin olumsuz deneyimlerinin çocukların psikososyal işlevleri üzerindeki nesiller arası etkisini göz önünde bulundurmalıdır. Ebeveynlerin olumsuz deneyimlerinin taranması ve aile dinamiklerinin değerlendirilmesi, çocukları ve aileleri desteklemek için hedeflenen müdahaleler hakkında bilgi verebilir.

Bu öneriler, ebeveynlerin çocukluk dönemindeki olumsuz deneyimleri, evlilik doyumu ve çocukların psikososyal işlevleri arasındaki karmaşık karşılıklı ilişkilerin anlaşılmasını ilerletmeyi ve nihai hedef olarak olumsuz aile deneyimleri bağlamında çocukların refahını teşvik etmek için müdahaleler ve destek sistemleri hakkında bilgi vermeyi amaçlamaktadır.

6 KAYNAKLAR

Afifi, T. O., ve MacMillan, H. L. (2011). Resilience following Child Maltreatment: A Review of Protective Factors. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 56(5), 266– 272. <https://doi.org/10.1177/070674371105600505>

Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E., ve Wall, S. N. (2015). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. Psychology Press. <https://doi.org/10.4324/9780203758045>

Akça Koca, D. ve Yukay Yüksel, M. (2017). Bir aile eğitim programının evli annelerin evlilik doyumu, evlilikte sorun çözme becerisi ve psikolojik iyi oluşuna etkisi. *International Journal of Field Education*, 3(1), 1-19. Erişim adresi: <http://dergipark.gov.tr>

Akça-Koca, D. (2013). *Bir aile eğitim programının evli annelerin evlilik doyumu, evlilikte sorun çözme becerisi ve psikolojik iyi oluşuna etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Akyüz, E. (2000). *Çocuk haklarının ve güvenliğinin korunması*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

Alahveriani, K., Rajaie, H., Shakeri, Z., ve Lohrasbi, A. (2010). *Studying the relationship between sexual disorder and marriage satisfaction in those suffering from depression*. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 5, 1672-1675.

Alan, İ. (2009). *Sevgi içerikli çizgi filmlerin İlköğretim 5.sınıftaki çocukların görsel sanatlar dersinde yaptıkları resimler üzerindeki etkisinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim İş Eğitimi Anabilimdalı, Ankara

Alptekin Z.D. (2018). 3- 6 Yaş Grubu Çocuklara Yönelik Yayımlanan Resimli Hikâye Kitaplarının Temel Fen Kavramları Açısından İncelenmesi. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), s. 76-86

Altun, G. (2015). *Evli bireylerde bağlanma tarzları ve erken dönem uyum bozucu şemaların evlilik doyumu ile ilişkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.

Amato, P. R., Johnson, D. R., Booth, A., ve Rogers, S. J. (2003). Continuity and change in marital quality between 1980 and 2000. *Journal of Marriage and Family*, 65(1), 1-22.

Anar B. (2011). *Evli ve çalışan yetişkinlerin toplumsal cinsiyet rolleri ile evlilik doyumu ve iş doyumu ilişkisinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.

Aral, N. ve Gürsoy, F. (2001). *Çocuk Hakları Çerçevesinde Çocuk İhmal ve İstismarı*. Milli Eğitim Dergisi. 151: 36–39.

Aral, N., Kandır, A. ve Can Yaşar, M. (2000). *Okul öncesi eğitim ve anasınıfı programları*. İstanbul: YA-PA Yayıncılık.

Archuleta, K. L. Britt, S. L., Tonn, T. J., ve Grable, J. E. (2011). *Financial satisfaction and financial stressors in marital satisfaction*. Psychological reports, 108(2), 563-576.

Aslan, S. H. ve Alparslan, Z. N. (1999). Çocukluk örselenme yaşantıları ölçeği'nin bir üniversite öğrencisi örnekleminde geçerlik, güvenirlik ve faktör yapısı. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 10(4), 275-285. <https://app.trdizin.gov.tr/publication/paper/detail/T1RBeU56Yz0>

Ataç, F. (1991) *İnsan yaşamında psikolojik gelişim*. İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş.

Ateş, G. (2018). *Associated factors of subjective well-being in married individuals: Online infidelity tendency, gender roles and marital satisfaction* (Yayımlanmamış doktora tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.

Austin, A. E., Lesak, A. M., ve Shanahan, M. E. (2020). *Risk and Protective Factors for Child Maltreatment: a Review*. Current Epidemiology Reports, 7(4), 334– 342. <https://doi.org/10.1007/s40471-020-00252-3>

Aydın O. (2005). *Okul Öncesi Dönem Çocuğunun Gelişim Özellikleri*, İçinde: Ed.: Müzeyyen Sevinç, Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar. İstanbul: Morpa Yayınları

Bacikova-Sleskova, M., Geckova, A., Dijk, J., Groothoff, J., ve Reijneveld, S. (2010). *Parental support and adolescents' health in the context of parental employment status*. Journal of Adolescence, 34(1), 141-149. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2010.01.003>

Bal, S. (2010). *Çocukluk örselenme yaşantıları, ana-baba-ergen ilişki biçimleri ve sosyal destek algısının, kural dışı davranışlarla ilişkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.

Baran, G. (2011). *"Çocuk gelişimine giriş"*, içinde: çocuk gelişimi. İstanbul: Yapa Yayınları.

Bartholomew, K., ve Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: a test of a four-category model. *Journal of personality and social psychology*, 61(2), 226. doi: 10.1037/0022-3514.61.2.226

Başaran, i. E. (2000). *Eğitim yönetiminin nitelikli okul*. Ankara: Feryal Yayınevi.

Batık, M. V., & Kalkan, M. (2017). Evlilikte Algılanan Sorun Çözme Becerileri ve Evlilik Doyumu. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(5), 2630- 2646.

Bayhan, P. S., & Artan, İ. (2005). *Çocuk gelişimi ve eğitimi*. İstanbul: Morpa Kültür.

Betin, N., Hızarcıoğlu, M., Kayserili, E., Arslanoğlu Sözer, S., Serdaroğlu, E., Oral, R., & Dönmez, M. (1998). Örselenmiş çocuk sendromu. *Çukurova Üniversitesi Dergisi*, 23, 106-110.

Binbaşıoğlu C. (1992). *Eğitim psikolojisi*. Ankara.

Bir Aktürk, E. (2006). *Marital satisfaction in Turkish remarried families: comparison among marital status, effect of stepchildren and contributing factors* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.

Bird, G., & Melville, K. (1994). *Families And Intimate Relationships*. London: McGraw-Hill Inc.

Bowlby, J. (1969). *Attachment and Loss*, Vol. 1: Attachment. Attachment and Loss. Basic Books.

Bowlby, J. (2013). *Bağlanma*. (Çev., T. V. Soylu) İstanbul: Pinhan Yayıncılık.

Bozoğlu, B. (2015). Emeklilik dönemi doyumunun yordayıcısı olarak yaşam doyumunu, evlilik doyumunu ve sosyal destek. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24(1), 229-238.

Bradbury, T. N., & Fincham, F. D. (1987). Affect and Cognition in Close Relationships: Towards an Integrative Model. *Cognition and Emotion*, 1(1), 59–87. <https://doi.org/10.1080/02699938708408364>

Bradbury, T. N., & Fincham, F. D. (1988). Individual Difference Variables in Close Relationships: A Contextual Model of Marriage as an Integrative Framework. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54(4), 713–721. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.54.4.713>

Bradbury, T. N., Fincham, F. D., & Beach, S. R. (2000). Research on the nature and determinants of marital satisfaction: A decade in review. *Journal of marriage and family*, 62(4), 964-980.

Bradbury, T. N., Fincham, F. D., & Beach, S. R. H. (2000). Research on the nature and determinants of marital satisfaction: A decade in review. *Journal of Marriage and the Family*, 62(4), 964–980. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2000.00964.x>

Bretherton, I. (1992). *The origins of attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth*. *Developmental Psychology*, 28(5), 759-775. doi: 10.1037/0012-1649.28.5.759

Buluş, M., & Bağcı, B. (2016). Evlilik doyumunu: Aile yılmazlığı ve etkili iletişim becerilerinin rolü. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(40)

Bulut, F. I. (1996). *Genç Anne ve Çocuk İstismarı*. Ankara: Bizim Büro Yayıncılık.

Burgess, A.W., & Hartman, C. R., (2005). *Child maltreatment theory and research on the causes and consequences of child abuse and neglect*. (In D. Cicchetti, & V. Carlson, (Ed.). New York: Cambridge University Press.

Callan, V. J. (1984). *Childless and marital adjustment*. Australian Journal of Sex, Marriage and Family, 5(4), 210-214.

Canel, N.A. (2007). “*Ailede Problem Çözme, Evlilik Doyumu ve Örnek Bir Grup Çalışmasının Sınanması*”, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Cappelli, M., McGrath, P., MacDonald, N., & Lascelles, M. (1989). Parental care and overprotection of children with cystic fibrosis. *British Journal of Medical Psychology*, 62(3), 281-289. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8341.1989.tb02837.x>

Chen, J., Zheng, X., Li, C., Xiong, Q., Yu, Q., Shi, S., & Hu, Y. (2020). *The association between parental marriage satisfaction and adolescent suicidal ideation: The moderating effect of breastfeeding duration*. Children and Youth Services Review, 118, 105459

Chi, P., Tsang, S. K. M., Chan, K. S., Xiang, X., Yip, P. S. F., Cheung, Y. T., & Zhang, X. (2011). Marital satisfaction of Chinese under stress: Moderating effects of personal control and social support. *Asian Journal of Social Psychology*, 14, 15-25. doi:10.1111/j.1467-839X.2010.01322.x

Cirhinlioğlu, F. G. (2015). *Çocuk gelişimi ve ruh sağlığı: Okul öncesi dönem* (Vol. 3. Basım). Ankara: Nobel Akademik, 42-104.

Claussen, A., & Crittenden, P. (1991). Physical and psychological maltreatment: relations among types of maltreatment. *Child Abuse and Neglect*, 15, 5–18. [https://doi.org/10.1016/0145-2134\(91\)90085-r](https://doi.org/10.1016/0145-2134(91)90085-r)

Clulow, C. (2018). *Evliliği Yeniden Düşünmek: Kamusal ve Özel Bakış Açıları*. Routledge.

Cohen, J. R., Menon, S. V., Shorey, R. C., Le, V. D., & Temple, J. R. (2017). The distal consequences of physical and emotional neglect in 56 emerging adults: a personcentered, multi-wave, longitudinal study. *Child abuse & neglect*, 63, 151-161. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2016.11.030>

Conger, R. D., Elder, G. H., Jr., Lorenz, F. O., Conger, K. J., Simons, R. L., Whitbeck, L. B., . . . Melby, J. N. (1990). *Linking economic hardship to marital quality and instability*. Journal of Marriage and the Family, 52, 643-656.

Conte, J. R. (1984). *Progress in treating the sexual abuse of children*. Social Work, 29(3), 258–263. <https://doi.org/10.1093/sw/29.3.258>

Cott, N. F. (2002). *Kamu Yeminleri: Evliliğin ve Ulusun Tarihi*. Cambridge: Harvard Üniversitesi Yayınları.

Crittenden, P. M. (1999). *Child neglect: causes and contributors*. In: H. Dubowitz (Ed.). *Neglected children: research, practice, and policy*, thousand oaks, CA: Sage: 47-68.

Crosbie-Burnett, M. (1989). “*Application of Family Stress Theory to Remarriage: A Model for Assessing and Helping Stepfamilies*”. *Family Relations*, 38(3), 323- 331.

Cüceloğlu, D. (1993). *İçimizdeki Çocuk: Yaşamımıza Yön Veren Güçlü Varlık*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Çağ, P., & Yıldırım, İ. (2013). “*Evlilik Doyumunu Yordayan İlişkisel ve Kişisel Değişkenler*”. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(39), 13-23.

Çağ, P., & Yıldırım, İ. (2018). *Bazı sosyo-demografik değişkenlere göre evli bireylerin evlilik doyum düzeyleri: bir profil çalışması*. *Electronic Journal of Social Sciences*, 17(67).

Çağlarırnak, A. (2006). *Yerleşik Olan Ve Olmayan Ailelerde Çocuk İstismarı Yaygınlığının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çapkın, M. (2012). *Romantik Kıskançlığın, Bağlanma Stilleri, Benlik Saygısı, Kişilik Özellikleri ve Evlilik Doyumu Açısından Yordanması*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Çelik, M. (2006). *Evlilik doyum ölçeği geliştirme çalışması*. Yayımlanmamış doktora tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Dakin, J. & Wampler, R. (2008). *Money does not buy happiness, but it helps: Marital satisfaction, psychological distress, and demographic differences between low and middle income clinic couples*. *The American Journal of Family Therapy*, 36, 300-311. doi:10.1080/01926180701647512

Damon, W. Ve Lerner, R. M. (Ed.), 2006. *Handbook of child psychology* (6. Baskı), John Wiley & Sons, New Jersey.

Davies, P. and Cummings, E. (1998). *Exploring children's emotional security as a mediator of the link between marital relations and child adjustment*. *Child Development*, 69(1), 124-139. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1998.tb06138.x>

Davies, P. and Cummings, E. (1998). *Exploring children's emotional security as a mediator of the link between marital relations and child adjustment*. *Child Development*, 69(1), 124. <https://doi.org/10.2307/1132075>

Dean, L. R., Carroll, J. S., & Yang, C. (2007). *Materialism, perceived financial problems, and marital satisfaction*. *Family and Consumer Sciences Research Journal*, 35, 260-281. doi: 10.1177/1077727X06296625

Demir, A., & Fıfıloğlu, H. (1999). *Loneliness and marital adjustment of Turkish couples*. *The Journal of Psychology*, 133, 230-240.

Demirli, C., & Kendir, M. (2016). *Evlilik doyumu üzerinde anne baba tutumunun etkisinin incelenmesi*. Education Sciences, 11(3), 96-113.

Deniz, E. M. (2012). *Erken çocukluk döneminde gelişimi* (Vol. 4). Ankara: Maya Akademi, 50-106.

Deniz, M. E., Batur, D. ve Erus, S., M. (2019). *Evli Bireylerin Evlilikte Kişilerarası Bilinçli Farkındalıklarının ve Duygu Düzenleme Güçlüklerinin İncelenmesi*. IX. Uluslararası Yükseköğretimde Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Araştırmaları Kongresi Bildiriler Kitabı, 15- 17 Kasım 2019. İstanbul, Marmara Üniversitesi. Ss: 491-505.

DiLillo, D., Peugh, J., Walsh, K., Panuzio, J., Trask, E., & Evans, S. (2009). Child maltreatment history among newlywed couples: a longitudinal study of marital outcomes and mediating pathways.. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 77(4), 680-692. <https://doi.org/10.1037/a0015708>

DiLillo, D., Peugh, J., Walsh, K., Panuzio, J., Trask, E., & Evans, S. (2009). *Child maltreatment history among newlywed couples: a longitudinal study of marital outcomes and mediating pathways.. Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 77(4), 680-692. <https://doi.org/10.1037/a0015708>

Dökmen, Z. Y. ve Tokgöz, Ö. (2002). *Cinsiyet, eğitim, cinsiyet rolü ile evlilik doyumu, eşle algılanan benzerlik arasındaki ilişkiler*. XII. Ulusal Psikoloji Kongresi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.

Dönmez, Ş. N. (2018). *Evli Çiftlerde Sosyal Görünüş Kaygısı ile Cinsel Doyum Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Üsküdar Üniversitesi, YL Tezi.

Dubowitz, H., & Bennett, S. (2007). *Physical abuse and neglect of children*. The Lancet, 369(9576), 1891-1899. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(07\)60856-3](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(07)60856-3)

Durmuşoğlu, N. (2005). *Çocuklukta örseleyici yaşantıların ergenlikte yakın ilişki doyumuna etkisi*. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Dünya Sağlık Örgütü. (2006). *Çocuklara kötü muamelenin önlenmesi: Bu konuda harekete geçilmesine ve kanıt toplanmasına yönelik bir kılavuz*. https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/43499/9241594365_tur.pdf?sequence=21&isAllowed=y

Efe, F. (2016). *Çocukluk Çağında Cinsel İstismara Uğramış Bireylerin Karşı Cinsle İlişkilerinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ekinci-Vural, D. (2016), *Okul öncesi eğitim programındaki duyuşsal ve sosyal becerileri yönelik hedeflere uygun olarak hazırlanan aile katılımlı sosyal beceri eğitim programının çocuklarda sosyal becerilerin gelişimine etkisi* (yayımlanmamış doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Ekşi, H. (2021). *Çocukluk çağında yaşanan travma yaşantılarının evlilik doyumu üzerindeki etkisi: Erken dönem uyum bozucu şemaların aracı rolü* (Master's thesis, İstanbul Kent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü).

Erden, M. ve Akman, Y. (1998). *Gelişim öğrenme- öğretme: Eğitim psikolojisi*. Ankara: Arkadaş Yayınevi

Erdoğan S. (2010). *Erken Çocukluk Döneminde Televizyonun Sosyal Gelişime ve Değerler Eğitime Etkisi*. International Conference on New Trends in Education and Their Implications. s. 764-767.

Ersoy, E.G., Köşger, F. (2016). *Empati Tanımı ve Önemi*. Osmangazi Tıp Dergisi, 38 (2), s. 9-17.

Eryılmaz, A. (2014). *Mutluluğun Başucu Kitabı*. Pegem Akademi, Ankara.

Estes, L. S. (2004). *Essentials of child care and early education*. Boston: Pearson/Allyn and Bacon, 52-61.

Feeney, J. A. (1994). *Attachment style, communication patterns, and satisfaction across the life cycle of marriage*. *Personal Relationships*, 1, 333-348.

Feng, D. Giarrusso, R., Bengtson, L. V., Frye, N. (1999). *Intergenerational Transmission of Marital Quality and Marital Instability*. *Journal of Marriage and Family*, 61 (2), 451-463

Fıfıloğlu, H. (1992). *Lisans Üstü Öğrencilerinin Evlilik Uyumu*. *Psikoloji Dergisi*. 7, (28), 16-23.

Field, T. (1996). *Attachment and Separation in Young Children*. *Annual Review of Psychology*, 47, 541-561. doi: 10.1146 / annurev.psych.47.1.541

Finkelhor, D., Hotaling, G., Lewis, I. A., & Smith, C. (1990). *Sexual abuse in a national survey of adult men and women: Prevalence, characteristics, and risk factors*. *Child Abuse & Neglect*, 14(1), 19-28. [https://doi.org/10.1016/0145-2134\(90\)90077-7](https://doi.org/10.1016/0145-2134(90)90077-7)

Fishman, E. A., & Meyers, S. A. (2000). *Marital satisfaction and child adjustment: Direct and mediated pathways*. *Contemporary Family Therapy*, 22(4), 437- 452.

Fowers B.J. (1993). *“Psychology as Public Philosophy: An Illustration Of Themoral Dimension Of Psychology With Marital Research”*. *Journal of Theoretical and Philosophical Psychology*, 13, 124-136.

Fowers, B. J. (1991). *His and her marriage: A multivariate study of gender and marital satisfaction*. *Sex Roles*, 24(3-4), 209-221.

Freisthler, B. (2011). *Need for and access to supportive services in the child welfare system*. *GeoJournal*, 78(3), 429-441. <https://doi.org/10.1007/s10708-011-9426-6>

Gaunt, R. (2006). *Couple similarity and marital satisfaction: Are similar spouses happier?*. *Journal of personality*, 74(5), 1401-1420.

Gauthier, L., Stollak, G., Messe, L., & Aronoff, J. (1996). *Recall of childhood neglect and physical abuse as differential predictors of current psychological functioning*. *Child Abuse & Neglect*, 20, 549-559. [https://doi.org/10.1016/0145-2134\(96\)00043-9](https://doi.org/10.1016/0145-2134(96)00043-9)

Gibb, B., Chelminski, I., & Zimmerman, M. (2007). *Childhood emotional, physical, and sexual abuse, and diagnoses of depressive and anxiety disorders in adult psychiatric outpatients*. *Depression and Anxiety*, 24(4), 256-263. <https://doi.org/10.1002/da.20238>

Gilford, R., & Bengtson, V. (1979). *Measuring marital satisfaction in three generations: Positive and negative dimensions*. *Journal of Marriage and Family*, 41, 387-398.

Glenn, N. D. (1990). *Quantitative research on marital quality in the 1980s: A critical review*. *Journal of Marriage and the Family*, 818-831.

Goodman, C. (1999). *Intimacy and autonomy in long term marriage*. *Journal of Gerontological Social Work*, 32(1), 83-97.

Göknar, Ö. (2004). *Okulda ruh sağlığı*. ISBN:9789755094076 s. 42. Ankara: Arkadaş Yayınları.

Greeff, A. P. ve de Bruyne, T. D. (2000). *Conflict management style and marital satisfaction*. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 26(4), 321-334. doi: 10.1080 / 009262300438724

Grych, J. and Fincham, F. (1990). *Marital conflict and children's adjustment: a cognitive-contextual framework.. Psychological Bulletin*, 108(2), 267-290. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.108.2.267>

Guo, B., & Huang, J. (2005). *Marital and sexual satisfaction in Chinese families: Exploring the moderating effects*. *Journal of Sex and Marital Therapy*, 31, 21-29. doi:10.1080/00926230590475224

Güngör, H. C. (2007). *Evlilik doyumunu açıklamaya yönelik bir model geliştirme* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

Gürses, İ. ve Kılavuz, M. A. (2011). *Erikson'un psiko-sosyal gelişim dönemleri teorisi açısından kuşaklararası din eğitimi ve iletişiminin önemi*. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 20(2), 153-166.

Güven, N. (2005). *İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar ve Evlilikte Problem Çözme Becerilerinin Evlilik Doyumu İle İlişkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.

Güven, N., & Sevim, S. A. (2007). *İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ve algılanan problem çözme becerilerinin evlilik doyumunu yordama gücü. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(28), 49-61.

Hajihassani, M. and Sim, T. (2018). *Marital satisfaction among girls with early marriage in iran: emotional intelligence and religious orientation. International Journal of Adolescence and Youth*, 24(3), 297-306. <https://doi.org/10.1080/02673843.2018.1528167>

Hatipoğlu, Z. (1993). *The role of certain demographic variables and marital conflict in marital satisfaction of husbands and wives*, Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.

Hawkins, D. N. ve Booth, A. (2005). *Unhappily ever after: Effects of long-term, lowquality marriages on wellbeing. Social Forces*, 84(1), 451-471. doi:10.1353 / sof.2005.0103

Hawkins, J.L. (1968). *Association between companionship, hostility and marital satisfaction. Journal of Marriage and the Family*. 30, 647-650.

Hay, D. F., Payne A., & Chadwick, A. (2004). *Peer relations in childhood. Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 45, (1), 84-108

Hayward, M., & Zhang, Z. (2006). "Gender, the Marital Life Course, and Cardiovascular Disease in Late Midlife". *Journal of Marriage and Family*, 68(3), 639-657.

Hazan, C., & Shaver, P. (1987). *Romantic love conceptualized as an attachment process. Journal of Personality and Social Psychology*, 52(3), 511–524. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.52.3.511>

Hazan, C., & Shaver, P. R. (1994). *Attachment as an organizational framework for research on close relationships. Psychological inquiry*, 5(1), 1-22. https://doi.org/10.1207/s15327965pli0501_1

Hendrick, S. S. (1981). *Self-disclosure and marital satisfaction. Journal of Personality and Social Psychology*, 40(6), 1150.

Hendrix, H. (2014). *Hak ettiğiniz Aşkı Yaşayın-Çiftler için Rehber Kitap*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Hendry, C., Breitmeyer, A., & Jansen, K. (2022). *Parenting stress and self-compassion in parents of children with and without psychological disorders. The Family Journal*, 31(2), 308-313. <https://doi.org/10.1177/10664807221123557>

Heyman, R. E., Sayers, S. L. ve Bellack, A. S. (1994). *Global marital satisfaction versus marital adjustment: An empirical comparison of three measures. Journal of Family Psychology*, 8:432-446.

Hortaçsu, N. (2007). *Family- versus couple-initiated marriages in turkey: similarities and differences over the family life cycle. Asian Journal of Social*

Psychology, 10(2), 103-116. <https://doi.org/10.1111/j.1467-839x.2007.00217.x>

Horton, C. B., & Cruise, T. (2001). *Child abuse and neglect: The school's response*. New York: Guilford.

Houseknecht, Sharon K. 1979. *Childlessness and marital adjustment*. *Journal of Marriage and the Family*, 41, 259-65.

Hovardaoğlu, S. (1996). *Sosyal mübadele: Evlilikle ilgili değerlendirmelere etkisi*. *Türk Psikoloji Dergisi*, 11(36), 12-24.

Howe, D. (2006). *Disabled Children, Maltreatment and Attachment*. *British Journal of Social Work*, 36(5), 743–760. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bch419>

Hsiao, Y. (2017). *Longitudinal changes in marital satisfaction during middle age in taiwan*. *Asian Journal of Social Psychology*, 20(1), 22-32. <https://doi.org/10.1111/ajsp.12161>

Huston, T. L., Caughlin, J. P., Houts, R. M., Smith, S. E., & George, L. J. (2001). *The connubial crucible: Newlywed years as precursors of marital delight, distress and divorce*. *Journal of Personality and Social Psychology*, 80(2), 237-252. doi:10.1037/0022-3514.80.2.237

Iguacel, I., Michels, N., Fernández-Alvira, J., Bammann, K., Henauw, S., Felső, R., ... & Moreno, L. (2017). *Associations between social vulnerabilities and psychosocial problems in european children. results from the idefics study*. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 26(9), 1105-1117. <https://doi.org/10.1007/s00787-017-0998-7>

Imamoğlu, E., Ads, M., & Weisfeld, C. (2019). *What is the impact of choosing one's spouse on marital satisfaction of wives and husbands? the case of arranged and self-choice turkish marriages*. *Journal of Family Issues*, 40(10), 1270-1298. <https://doi.org/10.1177/0192513x19835874>

İme, Y. (2018). *Ergenlerin çocukluk örselenme yaşantıları ile öz-anlayışları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Tez No. 502567) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Jackson, J. B., Miller, R. B., Oka, M., & Henry, R. G. (2014). *Gender differences in marital satisfaction: A meta-analysis*. *Journal of Marriage and Family*, 76(1). doi:10.1111/jomf.12077

Jin, M. J., Jung, W., Hyun, M. H., & Lee, S.H. (2018). *Effect of behavioral inhibition system and childhood emotional neglect on serotonergic activity, negative affect, and rejection sensitivity in non-clinical adults*. *PLoS ONE*, 13(11). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0207746>

Johnson, M. D., Cohan, C. L., Davila, J., Lawrence, E., Rogge, R. D., Karney, B. R., ..., Bradbury, T. N.(2005). *Problem-solving skills and affective expressions as predictors of change in marital satisfaction*. *Journal of*

Consulting and Clinical Psychology, 73(1), 15–27. doi:10.1037/0022-006X.73.1.15

Jose, O., & Alfons, V. (2007). *Do demographics affect marital satisfaction?* *Journal of Sex and Marital Therapy*, 33, 73-85. doi:10.1080/00926230600998573

Kafetsios, K. ve Sideridis, G. D. (2006). *Attachment, social support and well-being in young and older adults.* *Journal of Health Psychology*, 11(6), 863-875.

Kandır A., Alpan Y. (2008). *Okul Öncesi Dönemde Sosyal-Duygusal Gelişime Anne Baba Davranışlarının Etkisi, Aile ve Toplum*, 10 (4), s. 35.

Kara, B., Biçer, Ü ve Gökalp, A S. (2004). *Çocuk İstismarı. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi.* c.47, s.2: 140-151.

Karney, B. R., & Bradbury, T. N. (1995). *The longitudinal course of marital quality and stability: A review of theory, methods, and research.* *Psychological bulletin*, 118(1), 3.

Kars, Ö. (1996). *Çocuk istismarı ve ihmalinin nedenleri ve okul başarısına etkisi.* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kars, Ö. (1996). *Çocuk İstismarı: Nedenleri Ve Sonuçları.* Ankara: Bizim Büro Basımevi.

Kasapoğlu, F., & Yabanigül, A. (2018). *Marital satisfaction and life satisfaction: The mediating effect of spirituality.* *Spiritual Psychology and Counseling*, 3(2), 177-195.

Kaslow, F. ve Robison, J. A. (1996). *Long-term satisfying marriages: Perceptions of contributing factors.* *American Journal of Family Therapy*, 24(2), 153-170. doi:10.1080/01926189608251028

Kaugars, A., Shields, C., & Brosig, C. (2017). *Stress and quality of life among parents of children with congenital heart disease referred for psychological services.* *Congenital Heart Disease*, 13(1), 72-78. <https://doi.org/10.1111/chd.12547>

Kavak, A. (2018). *Evli Bireylerde Evlilik Doyumu, Aile İşlevselliği ve Çatışma Çözüm Stilleri, Uzmanlık Tezi, T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı.*

Kaya, İ. (2015). *Ergenlerin çocukluk dönemi istismar yaşantıları ile davranış problemleri ve psikolojik sağlamlıkları arasında ilişkinin incelenmesinde otomatik düşünceler ve bilişsel duygu düzenleme stratejilerinin aracı rolü.* Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Keçe, A. C. (2010). *İki Gönül Bir Olunca Samanlık Seyran Olmayabiliyor.* <http://Www.Cised.Org.Tr/Basin/106/Cised>

Kempe, C. H. (1973). *A practical approach to the protection of the abused child and rehabilitation of the abusing parent*. Pediatrics, 51, 804-812.

Kempe, C. H., Silverman, F. N., Steele, B. F., Droegemueller, W., & Silver, H. K. (1962). *The battered-child syndrome*. Jama, 181(1), 17-24. https://doi.org/10.1007/978-1-4419-1695-2_511

Kepenekçi Y. K., (2001). *Hukuksal açıdan çocuk istismarı ve ihmali. Katkı Pediatri Dergisi – Adli Pediatri ve Çocuk İstismarı*, 22(3), 263-275.

Kessler, R.C., Sonnega, A., Bromet, E., Hughes, M., & Nelson, C.B. (1995). *Posttraumatic stress disorder in the national comorbidity survey*. Archives of General Psychiatry, 52, 1048–1060. <https://doi.org/10.1001/archpsyc.1995.03950240066012>

Kharpuri, F. L., and M. Priya. (2019). *Role of gender and length of marriage in marital satisfaction and psychological well-being*. Oxidation Communications, 42(3), 415-432.

Kılıççı, Y. (2000). *Okulda ruh sağlığı*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Kirby, J. S. (2005). *“A Study of the Marital Satisfaction Levels of Participants in a Marriage Education Course”*, Unpublished Doctoral Dissertation, Department of Educational Leadership and Counseling Department, University of Lovislono, Monnoe

Kinnear, K. L. (2007). *Childhood sexual abuse. A Reference Handbook*. Oxford: ABCCLio

Klein, S. (2011). *The Availability of Neighborhood Early Care and Education Resources and the Maltreatment of Young Children*. Child Maltreatment, 16(4), 300–311. <https://doi.org/10.1177/1077559511428801>

Koçak N., Pınarcık Ö., Ergin B. (2015). *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Bilişsel Gelişim Özellikleri İle Sosyal Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Konya Örneği). Asya Öğretim Dergisi, 3, s. 21-29.

Konanç, E. *Türk Hukuk Sisteminde Çocuk İstismarı ve İhmali. KRİMİNOLOJİ*, <http://www.kriminoloji.com/ensest.htm>

Kostak, M. A., Kocaaslan, E. N., Bilsel, A. ve Mutlu, A. (2016). *3-6 Yaş Grubu Çocukların Uyku Alışkanlıklarının Belirlenmesi*. HSP, 3(1), 123-132.

Kozcu, Ş. (1989). *Çocuk İstismarı Ve İhmali*. Ege Üniversitesi. Psikoloji Seminer Dergisi. c.6, s.7: 63-76.

Krug, E. G., Mercy, J. A., Dahlberg, L. L., ve Zwi, A. B. (2002). *The world report on violence and health*. World Health Organization.

Kublay, D. Ve Oktan, V. (2015). *“Evlilik Uyumu: Değer Tercihleri Ve Öznel Mutluluk Açısından İncelenmesi”*, Türk Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi, S. 5, s.25-35.

Kulaksızoğlu, A. (2009). *Ergenlik Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Yayınları.

Ladd, G. W., Kochenderfer- Ladd, B., & Coleman, C.C. (1996). *Friendship quality as a predictor of young children's early school adjustment*. *Child Development*, 67, 1103-1118.

Larson, J. H. (2004). *The Great Marriage Tune-Up Book: A Proven Program For Evaluating And Renewing Your Relationship*. San Francisco: John Wiley & Sons

Lee, G. R. (1988). *Marital satisfaction in later life: The effects of nonmarital roles*. *Journal of Marriage and the Family*, 50(3), 775-783.

Lee, S. C. (1999). *Marital satisfaction factors for Korean-Americans*, Dissertation, Andrews University.

Lee, W-S., & McKinnish, T. (2018). *The marital satisfaction of differently aged couples*. *Journal of Population Economics*, 31(2), 337-362. doi:10.1007/s00148-017- 0658-8

Leggett, D. G., Roberts-Pittman, B., Byczek, S. ve Morse, D. T. (2012). *Cooperation, conflict, and marital satisfaction: Bridging theory, research, and practice*. *The Journal of Individual Psychology*, 68(2), 182-199. Erişim adresi: <https://www.ebsco.com/>

Levenson, R. W. ve Gottman, J. M. (1985). *Physiological and affective predictors of change in relationship satisfaction*, *Journal of Personality and Social Psychology* 49(1), 85-94. doi:10.1037//0022-3514.49.1.85

Lewis, R. A., & Spanier, G. B. (1979). *Theorizing about the quality and stability of marriage*. In W. Burr, R. Hill, F. I. Nye, & I. Reiss (Eds.), *Contemporary theories about the family* (pp. 268-294). Free Press.

Li, T., & Fung, H. H. (2011). *The Dynamic Goal Theory of Marital Satisfaction*. *Review of General Psychology*, 15(3), 246–254. <https://doi.org/10.1037/a0024694>

Lickenbrock, D., Ekas, N., & Whitman, T. (2010). *Feeling good, feeling bad: influences of maternal perceptions of the child and marital adjustment on well-being in mothers of children with an autism spectrum disorder*. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 41(7), 848-858. <https://doi.org/10.1007/s10803-010-1105-9>

Lively, E. (1969). *Toward concept clarification: The case of marital interaction*. *Journal of Marriage and Family*, 31 (1), 108-114.

Lozano, E., Conesa, M., & Fernández-Vilar, M. (2020). *Difficult temperament and social maladjustment in childhood: the mediating role of family environment*. *Anales De Psicología*, 36(3), 492-502. <https://doi.org/10.6018/analesps.414241>

Madathil, J. and Benshoff, J. (2008). *Importance of marital characteristics and marital satisfaction: a comparison of asian indians in arranged marriages and americans in marriages of choice*. *The Family Journal*, 16(3), 222-230. <https://doi.org/10.1177/1066480708317504>

Maguire-Jack, K., ve Showalter, K. (2016). *The protective effect of neighborhood social cohesion in child abuse and neglect*. *Child Abuse & Neglect*, 52, 29– 37. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2015.12.011>

Main, M., Kaplan, N., & Cassidy, J. (1985). *Security in infancy, childhood, and adulthood: A move to the level of representation*. *Monographs of the society for research in child development*, 66-104. doi: 10.2307/3333827

Markman, H. J., & Hahlweg, K. (1993). *The prediction and prevention of marital distress: An international perspective*. *Clinical Psychology Review*, 13, 29- 43.

McCabe, M. (2006). *Satisfaction in marriage and committed heterosexual relationships: Past, present, and future*. *Annual Review of Sex Research*, 17(1), 39-58. doi:10.1080/10532528.2006.10559836

McCoy, M. L., & Keen, S. M. (2009). *Child abuse and neglect*. New York: Psychology Press.

MEB., (2013). *Okul öncesi eğitimi programı*, Millî Eğitim Bakanlığı, Temel Eğitim Genel Müdürlüğü. Ankara

Morton, C. M. (2013). *The moderating effect of substance abuse service accessibility on the relationship between child maltreatment and neighborhood alcohol availability*. *Children and Youth Services Review*, 35(12), 1933– 1940. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2013.09.019>

Myers, J., Madathil, J., & Tingle, L. (2005). *Marriage satisfaction and wellness in india and the united states: a preliminary comparison of arranged marriages and marriages of choice*. *Journal of Counseling & Development*, 83(2), 183-190. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6678.2005.tb00595.x>

Naicker, S., Ahun, M., Besharati, S., Norris, S., Orri, M., & Richter, L. (2022). *The long-term health and human capital consequences of adverse childhood experiences in the birth to thirty cohort: single, cumulative, and clustered adversity*. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(3), 1799. <https://doi.org/10.3390/ijerph19031799>

National Center on Child Abuse and Neglect. (1988). *Study of national incidence and prevalence of child abuse and neglect*. Washington, DC: U.S. Department of Health and Human Services.

Newman, B. M. and Newman, P. R. (2017). *Development through life: A psychosocial approach* (Twelfth edition). Stamford: Cengage Learning, 237-281.

Oyishi, E. I., Sorokowski, P., Sorokowska, A., & Pipitone, R. N. (2012). *Children and marital satisfaction in a non-Western sample: Having more children increases marital satisfaction among the Igbo people of Nigeria*. *Evolution and Human Behavior*, 33, 771-774.

Özdemir O., Güzel Özdemir P., Kadak M. T., Nasıroğlu S. (2012). *Kişilik Gelişimi. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(4), s. 566-589

Özen, A. (2006). *Value similarities of wives and husbands and conflict resolution styles of spouses as predictors of marital adjustment* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.

Özgüven, İ. E. (2000). *Evlilik ve Aile Terapisi*. Pdrem Yayınları.

Öztürk, M. (2011). *Çocuk ihmali ve istismarı. İçinde çocuk hakları açısından çocuk ihmali ve isitsmarı*. Çocuk Vakfı Yayınları.

Parker, J. B., ve Herrera, C. (1996). *Interpersonal processes in friendship: A comparison of abused and nonabused children's experiences*. *Developmental Psychology*, 32(6), 1025–1038. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.32.6.1025>

Pestana, C., Matos, A., Pinheiro, M., Costa, J., & Marques, C. (2015). *Parental resilience and adolescence depression: moderating effect of children's psychosocial functioning*. <https://doi.org/10.15405/epsbs.2015.08.5>

Pimentel, E. E. (2000). *Just how do I love thee? Marital relations in urban China*. *Journal of Marriage and the Family*, 62(1), 32-47. doi: 10.1111/j.1741-3737.2000.00032x

Polat O. (2001). *Çocuk ve şiddet*. İstanbul, Der Yayınları.

Polat, O. (2007). *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı: Tanımlar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Polat, O.(2007). *Sosyal hizmetler ve koruma kararı*. P. Oğuz (Edt.), *Tüm boyutlarıyla çocuk istismarı: Önleme ve rehabilitasyon içinde* (s.184-206). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Powdthavee, N. and Vernoit, J. (2013). *Parental unemployment and children's happiness: a longitudinal study of young people's well-being in unemployed households*. *Labour Economics*, 24, 253-263. <https://doi.org/10.1016/j.labeco.2013.09.008>

Putra, B. and Afdal, A. (2020). *Marital satisfaction: an analysis of long distance marriage couples*. *International Journal of Research in Counseling and Education*, 4(1), 64. <https://doi.org/10.24036/00287za0002>

Qian, Y., Chen, F., & Yuan, C. (2020). *The effect of co-parenting on children's emotion regulation under fathers' perception: A moderated mediation model of family functioning and marital satisfaction*. *Children and Youth Services Review*, 119, 105501.

Rauch, J. (2004). *Gay Marriage: Why It Is Good for Gays, Good For Straights, and Good for America*. New York: Henry Hold And Company.

Reece, R. M. (1997). *Background considerations in child maltreatment*. *Child Maltreatment Mosby*, 666-916.

Rhyne, D. (1981). *Bases of marital satisfaction among men and women*. *Journal of Marriage and the Family*, 43(4), 941-955.

Rich-Edwards, J., Mason, S., Rexrode, K., Spiegelman, D., Hibert, E., Kawachi, I., ... & Wright, R. (2012). *Physical and sexual abuse in childhood as predictors of early-onset cardiovascular events in women*. *Circulation*, 126(8), 920-927. <https://doi.org/10.1161/circulationaha.111.076877>

Robles, T. F., Slatcher, R. B., Trombello, J. M., & McGinn, M. M. (2014). *"Marital Quality and Health: A Meta-Analytic Review"*. *Psychological Bulletin*, 140(1), 140-187.

Rogers SJ and DeBoer DD (2001) *Changes in wives' income: effects on marital happiness, psychological well-being, and the risk of divorce*. *Journal of Marriage and Family*, 63(2), 458-472.

Rojas, D., Torres, F., Garza-Ornelas, B., Tarquino, A., Silva, C., Chanona, J., ... & Rodríguez-de-Ita, J. (2022). *Parents and school-aged children's mental well-being after prolonged school closures and confinement during the covid-19 pandemic in mexico: a cross-sectional online survey study*. *BMJ Paediatrics Open*, 6(1), e001468. <https://doi.org/10.1136/bmjpo-2022-001468>

Rojas, D., Torres, F., Garza-Ornelas, B., Tarquino, A., Silva, C., Chanona, J., ... & Rodríguez-de-Ita, J. (2022). *Parents and school-aged children's mental well-being after prolonged school closures and confinement during the covid-19 pandemic in mexico: a cross-sectional online survey study*. *BMJ Paediatrics Open*, 6(1), e001468. <https://doi.org/10.1136/bmjpo-2022-001468>

Rojas, D., Torres, F., Garza-Ornelas, B., Tarquino, A., Silva, C., Chanona, J., ... & Rodríguez-de-Ita, J. (2022). *Parents and school-aged children's mental well-being after prolonged school closures and confinement during the covid-19 pandemic in mexico: a cross-sectional online survey study*. *BMJ Paediatrics Open*, 6(1), e001468. <https://doi.org/10.1136/bmjpo-2022-001468>

Romano, E., & De Luca, R. V. (1997). *Exploring the relationship between childhood sexual abuse and adult sexual perpetration*. *Journal of Family Violence*, 12(1), 85-99. <https://doi.org/10.1023/A:1021950017920>

Rose, S., Xie, D., & Stineman, M. (2014). *Adverse childhood experiences and disability in u.s. adults*. *Pm&r*, 6(8), 670-680. <https://doi.org/10.1016/j.pmrj.2014.01.013>

Rosen-Grandon, J. R., Myers, J. E., & Hattie, J. A. (2004). *"The Relationship Between Marital Characteristics, Marital Interaction Processes and Marital Satisfaction"*. *Journal of Counseling and Development*, 82, 58-68.

Russell, D. (1983). *The incidence and prevalence of intra familial and extra familial sexual abuse of female children*. *Child Abuse and Neglect*, 7, 133-146. [https://doi.org/10.1016/0145-2134\(83\)90065-0](https://doi.org/10.1016/0145-2134(83)90065-0)

Sakmar, E. (2015). *Testing the vulnerability stress adaptation model in Turkey: A dyadic model* (Yayımlanmamış doktora tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.

Sancaktar, N. (2016). *Yeni evlenen ve uzun süredir evli olan çiftlerin evlilikte problem çözme becerisi düzeylerinin öznel iyi oluş ve evlilik doyumu düzeyleri ile ilişkisinin incelenmesi*. Beykent Üniversitesi, İstanbul.

Saraç-Dengiz, A. (2019). *Evli çiftlerin problem çözme etkileşimleri ve evlilik doyumları: Bir mikroanalitik çalışma* (Doktora Tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.

Saxton, L. (1982). *Marriage. The Nature of Marriage, the Individual, Marriage, and The Family*. (5.Edith). California: Wadsworth.

Schermerhorn, A., D'Onofrio, B., Turkheimer, E., Ganiban, J., Spotts, E., Lichtenstein, P., ... & Neiderhiser, J. (2011). *A genetically informed study of associations between family functioning and child psychosocial adjustment.. Developmental Psychology*, 47(3), 707-725. <https://doi.org/10.1037/a0021362>

Senemoğlu, N. (2008). *Gelişim öğrenme ve öğretim*. Ankara: Gazi.

Shannon, J. B. (2009). *Child abuse sourcebook. 2nd edition*. United States: Omnigraphics.

Shapiro, A. F., Gottman, J. M., & Carrere, S. (2000). *The baby and the marriage: Identifying factors that buffer against decline in marital satisfaction after the first baby arrives*. *Journal of family psychology*, 14(1), 59.

Sharif, F., Soleimani, S., Candidate, Mani, A., & Keshavarzi, S. (2013). *“The Effect of Conflict Resolution Training on Marital Satisfaction in Couples Referring to Counseling Centers in Shiraz, Southern Iran”*. *International Journal of Community Based Nursing And Midwifery*, 1, 26-34.

Shaver, P., & Mikulincer, M. (2004). *Attachment in the later years: A commentary*. *Attachment & Human Development*, 6(4), 451-464. doi: 10.1080/1461673042000303082

Siyez, D. M. (2003). *Duygusal İstismara Maruz Kalan ve Kalmayan Ergenlerin Benlik Alguları ile Depresyon ve Kaygı Düzeylerinin Karşılaştırılması*. Dokuz Eylül Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Sofuoğlu, Z., Cankardas Nalbantçılar, S., Oral, R., & Ince, B. (2017). *Case-based surveillance study in judicial districts in Turkey: Child sexual abuse sample from four provinces*. *Child & Family Social Work*, 23(4), 566-573. <https://doi.org/10.1111/cfs.12427>

Sokolski, D. M., & Hendrick, S. S. (1999). *Fostering marital satisfaction. Family Therapy: The Journal of the California Graduate School of Family Psychology*, 26(1).

Solmuş, T. (2011). *Çift, Evlilik ve Aile Terapisi*. İstanbul: Doruk Yayıncılık.

Stier, M. D., Leventhal, M. J., Berg, A.T., Johson, L., & Mezger, J. (1993). *Are children born to young mothers at increased risk of maltreatment? Pediatrics*, 91(3), 642- 648.

Strohschein, L. (2005). *Parental divorce and child mental health trajectories. Journal of Marriage and Family*, 67(5), 1286-1300. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2005.00217.x>

Suitor, J. J. (1991). *Marital quality and satisfaction with the division of household labor across the family life cycle. Journal of Marriage and Family*, 53, 221- 230.

Sümer, N., ve Güngör, D. (1999). *Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örnekleme üzerinde psikometrik değerlendirilmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. Türk Psikoloji Dergisi*, 14(43), 71-106.

Şahin, F. (2008). *Fiziksel İstismar. Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Temel Kitabı*. ed(s) Çetin F.Ç., Coşkun A., İşeri E. ve ark. Ankara:Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Derneği.

Şar, V. (1998). *Kötüye kullanım ve ihmalle ilişkili sorunlar. Temel Psikiyatri Kitabı*. (Eds C Güleç, E Köroğlu), s.823-834. Güneş Tıp Kitapevi: İstanbul.

Şar, V. (2009). *Disosiyatif Kimlik Bozukluğu: Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları İle İlişkili Bir Psikopatoloji*. Klinik Gelişim-Psikiyatri. c.22, s.4: 26-33.

Şendil, G. & Korkut, Y. (2008). *Evli Çiftlerdeki Çift Uyum ve Evlilik Çatışmasının Demografik Özellikler Açısından İncelenmesi*. İstanbul Üniversitesi Psikoloji Çalışmaları Dergisi, 28(1), 15-34.

Taner, Y. I. ve Gökler, B. (2004). *Çocuk İstismarı Ve İhmali: Psikiyatrik Yönleri*. Hacettepe Tıp Dergisi. c.35: 82–86.

Tezer, E. (1986). *Evli Eşler Arasındaki Çatışma Davranışları: Algılama ve Doyum*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Tezer, E. (1996). “Evlilik ilişkisinden sağlanan doyum: Evlilik yaşamı ölçeği”, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, S. 2, s.1-7.

Tıraşçı, İ.Y. ve Gören, S. (2007). *Çocuk istismarı ve ihmali. Dicle Tıp Dergisi*, 34(1), 70-74. <http://www.diclemedj.org/upload/sayi/54/Dicle%20Med%20J-02602.pdf>

Timm, T. M., Keiley, M. K. (2011). *The effects of differentiation of self, adult attachment, and sexual communication on sexual and marital satisfaction: A path analysis. Journal of Sex & Marital Therapy*, 37, 206-223. doi:10.1080/0092623X.2011.564513

Tirali, R. E., O, Yener., ve Soydan, S. S. (2014). *Çocuk İstismarı Ve İhmalinin Oral Bulguları. Atatürk Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Dergisi*. c. 9:154-157.

Topbaş, M. (2004). *İnsanlığın Büyük Bir Ayıbı: Çocuk İstismarı. TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*. c.3, s.4: 76-80.

Topçu, S. (2009b). *Silinmeyen izler*. Phoenix.

Trudel, G. (2002). *Sexual and marital life: Results of a survey. Journal of Sex and Marital Therapy*, 28(3), 229-249. doi: 10.1080/009262302760328271

Tulum, S. (2014). *The effects of attachment on marital adjustment in newly married individuals: Testing the mediator role of conflict resolution styles (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi)*. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.

Turhan, E., Sangün, Ö., ve İnandı, T. (2006). *Birinci Basamakta Çocuk İstismarı Ve Önlenmesi. Sürekli Tıp Eğitim Dergisi*. c.15, s.9: 153- 157.

Tutarel-Kışlak, S., & Çabukça, F. (2002). *Empati ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi. Aile ve Toplum Dergisi*, 2, 35-41.

Tutarel-Kışlak, S., & Göztepe, I. (2012). *Duygu dışavurumu, empati, depresyon ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiler. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 3(2), 27-46. doi:10.1501/sbeder_0000000044

Türkiye’de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması Raporu, (2010).

Twenge, J. M., Campbell, W. K., & Foster, C. A. (2003). *Parenthood and marital satisfaction: a meta-analytic review. Journal of marriage and family*, 65(3), 574-583.

Ümmet, D. (2017). *Genel psikolojik sağlık ile yaşam doyumu arasındaki ilişkide evlilik uyumunun aracı rolü. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 159-175.

Üncü, S. (2007). *Duygusal zekâ ve evlilik doyumu ilişkisi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.*

vanOyen Witvliet, C. (2005). *Unforgiveness, forgiveness, and justice: Scientific findings on feelings and physiology. Handbook of forgiveness*, 305-319

Ünlü, A. (2012). *Bazı değişkenlere göre okulöncesi çocuklarının cinsiyet rolü davranışlarının incelenmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.*

Ünüvar, G. (2006). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 4-5 Yaş Çocuklarında, Zenginleştirilmiş Türkçe Dil Etkinliklerinin Bakış Açısı Alma Becerisine Ve İfade Edici Dil Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 11-15. Konya.

Vandervorst, J. (2000). *The association between marital satisfaction and length of marriage: A literature overview* (Yayımlanmamış lisans tezi). Katholieke University, Leuven, Belgium.

Veltkamp, J. L., & Miller, W. T. (1994). *Clinical handbook of child abuse and neglect. USA: International Universities Press*

Vries, C., Goor, I., Stronks, K., & Garretsen, H. (2010). *Psychosocial child adjustment and family functioning in families reached with an assertive outreach intervention. Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 25(2), 269-276. <https://doi.org/10.1111/j.1471-6712.2010.00822.x>

Vural E. D., (2006). *Okul Öncesi Eğitim Programındaki Duyuşsal ve Sosyal Becerilere Yönelik Hedeflere Uygun Olarak Hazırlanan Aile Katılımlı Sosyal Beceri Eğitimi Programının Çocuklarda Sosyal Becerilerin Gelişimine Etkisi*. (yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi) Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir

Wark, M. J., Kruczek, T., & Boley, A. (2003). *Emotional neglect and family structure: impact on student functioning. Child abuse & neglect*, 27(9), 1033-1043. [https://doi.org/10.1016/S0145-2134\(03\)00162-5](https://doi.org/10.1016/S0145-2134(03)00162-5)

White, L., & Edwards, J. N. (1990). *Emptying the nest and parental well-being: Analysis of national panel data. American Sociological Review*, 55, 235-242.

Whittemore, R., Jaser, S., Chao, A., Jang, M., & Grey, M. (2012). *Psychological experience of parents of children with type 1 diabetes. The Diabetes Educator*, 38(4), 562-579. <https://doi.org/10.1177/0145721712445216>

Wilcoxon, S. A., & Hovestadt, A. J. (1985). *Perceived similarity in family of origin experiences and dyadic adjustment: A comparison across years of marriage. Family Therapy*, 12(2), 165-174.

Wingo, A., Wrenn, G., Pelletier, T., Gutman, A., Bradley, B., & Ressler, K. (2010). *Moderating effects of resilience on depression in individuals with a history of childhood abuse or trauma exposure. Journal of Affective Disorders*, 126(3), 411-414. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2010.04.009>

Witt, A., Sachser, C., Plener, P., Brähler, E., & Fegert, J. (2019). *The prevalence and consequences of adverse childhood experiences in the german population. Deutsches Ärzteblatt International*. <https://doi.org/10.3238/arztebl.2019.0635>

World Health Organization. (2014). *Violence and injury prevention*. http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/child/en/

World Health Organization. (2022). *Child maltreatment*. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/child-maltreatment>

Yanar-Güngör, Z. (2019). *Evli Bireylerde Yaşam Doyumunun Yordayıcısı Olarak Evlilik Doyumu ve Bağlanma Boyutları* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.

Yargıç, L. İ., Tutkun, H. ve Şar, V. (1994). *Çocukluk çağı travmatik yaşantıları ve erişkinde dissosiyatif belirtiler*. 3P Dergisi, 2, 338-347.

Yavuzer H. (2007). *Çocuğu tanımak ve anlamak*, Remzi Kitabevi.

Yavuzer H. (2015). *Çocuğunuzun ilk 6 yılı*, Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (1990). *Çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi.

Yavuzer, H. (1997). *Çocuğun ilk 6 yılı*. İstanbul: Remzi.

Yavuzer, H. (2000). *Eğitim ve gelişim özellikleriyle okul çağı çocuğu*. (5.Basım), İstanbul: Remzi.

Yenibaş, R., & Şirin, A. (2007). *Ailede çocuğun istismarı ve umutsuzluk*. Nobel Yayınevi.

Yıldırım, İ. (1993). *Farklı Sosyo- Ekonomik Düzeydeki Evli Bireylerin Uyum Düzeyleri*. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 1(4), 23-28.

Yıldız, A. S. (2007). *İlköğretim İkinci Kademesindeki Çocuklara Yönelik İstismarın Ve İhmalin Çeşitli Değişkenler Yönünden İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yılmaz Irmak, T. (2008). *Çocuk İstismarı Ve İhmalinin Yaygınlığı Ve Dayanıklılıkla İlişkili Faktörler*. Doktora Tezi. Ege Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yılmaz, A. (2001). *Eşler arasındaki uyum: Kuramsal yaklaşımlar ve görgül çalışmalar*. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 4(4).

Yılmaz, G., İşiten, N. Ertan, Ü., & Öner, A. (2003). *Bir çocuk istismarı vakası. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 46, 295-298.

Yurdakök, K. (2010). *Çocuk İstismar Ve İhmali, Tanım Ve Risk Faktörleri*. Katkı Pediatri Dergisi. c.32, s.5: 537-546.

Zainah, A. Z., Nasir, R., Hashim, R. S., & Yusof, N. MD. (2012). *Effects of demographic variables on marital satisfaction*. Asian Social Science, 8(9), 46-49. doi:10.5539/ass.v8n9p46

Zeidner, M., & Kloda, I. (2013). *Emotional intelligence (EI), conflict resolution patterns, and relationship satisfaction: Actor and partner effects revisited*. Personality and Individual Differences, 54, 278-283.

Zeytinoğlu, S. (1999). *Sağlık, Sosyal Hizmet, Hukuk Ve Eğitim Alanlarında Çalışanların Türkiye’de Çocuk İstismarı Ve İhmali İle İlgili Görüşleri. Çocuk İstismarı Ve İhmali (2. Baskı) İçinde* (111-126). Ankara: Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Derneği.

Zgourides, G. D., (2000). *Developmental psychology*, IDG Books Worldwide, Foster City, CA.

Zhang, H., Fan, S., & Yip, P. (2015). Marital Satisfaction Trends in Hong Kong Between 2002 and 2012. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 42(5), 393-402. doi: 10.1080 / 0092623x.2015.1053021

Ziv, A., & Gadish, O. (1989). *Humor and marital satisfaction. The journal of social psychology*, 129(6), 759-768.

Zoroğlu, S. S., Tüzün, Ü., Şar, V., Öztürk, M., Kora-Eröcal, M., ve Alyanak, B. (2001). *Çocukluk dönemi istismar ve ihmalinin olası sonuçları. Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2(2), 69-78.

7 EKLER

EK A Demografik Bilgi Formu

Değerli Katılımcı,

Bu araştırma 3-6 yaş çocukların psikososyal durumlarının iyileştirilmesine katkı sunmayı amaçlamaktadır. Bu çalışma, İstanbul Arel Üniversitesi bünyesinde Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Gürsoy danışmanlığında Klinik Psikoloji Yüksek Lisans öğrencisi Psikolog Yaren İlayda Korman tarafından oluşturulmuştur. Çalışmanın güvenilirliği için vereceğiniz cevapların samimi, yansız olması ve tüm soruların eksiksiz yanıtlanması oldukça önemlidir. Formlarda size sorulan sorularda herhangi bir yanlış ya da doğru cevap yoktur. Soruların cevaplanma süresi yaklaşık 20 dakikadır. Sizden alınan bilgiler gizli tutularak sadece bilimsel araştırma amacıyla kullanılacaktır. Verdiğiniz cevaplar anonim(isimsiz) olacaktır. Kendinizi soruların içeriğinden ya da başka nedenlerden dolayı rahatsız hissetmeniz durumunda cevaplamayı bırakabilirsiniz. Çalışmaya katkılarınızdan dolayı şimdiden teşekkür ederim.

Cinsiyetiniz:

Kadın () Erkek ()

Yaşınız :

Eğitim Durumunuz :

İlkokul/Ortaokul () Lise () Üniversite () Lisansüstü ()

Çalışıyor Musunuz:

Evet () Hayır ()

Gelir Durumunuz :

Düşük (0-15.000) ()

Orta (15.000-30.000) ()

Yüksek (30.000 +) ()

Eşinizle Nasıl Evlendiniz ? :

Görücü Usulü ()

Flört/ Tanışarak ()

Kaç yıldır evlisiniz?

Çocuğunuzun Yaşı :

0-2 ()

3-6 ()

6+ ()

Çocukken Sahip olduğunuz Aile Yapısı :

Çekirdek Aile () Geniş Aile ()

Psikolojik bir rahatsızlığınız var mı ?

Var () Yok ()

EK B Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Ölçeği -KF

Aşağıdaki her bir maddeyi okuyarak, bu madde sizin için her zaman doğru ise “Tam katılırim”, genelde doğru ise “Çok katılırim”, emin değilseniz “Orta Derecede Katılırim”, genelde doğru değilse “Az Katılırim”, hiçbir zaman doğru değilse “Hiç Katılmam” şeklinde işaretleme yapmanız rica olunur.	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Çok Sık
1.	0	1	2	3	4
2.	0	1	2	3	4
3.	0	1	2	3	4
4.	0	1	2	3	4
5.	0	1	2	3	4
6.	0	1	2	3	4
7. Çocukluğumda, sevildiğimi hissederdim.	0	1	2	3	4
8.	0	1	2	3	4
9	0	1	2	3	4
10.	0	1	2	3	4
11.	0	1	2	3	4
12.	0	1	2	3	4
13.	0	1	2	3	4

14.	0	1	2	3	4
15. Çocukluğumda, fiziksel olarak istismar edildiğime inanıyorum.	0	1	2	3	4
16.	0	1	2	3	4
17.	0	1	2	3	4
18.	0	1	2	3	4
19.	0	1	2	3	4
20.	0	1	2	3	4
21.	0	1	2	3	4
22..	0	1	2	3	4
23.	0	1	2	3	4
24.	0	1	2	3	4
25.	0	1	2	3	4
26.	0	1	2	3	4
27.	0	1	2	3	4
28. Çocukluğumda, ailem benim için bir güç ve destek kaynağıydı.	0	1	2	3	4

EK C Evlilik Doyum Ölçeği

Aşağıda evlilik ilişkiniz ile ilgili bir takım ifadeler bulunmaktadır. Her ifadeyi dikkatlice okuduktan sonra yanındaki kutularda bulunan seçeneklerden size uygun olan seçeneği (X) ile işaretleyiniz lütfen hiçbir ifadeyi boş bırakmayınız. İçten ve doğru verdiğiniz yanıtlar için teşekkür ederiz.	Bana hiç uygun değil	Bana uygun değil	Bana biraz uygun	Bana uygun	Bana tamamen uygun
1. Eşimin bana değer vermediğini hissediyorum.	5	4	3	2	1
2.	5	4	3	2	1
3.	1	2	3	4	5
4.	1	2	3	4	5
5.	5	4	3	2	1
6.	1	2	3	4	5
7.	1	2	3	4	5
8.Eşimin bana güven duymadığını düşünüyorum.	5	4	3	2	1
9.	1	2	3	4	5
10.	5	4	3	2	1
11.	5	4	3	2	1
12.	5	4	3	2	1
13.Eşimin ailesine hayır diyememesi beni mutsuz ediyor.	5	4	3	2	1

EK D 3-6 Yaş Çocuklar İçin Psikososyal Durum Değerlendirme Ölçeği

Değerli anne-babalar, aşağıda çocukların davranışlarıyla ilgili maddeler yer almaktadır. Doğru ya da yanlış cevap yoktur. Her bir maddeyi okuyarak çocuğunuzun son bir ay içerisinde ifade edilen davranışı gösterme sıklığını en iyi ifade eden kutuyu işaretleyiniz.

Değerlendirilecek Davranışlar	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Her zaman
1. Çocuğum uykudan ağlayarak uyanır.					
2. Çocuğum uykusunda çok irkilir.					
3. Çocuğum kötü rüyalar görür.					
4. Çocuğum gece uyumayı reddeder.					
5. Çocuğum geceleri altını ıslatmaya başladı.					
6. Çocuğum gündüzleri altını ıslatmaya başladı.					
7. Çocuğum gündüzleri tuvalete yalnız gitmekten korkar.					
8. Çocuğum karanlıktan korkar.					
9. Çocuğumun iştahı azaldı.					
10.Çocuğum aşırı yemek yer.					
11.Çocuğum yemek yememek için güçlük çıkarır.					
12.Çocuğum kendini ifade etmekte zorlanır.					
13.Çocuğum, kendisinden ayrılmama aşırı tepki gösterir.					
14.Çocuğumun göz kırpmaya, diş gıcırdatma gibi tikleri olur.					

15.Çocuğum sürekli dikkat çekmek ister.					
16.Çocuğum aşırı hareket halindedir.					
17.Çocuğum aşırı tedirgin davranışlar gösterir.					
18.Çocuğum etrafında olup bitenlere karşı ilgisizdir.					
19.Çocuğum zamanını hiçbir şey yapmadan, oturarak ya da yatarak geçirir.					
20.Çocuğum yapabildiği işlerde bile yardıma gereksinim duyar.					
21.Çocuğum olayları hatırlamakta güçlük çeker.					
22.Çocuğumun konuşma akıcılığında bozulma olur.					
23.Çocuğumun öfke nöbetleri olur.					
24.Çocuğum saldırgan davranışlar sergiler.					
25.Çocuğum kendine zarar verir.					
26.Çocuğum isteklerini ağlayarak ifade eder.					
27.Çocuğum oyuncaklarına/eşyalara zarar verir.					
28.Çocuğumun benimle konuşmasını sağlamak güç olur.					
29.Çocuğumun ilgisini çekmek güç olur.					
30.Çocuğum sosyal ortamlarda rahatsız edici davranışlar sergiler.					
31.Çocuğum yabancıların yanında aşırı utangaç görünür.					

EK E Ölçek Kullanım İzinleri

YI

YAZGAN İNANÇ, Banu
yaren muratoğlu

24 Oca

DOC

EVLİLİK DOYUM ÖLÇEĞİ YENİ.doc
DOC - 40 KB

Sevgili Yaren,
Ölçek ektedir,kolay gelsin,

Sayın hocam,

Ben İstanbul Arel Üniversitesi Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans öğrencisi Yaren İlayda Muratoğlu. Bu dönem başlamış olduğum " Evli Bireylerde Çocukluk Çağı Örselenme yaşantıları ile Anne Baba Tutumları ve Çocuğun Sosyal Yetkinliği ilişkisinde Evlilik Uyumu ve Evlilik Doyumunun Aracılık rolü" konulu tez çalışmamda yararlanmak üzere Evlilik Doyum Ölçeği için izninizi rica ediyorum. Şimdiden dönüşünüz için teşekkür eder, iyi çalışmalar dilerim.

Psk. Yaren İlayda Muratoğlu

EG

Emine GÜNEŞ ŞAN
yaren muratoğlu

25 Şub

PDF

3-6 Yaş Çocuklar İçin Psikososyal D...
PDF - 164 KB

PDF

3-6 Yaş Çocuklar İçin Psikososyal D...
PDF - 164 KB

2 ek (283 KB)

Sayın Yaren Hanım,

Ölçeğimizi çalışmanızda kullanacak olmanız bizi çok memnun eder. Ölçeğe ilişkin belgeleri ekte bulabilirsiniz.

İyi çalışmalar dilerim.

Emine GÜNEŞ ŞAN

*Araştırma Görevlisi
Gazi Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi
Hemşirelik Bölümü*

Sinem ACAR
yaren muratoğlu

24 Oca

ÇÖYÖ-değerlendirme (1) (1).docx
DOCX - 135 KB

ÇÖYÖ-İ
DOC - 75

2 ek (207 KB)

Merhaba,

Ölçeği çalışmanızda kullanabilirsiniz. Dosyalar
ektedir.

Başarılar dilerim.

Doç. Dr. Sinem ACAR

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Eğitim Fakültesi/ Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ABD

Öğretim Üyesi

Engelsiz Kampüs Birimi Koordinatörü

EK F Bildiri Onayı

EK G Etik Kurul Onayı

T.C.
İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ
Etik Kurul 12/07/2024 tarih ve 2024/14 No'lu
Kurul Kararı

KARAR NO-15: Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Psikoloji Yüksek Lisans Programı öğrencisi **Yaren İlayda Korman'a** ait “Ebeveynlerin Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları ile 3-6 Yaş Arasındaki Çocuklarının Psikososyal Durumu Arasındaki İlişkide Evlilik Doyumunun Aracı Rolü” isimli çalışması görüşüldü. **Yapılan görüşmeler sonucunda;** Yaren İlayda Korman'a ait çalışmanın raportörün görüşü doğrultusunda (Ek-15) etik ilkelere uygun olduğuna katılanların oy birliği ile karar verildi.

8 ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Yaren İlayda Korman

ORCID Numarası : 0009-0006-9263-1409

Öğrenim Durumu

2017 – 2021 Lisans: İstanbul Arel Üniversitesi– Psikoloji

2021 – 2024 Yüksek Lisans: İstanbul Arel Üniversitesi – Klinik Psikoloji

Yayın Listesi:

Psikoloji Serisi & Çağdaş Psikoterapi Kuramları – 9. Bölüm Bilişsel Davranışçı Terapi

Psikoloji Serisi & Klinik Psikoloji – 2. Bölüm Klinik Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme

Ulusal/Uluslararası Bildiri Listesi:

2. BİLSEL INTERNATIONAL HARPUT SCIENTIFIC RESEARCHES
CONGRESS 27-28 APRIL, 2024-ELAZIĞ/TÜRKİYE